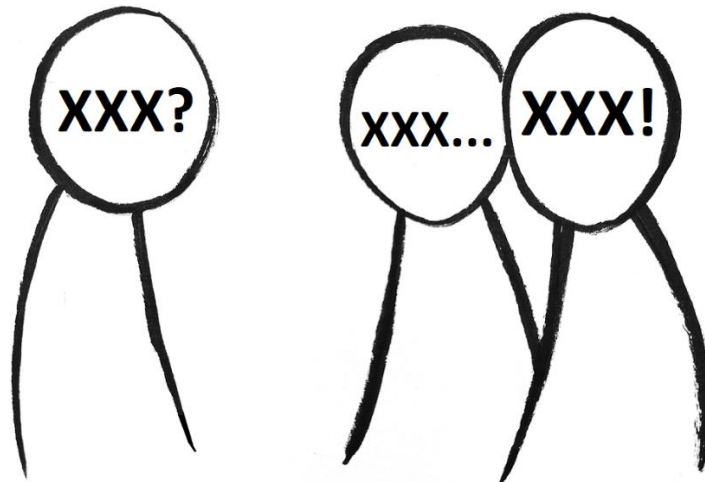

«Jeg ble nok tatt litt på senga»

Hvordan terapeuter i familievernet forstår og forholder seg til porno i parforhold, sett i lys av samarbeidende-dialogisk tilnærming.

Asbjørn Andreas Heskestad

VID vitenskapelige høyskole

Oslo

Masteroppgave

Master i familierapi og systemisk praksis

Antall ord: 26 285

26. mai 2023

Forsidetegning:

Asbjørn A. Heskestad

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

Denne kvalitative studien tar utgangspunkt i problemstillingen «**Hvordan terapeuter i familievernnet forstår og forholder seg til porno i parforhold, sett i lys av samarbeidende-dialogisk tilnærming**». De fire informantene har enten familieterapi- eller psykologutdanning, og jobber alle ved norske familievernkontor. Intervjuene er analysert gjennom Interpretative Phenomenological Analysis.

Alle informantene sier de er villige til å snakke om porno, men at det nærmest aldri skjer i terapirommet. Kun et mindretall av terapeutene bringer det opp selv, med mindre det er “en del av bestillingen”, eller om samtalene dreier seg om seksualitet. Alle sier at det er et tema som det noen ganger kan være problematisk å snakke om, og de er opptatt av å gå varsomt frem og å skape trygghet. Parenes erfaringer, behov og grenser knyttet til porno er viktigere enn egne agendaer og holdninger. De oppgir ulik grad av bekvemmelighet rundt tematikken. Dette kobles blant annet på forståelsen av egen kompetanse og rolle. Verdier og holdninger knyttet til porno, spenner fra å ikke ha tenkt noe særlig på tematikken, til en relativt åpen forståelse. Porno kan ha en funksjon i parforhold, men det finnes grenser for hva som er akseptabelt. Funnene lar seg delvis gjenspeile i tidligere forskning.

Drøftingen viser at det er en sterk korrelasjon mellom hvordan informantene jobber og de filosofiske holdningene innen samarbeidende-dialogisk tilnærming. I størst grad ikke-vitende posisjon, relasjonell ekspertise og nysgjerrighet. Svarene fra informantene kan også kobles opp mot sosialkonstruksjonisme, postmodernisme og systemteori.

Emneord: familievern, familievernkontor, parterapi, parforhold, porno, pornografi, Harlene Anderson, samarbeidende-dialogisk, samarbeidsbasert dialogisk, samarbeidsorientert, ikke-vitende posisjon, relasjonell ekspertise, nysgjerrighet, verdier, rolleforståelse, Interpretative Phenomenological Analysis

Veileder: Jacob Cilius Vinsten Christiansen

Abstract

This qualitative study addresses the question «**How therapists in the family welfare service understand and deal with pornography in couples' relationships, in the perspective of a collaborative approach**». The four informants are either family therapists or psychologists by education. The interviews are analysed using Interpretative Phenomenological Analysis.

All the informants state that they are willing to talk about pornography. Still, it almost never happens in the therapy room. Most of the therapists does not bring it up themselves unless it is requested directly, or the conversations revolve around sexuality. All of them say that it can sometimes be problematic to talk about. They are concerned with proceeding carefully and creating safety. The couples' experiences, needs, and boundaries related to pornography are more important than their own agendas and attitudes. They report varying levels of comfort around the topic, which is linked, among other things, to their understanding of their own competence and role. Values and attitudes related to pornography range from not having thought much about the subject, to a relatively open understanding. Pornography can have a function in relationships, but there are limits to what is acceptable. The findings partially reflect previous research.

The discussion shows a strong correlation between how the informants work, and the philosophical attitudes within the collaborative approach. Especially not-knowing position, relational expertise, and curiosity. The answers from the informants can also be linked to social constructionism, postmodernism, and systemic theory.

Keywords: Family Welfare Service, couples therapy, couples, porn, pornography, Harlene Anderson, Collaborative Therapy, collaborative practice, not-knowing position, relational expertise, curiosity, values, understanding of roles, Interpretative Phenomenological Analysis

Supervisor: Jacob Cilius Vinsten Christiansen

Forord

To fødsler, to flyttinger, to nye jobber – én masterutdanning. Årene som har ført frem til denne teksten har vært givende og utfordrende. Noen ganger har masteroppgaven vært det minst viktige midt i alt dette. Å si noe annet ville vært en løgn. Samtidig har jeg hatt et ønske om å lære mer om et fagfelt jeg tror på, og forske på et tema jeg er nysgjerrig på.

Skulle det stått ett navn til på forsiden, måtte det vært Silje, min kloke og vakre kone. Dette masterprosjektet kunne virkelig ikke blitt gjennomført uten din hjelp. Takk for at du har gitt meg tid, ordnet med alt annet som må gjøres i en familie, og ikke minst vært en god sparringspartner. Jeg elsker deg og våre to små, Ask og Hedda, over alt.

Takk til svigermor og svigerfar, samt beste «tante Mimmi» for passing av barn og for tilrettelegging. Så heldig jeg er som har dere! Og takk til mamma og pappa som bor langt borte, men som aldri har lagt (synlige) føringer for hva jeg skal bruke livet mitt på. Derimot har dere gitt meg en nysgjerrighet og kunnskapstørst som jeg anvender hver dag.

Faglig sett vil jeg først og fremst takke min veileder, Jacob Cilius Vinsten Christiansen. Du har vært støttende og gitt meg tro på meg selv gjennom hele prosessen. Takk til min veileder på arbeidsplassen, Hilde Gunn Jensen. Ikke minst også til mine arbeidsgivere de siste årene, Ella Kopperud og Elin Okkenhaug Bratland ved Familievernkontoret i Arendal, og nå Sandra Furset ved søsterkontoret i Vest-Agder. Dere har frikjøpt tid og støttet meg økonomisk gjennom masterløpet. Takk også til Håkon Hårtveit, som skapte gnisten for fagfeltet. Du, samt Bent og Siw i Ungbo skal ha stor ære for at jeg er der jeg er i dag. Og ikke minst Lennart Lorås, som hjalp meg inn i familievernet, og som alltid svarer om jeg lurer på noe.

Helt til slutt vil jeg vise takknemlighet til mine fire informanter, som våget å snakke om dette vanskelige temaet med meg. Uten dere hadde ikke dette forskningsprosjektet blitt til.

Kristiansand, 21. mai 2023

Asbjørn Andreas Heskestad

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	VALG AV TEMA OG RELEVANS FOR FAGFELTET	1
1.2	PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL	2
1.3	BEGREPSAVKLARINGER	4
1.4	OPPBYGNING OG AVGRENSNING	6
2	TEORETISK RAMMEVERK	7
2.1	EPISTEMOLOGISK STÅSTED	7
2.1.1	<i>Postmodernisme</i>	8
2.1.2	<i>Sosialkonstruksjonisme</i>	9
2.1.3	<i>Systemteori</i>	10
2.2	SAMARBEIDENDE-DIALOGISK TILNÆRMING	11
2.2.1	<i>Gjensidig utforskning</i>	12
2.2.2	<i>Relasjonell ekspertise</i>	13
2.2.3	<i>Ikke-vitende posisjon</i>	13
2.2.4	<i>Nysgjerrighet</i>	14
2.2.5	<i>Åpenhet</i>	14
2.2.6	<i>Usikkerhet</i>	15
2.2.7	<i>Gjensidig omdannelse</i>	15
2.2.8	<i>Kritikk og forsvar av tilnærmingen</i>	16
2.3	RELEVANS FOR PROBLEMSTILLINGEN	17
2.4	LITTERATURSØK	18
3	METODE	21
3.1	METODISK UTGANGSPUNKT	21
3.1.1	<i>Kvalitativ metode</i>	21
3.1.2	<i>Hermeneutikk</i>	22
3.1.3	<i>Fenomenologi</i>	23
3.1.4	<i>Interpretative Phenomenological Analysis</i>	24
3.2	FREMGANGSMÅTE OG ETIKK	26
3.2.1	<i>Sikt-godkjenning</i>	26
3.2.2	<i>Informanter</i>	26
3.2.3	<i>Åpenhet og bevisstgjøring</i>	29
3.2.4	<i>Intervju</i>	30
3.2.5	<i>Transkribering</i>	32
3.3	ANALYSEPROSESSEN	34
3.3.1	<i>Steg 1: Lesing og gjentatt lesning</i>	34
3.3.2	<i>Steg 2: Nedskrivning av de første notatene</i>	34
3.3.3	<i>Steg 3: Utvikle fremvoksende tema</i>	35
3.3.4	<i>Steg 4: Søk etter forbindelser mellom tema</i>	35
3.3.5	<i>Steg 5: Gå videre til neste transkripsjon</i>	36
3.3.6	<i>Steg 6: Se etter mønstre på kryss av intervjuene</i>	36
3.4	RELIABILITET OG VALIDITET	37
3.4.1	<i>Reliabilitet</i>	37

3.4.2	Validitet	38
4	FUNN	39
4.1	Å BRINGE FREM PORNORELATERT TEMATIKK	40
4.1.1	Hvor ofte det snakkes om	40
4.1.2	Å ta det opp	41
4.1.3	Problematisk eller nyttig å snakke om?	44
4.2	Å JOBBE MED PORNORELATERT TEMATIKK	45
4.2.1	Pakke opp og skape trygghet	46
4.2.2	Klientenes opplevelser, behov og grenser	47
4.2.3	Tillit og fremtid	49
4.3	TERAPEUTEN I SEG SELV	51
4.3.1	Bekvemmelighet med tema	51
4.3.2	Egen kompetanse og rolle	53
4.3.3	Verdier og forståelse av porno i parforhold	54
4.4	HELHETLIG SYN PÅ FUNNENE	58
5	DRØFTING AV FUNN	60
5.1	Å BRINGE FREM PORNORELATERT TEMATIKK	62
5.1.1	Hvor ofte det snakkes om	62
5.1.2	Å ta det opp	63
5.1.3	Problematisk eller nyttig å snakke om?	65
5.2	Å JOBBE MED PORNORELATERT TEMATIKK	67
5.2.1	Pakke opp og skape trygghet	67
5.2.2	Klientenes opplevelser, behov og grenser	69
5.2.3	Tillit og fremtid	70
5.3	TERAPEUTEN I SEG SELV	71
5.3.1	Bekvemmelighet med tema	71
5.3.2	Egen kompetanse og rolle	73
5.3.3	Verdier og forståelse av porno i parforhold	74
5.4	OPPSUMMERENDE BEMERKNINGER	76
6	AVSLUTNING	79
6.1	KORT OPPSUMMERING	79
6.2	FUNNENE SETT I LYS AV TIDLIGERE FORSKNING	80
6.3	SVAKHETER OG BEGRENSNINGER VED STUDIEN	81
6.4	VIDERE FORSKNING	82
6.5	IMPLIKASJONER FOR PRAKSIS	82
	LITTERATURLISTE	84
	VEDLEGG	93
	VEDLEGG 1: EPOSTKORRESPONDANSE: NORSTAT-UNDERSØKELSE	94
	VEDLEGG 2: SIKT-GODKJENNING	96
	VEDLEGG 3: REKRUTTERINGSEPOST	98
	VEDLEGG 4: INFORMASJONSSKRIV TIL INFORMANTER, MED SAMTYKKEERKLÆRING	99
	VEDLEGG 5: INTERVJUGUIDE	102
	VEDLEGG 6: TRANSKRIBERINGSEKSEMPEL	103
	VEDLEGG 7: TEMATISK KATEGORISERING, MED SITATER	104
	VEDLEGG 8: NY TEMATISK KATEGORISERING	105

1 Innledning

I prosessen mot å søke meg inn på master i familieterapi og systemisk praksis, vurderte jeg også å begynne på videreutdanning i sexologi. I ettertid tenker jeg at dette er to fagfelt som krysser hverandre. Jeg håper derfor at jeg gjennom dette masterprosjektet klarer å kombinere seksualtematikk med par- og familierelasjoner, samt systemisk tankegang.

1.1 Valg av tema og relevans for fagfeltet

Før jeg hadde bestemt meg for hva jeg skulle skrive om i dette masterprosjektet, kom jeg over en nyhetsartikkel om nordmenns bruk av porno. Denne viste til noe jeg har sett i flere senere artikler, nemlig at bruken av dette mediet er større og vanligere enn jeg hadde trodd. Jeg har siden forsøkt å finne de nyeste tallene, og fant dette gjennom dokumentarserien «Porno 2022» fra NRK TV (Fredriksen, 2022). Her presenteres en statistisk undersøkelse gjort av Norstat på vegne av produksjonsfirmaet TV Wonder. Jeg tok kontakt med produsenten (se vedlegg 1), og fikk tilsendt den upubliserte undersøkelsen. Denne tar for seg et utvalg av 1000 nordmenn fra alderen 18 år og oppover, jevnt fordelt etter kjønn, alder, geografisk tilhørighet og utdanningsnivå. Her fremkommer det blant annet at 94 prosent av menn og 66 prosent av kvinner har sett på porno. Av disse oppga 62 prosent av mennene og 22 prosent av kvinnene at dette er noe de benytter seg av minimum én gang i måneden. Videre viser undersøkelsen til at 43 prosent av mennene og 59 prosent av kvinnene har sett på porno sammen med en partner (Norstat, 2022). Jeg vil hevde at dette er betydelige tall for en tematikk som kun et mindretall er villige til å snakke om (Macleod, 2021, s. 235-397; Norstat, 2022). Som terapeut ved et familievernkontor, snakker jeg også svært sjelden med mine klienter om porno – kanskje fordi mange ser på det som kan knyttes til seksualiteten som meget privat (Timm, 2009, s. 18-19). Mine erfaringer sammenfaller med Træen og Schaller (2013), som hevder at klienter gjerne ikke vil plage terapeuten med slike tema, og at terapeutene selv ikke spør om klientenes seksualitet. De mener dette er paradoksalt, med tanke på hvor naturlig og stor del av menneskers liv dette er (s. 292). Jeg ble derfor

nysgjerrig på om andre terapeuter i familievernnet hadde samme erfaring, og om de i det hele tatt tenker på tematikken som relevant i deres arbeidssituasjon. Som tittelen på oppgaven peker mot, «... jeg ble nok tatt litt på senga ...» (informant A, avsnitt 165), er det ikke gitt at dette er et tema som terapeutene er innstilt eller forberedt på å snakke om.

NOU-en «En styrket familietjeneste» (2019: 20) viser til at «seksualopplysning» var en sentral del av formålet med å opprette den offentlige delen av familievernnet i Norge (s. 59). I tillegg beskrives seksualitet som et relevant tema under en av kjerneoppgavene til familievernkontorene i dag – nemlig å styrke parforholdene (s. 88-90). Utover dette nevnes ikke seksualitet utenom i sammenheng med vold, mobbing, barns medievaner, mobbing og LHBTIQ-familier. Pornografi nevnes kun én gang i rapporten, og da i forbindelse med arbeid mot seksuell vold (s. 32-33). Bufdir (Barne- ungdoms- og familiedirektoratet), som har ansvar for familievernkontorene i Norge, har kun fire ulike artikler som kommer opp om man søker på «porno» eller «pornografi» på deres hjemmesider (Bufdir, 2023a; 2023b). Samtlige av disse handler om barns seksualitet og mediebruk. Ingenting er knyttet til porno i sammenheng med parforhold. Jeg synes dette viser at fokus på porno og seksualitet må styrkes i familievernnet, samtidig som jeg stiller meg undrende til at rapporten og Bufdir har såpass lite fokus på temaet. Av den grunn tenker jeg at hvordan terapeuter i familievernnet forstår og forholder seg til porno i parforhold, er noe som burde utforskes mer. I alle fall med tanke på at familievernkontorene skal tilby likeverdig behandling i møte med alle brukerne av tjenestene, uavhengig av verdier, preferanser og kulturell forståelse (NOU 2019: 20, s. 128-129). Mangel på kunnskap eller bevissthet rundt egne verdier og virkelighetsforståelse, kan derimot føre til at terapeuter ikke klarer å møte klientene på en god nok måte (s. 129-130).

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

En problemstilling er rettesnoren for hvilke spørsmål man ønsker å få svar på (Fekjær, 2013, s. 24). I prosjektplanen formulerte jeg den opprinnelig som «Terapeuters tanker rundt

pornorelatert tematikk i parsamtaler på familievernkontoret». Etter at funnene, teorien og min forståelse har blitt mer spisset, landet jeg på følgende endelige problemstilling:

Hvordan terapeuter i familievernet forstår og forholder seg til porno i parforhold, sett i lys av samarbeidende-dialogisk tilnærming.

Slik tabellen under viser, mener jeg at det gjennom denne problemstillingen tydeliggjøres *hvem* jeg skal forske på, *hva* ved informantene jeg skal finne ut av, *hvilken* type terapeutiske samtaler det er snakk om og *hvilket* teoretisk rammeverk jeg i hovedsak vil drøfte funnene opp mot.

Tabell 1:

Spørsmål	Svar
<i>Hvem skal jeg forske på?</i>	Terapeuter som jobber ved norske familievernkontor
<i>Hva ved informantene skal jeg finne ut av?</i>	Hvordan de forstår og forholder seg til porno i parforhold
<i>Hvilken type terapeutiske samtaler er det snakk om?</i>	Klinisk parterapi. Par som kommer til terapi ved familievernkontor.
<i>Hvilket teoretisk rammeverk vil jeg i hovedsak drøfte funnene opp mot?</i>	Samarbeidende-dialogisk tilnærming.

Før jeg hadde gjennomført intervjuene hadde jeg valgt meg ut følgende tre forskningsspørsmål:

- 1) *Blir temaet tatt opp i samtalen? I så fall av hvem – og hvordan?*
- 2) *Hvilke dilemmaer opplever terapeuten i samtaler om temaet?*
- 3) *På hvilken måte opplever terapeuten at ens egne verdier kommer frem i dette?*

Gjennom analyseprosessen gjorde jeg endringer på disse. Både på bakgrunn av hva jeg opplevde jeg fikk tilstrekkelig informasjon om, og hva som jeg selv erfarte at var en nyttig inndeling av funnene. Forskningsspørsmålene ble dermed omformet til følgende tre hovedfunn, hvorav hver av disse hadde tre underfunn:

Tabell 2:

Hovedfunn	Å bringe frem pornorelatert tematikk	Å jobbe med pornorelatert tematikk	Terapeuten i seg selv
Underfunn	Hvor ofte det snakkes om	Pakke opp og skape trygghet	Bekvemmelighet med tema
	Å ta det opp	Klientenes opplevelser, behov og grenser	Egen kompetanse og rolle
	Problematisk eller nyttig å snakke om?	Tillit og fremtid	Verdier og forståelse av porno i parforhold

1.3 Begrepsavklaringer

Jeg vil her forklare kort sentrale begrep brukt i problemstillingen og i teksten, samt hvorfor jeg har valgt disse.

«**Terapeut**» bruker jeg om informantene jeg har intervjuet, foruten når de omtales som «**informanter**». Ordet stammer fra greske «therapeutes», og betyr en «person som tjener, pleier noen». Begrepet brukes bredt om ulike typer behandlere (Skre, 2021; Aabakken, 2021). I mangel på en bedre samlebetegnelse, har jeg valgt å bruke dette ordet fordi informantene var en sammensetning av både familieterapeuter og psykologer.

Med «**familievernet**» viser jeg til familievernkontor i Norge. Både kontorene som er statlige, samt de kirkelige stiftelsene. Felles for disse er at de ligger under Barne-, ungdoms- og familieetatens overordnede styringsansvar, og at de skal «gi et tilbud om behandling og rådgivning der det foreligger vansker, konflikter eller kriser i familien». Videre skal de mekle ved brudd mellom gifte og samboende med barn under 16 år, samt drive «utadrettet virksomhet om familierelaterte tema.» (familievernkontorloven, 1997, § 1; Kummen, 2016, s. 60).

Begrepet «**porno**» kommer av «pornografi», og stammer fra greske «pórné» og «graphein» som betyr «prostituert» og «å skrive» eller «å tegne». Dette kan fortolkes som «fremstillinger av sex» (Hald, 2019, s. 389). Jeg har stort sett valgt å kun skrive kortformen «porno», da jeg erfarer at dette ordet brukes mest i dagligtalen. Når «porno», «pornotematikk» eller «pornorelatert tematikk» brukes fremfor for eksempel «*pornoproblematikk*» er det fordi jeg har forsøkt å holde temaet så åpent som mulig. Altså at det kan være snakk om bruk og erfaringer med porno, samtaler om porno og syn på porno, uavhengig av om det oppleves problematisk eller ikke – både for klientene og terapeutene. Ettersom det er subjektivt hvor skillet mellom porno, erotikk eller lignende går (Hald, 2019, s. 389-390), har jeg valgt å la informantene selv avgjøre hva som faller inn under begrepet. Med tanke på *medieform*, får jeg inntrykk av at informantene forstår porno som grafiske fremstillinger som bilder, videoer og videokommunikasjon over internett. Ingen av dem snakker for eksempel om pornografisk litteratur. Selve *handlingen* omtaler jeg i hovedsak som «*pornobruk*», da dette er begrepet de fleste informantene bruker. Unntaksvis beskrives det som «*pornotitting*».

Når jeg i problemstillingen skriver «**parforhold**», knyttes det til samlivssaker eller «**parterapi**», slik det omtales i NOU 2019: 20, s. 88. Dette er for å skille det fra individuell terapi og familierapi (Svendsen, 2022). Disse tre terapiformene betegnes som kjerneoppgavene til familievernet (familievernkontorloven, 1997, § 1; NOU 2019: 20, s. 88). De terapeutene forholder seg til, omtaler jeg som «**paret**», «**partnerne**» eller «**klientene**».

Begrepet «**samarbeidende-dialogisk tilnærming**» benevnes stort sett som «**SDT**». Anderson (2007b) beskriver selv tilnærmingen som «Collaborative therapy», mens det i boken «Samtale, sprog og terapi» omtales både som «samarbejdsorienteret sprogsystemisk tilgang» eller bare «samarbejdsorienteret tilgang» (Anderson, 2003). «Håndbok i parterapi» oversetter det til «samarbeidsbasert dialogisk tilnærming» (Anderson et al., 2017), mens «Håndbok i parterapi» benytter seg av begrepet «Samarbeidende-dialogisk praksis» (Anderson, 2019). Jeg har valgt å la meg inspirere mest av de to sistnevnte.

1.4 Oppbygning og avgrensning

I dette kapitlet har jeg gjort rede for temaet jeg har valgt å forske på, hvorfor jeg har valgt nettopp dette og hvorfor jeg mener det er relevant for fagfeltet. I tillegg har jeg avklart de viktigste begrepene jeg benytter meg av.

I neste kapittel vil jeg ta for meg det teoretiske rammeverket jeg legger til grunn. Her vil jeg blant annet gå gjennom mitt epistemologiske ståsted, og deretter gå dypere inn på SDT. Annen aktuell forskning som underbygger eller undergraver funnene, har jeg for enkelthets skyld valgt å presentere underveis i drøftingskapitlet.

Videre vil jeg i metodekapitlet presentere mitt metodiske utgangspunkt, samt hvordan jeg har gått frem i forskningsprosessen. Jeg vil fortløpende legge frem etiske vurderinger og metodekritikk, før jeg diskuterer prosjektets reliabilitet og validitet.

Deretter presenteres funnene fra mine fire intervju, slik de trer frem etter at jeg analyserte dem med utgangspunkt i Interpretative Phenomenological Analysis (IPA), før jeg til slutt drøfter funnene opp mot SDT og annen teori.

Problemstillingen min peker indirekte mot andre tema som også kunne vært ytterligere utdypet. Mye er for eksempel skrevet om kommunikasjon og relasjon mellom terapeut og klient. Jeg har i hovedsak valgt å avgrense dette til SDT, for å kunne gå dypere inn i én tilnærming som jeg ser på som relevant. Tema «porno» er i seg selv et bredt felt. Det er blant annet gjort mye forskning knyttet til eventuelle skadevirkninger og etikk, og jeg opplever at mange er opptatt av dette når jeg snakker om masterprosjektet. Ettersom disse sidene allerede er godt utforsket, har jeg valgt å ikke gå noe særlig mer inn på dem. Det som er relevant for min problemstilling, er derimot hvordan *terapeuter* og til dels par forstår og forholder seg til porno.

2 Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet vil jeg presentere teorien som i hovedsak ligger til grunn for mitt masterprosjekt: samarbeidende-dialogisk tilnærming (SDT). I tillegg vil jeg legge frem postmodernisme, sosialkonstruksjonisme og systemteori. Alle disse *kunne* vært lagt til metodekapittelet. Jeg har derimot valgt å presentere dem her, ettersom det er disse jeg i hovedsak drøfter intervjufunnene opp imot.

Jeg har tatt utgangspunkt i dette rammeverket blant annet fordi de er metoder, tilnærminger eller filosofiske holdninger som jeg selv benytter meg av som terapeut. For meg resonnerer de med hva jeg opplever som en bekvemmelig og etisk måte å jobbe med mennesker. Jeg tenker at dette blir spesielt viktig i møte med pornotematikk, som kan være tabu både for terapeuten og parene (Hertlein et al., 2020, s. 303). Mot slutten av kapittelet vil jeg forklare hvorfor jeg mener at dette teoretiske rammeverket er relevant for problemstillingen.

Utover de nevnte teoriene har jeg valgt å presentere noe annen teori og forskning underveis i drøftingskapittelet. Dette har jeg gjort fordi det ikke nødvendigvis er helhetlige teorier, men eksempler og forskning som bekrefter eller står imot hovedteoriene og drøftingen.

2.1 Epistemologisk ståsted

Epistemologi er det som ligger til grunn for dannelsen av virkelighetsforståelse (Jensen, 2009, s. 35). Altså en filosofi om hva kunnskap er og hvordan det kan oppnås (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 69). Jeg vil her beskrive postmodernisme, sosialkonstruksjonisme og systemteori, fordi disse er relevante for å forstå både det familieterapeutiske fagfeltet og SDT (Anderson, 2007a; Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 27-34).

2.1.1 Postmodernisme

For å forstå postmodernisme, må man først få et innblikk i hva modernisme kan være. Sistnevnte er en vestlig, filosofisk tradisjon som tror på objektivitet, forutsigbarhet, sannhet, dualitet og hierarki (Anderson, 2003, s. 57-58). I protest mot disse ideene vokste postmodernismen frem i Frankrike på slutten av 1960-tallet. Filosofien kan knyttes til blant annet arkitektur, litteratur, kunst og naturvitenskap, men i denne beskrivelsen tar jeg for meg det som kan knyttes til sosialvitenskap, familieterapi og systemisk praksis. Positivistiske og lineære forståelser blir her lite nyttige, da menneskelige relasjoner og terapeutisk arbeid derimot blir sett på som sirkulære, samt kontekst- og diskursavhengige (Anderson 2007a, s. 8; Jensen, 2009, s. 60-61).

Jensen (2009) beskriver to grunnleggende ideer innen postmodernismen. Den første er at mennesker bare kan skape forståelse gjennom språket (s.60). Med «språk», menes alle måter vi kommuniserer og uttrykker oss på overfor andre (Anderson, 2007a, s. 9-10). Det andre er at enhver forståelse er avhengig av kontekst – sosialt, historisk og kulturelt (Jensen, 2009, s. 61). På bakgrunn av dette kan man si at kunnskap alltid er lokal og dialogisk. Sannhet beskrives som «sannheter» i flertall. I kritisk lys kan det da hevdes at denne pluralismen fremmer nihilisme og relativisme. Anderson (2003; 2007a) mener derimot at det fremmer en sosial kritikk. Filosofien hjelper oss å ha en kritisk refleksjon – se ulike sannheter, men med et kritisk blikk (s. 65; s. 8-9)

I terapeutisk sammenheng kan postmodernismen lære oss at terapi i seg selv heller ikke er noe fastlagt, men en konstruksjon som vil gis forskjellig mening hos ulike enkeltpersoner, i ulike miljø og til ulike tider. Generelt kan en likevel si at postmoderne terapiretninger er mest opptatt av individenes fortellinger, og hvordan de uttrykkes på begrensende eller frigjørende måter. Klienten kan ikke beskrives nøytralt og objektivt, men tilnærmes gjennom samarbeidende dialoger, empatisk lytting og nyskriving av historier (Øfsti, 2010, s. 15-17). Postmodernismen gjør det lettere å tilpasse terapien etter hver enkelt person, par eller system det er snakk om, gjennom en bevissthet knyttet til omstendigheter, kontekst og særegenheter (Anderson, 2019, s. 202-206).

2.1.2 Sosialkonstruksjonisme

Gergen (2010), hevder sosialkonstruksjonismen utløper av postmodernismen (s. 27). Cruickshank (2012), mener derimot at sosialkonstruksjonismen er en retning innunder *postpositivismen*. Sistnevnte ser ut til å legge mye av det samme innholdet i postpositivismen som andre legger i postmodernismen – altså en motsats til ideen om at verden er lineær og oppdagbar gjennom kvantitative vitenskapelige hjelpemidler.

En skeptisk tilnærming til de etablerte sannheter er grunnleggende i sosialkonstruktivistisk forståelse. Sannhet er ikke stabilt og uforanderlig, uavhengig av tid, sted og relasjoner (Anderson, 2007a, s. 11). Makt er også en viktig faktor. På bakgrunn av dette, er en kritisk tilnærming til all kunnskap av stor betydning (Cruickshank, 2012). De fleste sosialkonstruksjonister hevder i likhet med Gergen (2010) at dialog og relasjoner er det mest avgjørende for å forstå virkeligheten (s. 43-44). Her ligger også bruddet mellom konstruktivisme og sosialkonstruksjonisme. Mens konstruktivister hevder at konstruksjonene skapes i individet, påstår sosialkonstruksjonister at det skjer i interaksjonen (Anderson, 2003, s. 73). Verden konstrueres dermed av hvilke sosiale relasjoner vi inngår i, og ut fra hvilken betydning de har for oss. Altså er det et brudd med ideen om at det finnes nøytralitet og objektivitet (Gergen, 2010, s. 12-31).

Så betyr dette at virkeligheten ikke eksisterer? Pocock (2015) skiller mellom sterk og moderat sosialkonstruksjonisme, hvorav førstnevnte i tråd med Gergen (2010, s. 15) hevder vi ikke kan vite noe om verden uavhengig av våre konstruksjoner og diskurser. Jensen (2009) beskriver dette som at det «ikke finnes noen virkelighet utenfor språket» (s. 61). I den moderate tilnærmingen påstås det derimot at det kun er vår forståelse av virkeligheten som er konstruert, men at det finnes enkelte absolutte fakta (Pocock, 2015, s. 168-170). I dette spennet mellom ulike forståelser, kan det derimot være mer nyttig å flytte fokus fra hva sosialkonstruksjonisme er til hva sosialkonstruksjonisme *gjør*. Tilnærmingen kan skape økt bevissthet, synliggjøre det vi tar for gitt, samt avkle og oppløse rådende teorier, begreper og diskurser (Thomassen, 2006, s. 180-182).

2.1.3 Systemteori

Systemteori blir sett på som en av grunnteoriene i familieterapifeltet i dag (de Flon, 2019, s. 21). NOU-en «En styrket familietjeneste» (2019: 20) fremhever også dette som et grunnleggende faglig utgangspunkt for familievernkontorenes arbeid (s. 27). Av den grunn ser jeg det som avgjørende å ta med noe om dette her.

Begrepet «systemteori» stammer fra von Bertalanffy (1950), som beskriver hvordan levende organismer eksisterer i åpne system, og er i kontinuerlig interaksjon med sine omgivelser. Går vi enda lengre tilbake i tid, kan vi se at allerede Freud tar for seg et lignende ståsted, ved at han beskriver det familiedynamiske perspektivet. Til forskjell fra moderne systemisk teori, tok han utgangspunkt i at konflikter stammer fra individet. Likevel kunne symptomene også knyttes til individet i samspill med omgivelsene og familien (gjengitt fra Lorås & Bertrando, 2017, s. 285-286). Mer avgjørende betydning i fagfeltet, fikk derimot Bateson (1972/2005), da han sammen med en forskningsgruppe utga en artikkel om hvordan schizofreni kunne oppstå som et resultat av destruktivt samspill mellom mor og barn. Selv om ståstedet senere har blitt kritisert, introduserte de en sirkulær forståelsesramme, som alternativ til den dominerende lineære kausalmodellen. Tankegangen bygger på kybernetikken, som spiller på feedbackprosesser innad i systemer (Lorås & Bertrando, 2017, s. 286). «Kybernetikk» menes her som selvregulerende systemer, mens «feedback» sier noe om at samspill er «sirkulære». I relasjoner mellom mennesker påvirker partene hverandre gjensidig, fremfor den typiske årsak-virkning-forståelsen (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 65-66). På 1980-tallet ble det kybernetiske perspektivet utvidet, gjennom såkalt «annenordens kybernetikk». I dette inngikk også terapeuten som en del av det sirkulære systemet, fremfor å bare være en observatør (Jensen, 2009, s. 58-60).

Fra et familieterapeutisk ståsted blir dermed ikke individet i terapi neglisjert, men blir sett i sammenheng med det større systemet, hvor det hele tiden er gjensidig påvirkning (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 86-88).

2.2 Samarbeidende-dialogisk tilnærming

I den følgende teksten vil jeg beskrive samarbeidende-dialogisk tilnærming (SDT) gjennom å legge frem noe av dens historie og innflytelse på veien frem mot det Harlene Anderson beskriver som SDT i dag. Videre vil jeg ta for meg syv filosofiske holdninger hun beskriver som viktige i denne type terapi eller samarbeid. Til slutt vil jeg se nærmere på kritikk knyttet til disse.

SDT beskrives som en praksisfilosofi fremfor en fastlagt teoretisk retning (jeg omtaler det heretter som en tilnærming). Den er som oftest knyttet til Harlene Anderson og Harry Goolishian (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 247). Som navnet antyder, er det nettopp samarbeidet og dialogen mellom terapeuten og klienten som er avgjørende for å skape nye muligheter, historier og/eller forståelser. Tilnærmingen bygger på et postmodernistisk, sosialkonstruktivistisk og hermeneutisk ståsted (Anderson, 2003, s. 64-75). De to førstnevnte er blitt beskrevet tidligere i dette kapitlet, mens hermeneutikken vil jeg gå mer inn på i metodekapitlet.

SDT er historisk knyttet til «Multiple Impact Therapy»: en familieterapeutisk praksis som vokste frem av et forskningsprosjekt med psykiatriske pasienter blant Goolishian og hans kolleger på 1950- og 60-tallet. I tråd med systemisk tankegang, tok teamet etter hvert også inn pasientens familiemedlemmer og/eller andre viktige personer til samtaler.

Behandlingsteamet erfarte at de ulike menneskene i samme system opplevde pasienten og situasjonene ulikt. De så på de ulike stemmene som like viktige, og av dette vokste ideen om multiple virkeligheter og kontekstuelle faktorer frem (Anderson, 2019, s. 199-201). Videre ble man opptatt av at terapeutenes analyser og tanker skulle legges frem foran pasienten og systemet. En refleksiv og mer gjensidig og spontan praksis var dermed satt i gang (Anderson, 2007b, s. 23-24; 2019, s. 201). Terapeutens ekspertise og tolkninger skulle likevel ikke gis forrang foran klientens egen stemme og ekspertise. Klienten skulle ikke bare ha medvirkning, men også eierskap og ansvar for behandlingen sammen med terapeuten. Videre ble gruppen opptatt av menneskelige systemer som meningsdannende systemer. Anderson sier dette er det samme som det Shotter (2006) omtaler som «medhet» (aboutness). Medhetstenkning er i følge sistnevnte en dialogisk tilnærming, i motsetning til

«omhet» (aboutness), som er monologisk. Relasjoner og dialog skulle i seg selv skape mening. Både for klienten(e) og terapeuten(e). Også terapeuten skulle bruke seg selv, med sine tanker, sitt indre og sin egen historie. (Anderson, 2019, s. 202-210).

I dag er SDT en av mange retninger innen familieterapi som blant annet knyttes sammen i kraft av å være språkssystemiske. Eksempler her er løsningsorientert terapi, narrativ terapi, reflekterende team og åpen dialog (Anderson, 2019, s. 199-200; Jensen & Ulleberg, 2011, s. 246).

Selv om Anderson påpeker at SDT ikke følger faste steg, legger hun frem syv punkter som kan være nyttig å forholde seg til når en jobber etter denne tilnærmingen. Disse er ment som veiledende, og bør tolkes som filosofiske holdninger fremfor teknikker. Punktene henger mer eller mindre sammen, og kan ikke alltid ses isolert fra hverandre (Anderson, 2009, s. 305-306; 2019, s. 206). Det er verdt å nevne at hun navngir og beskriver disse punktene litt ulikt i ulike skriftlige utgivelser (for eksempel Anderson, 2007d, s. 44-54; 2009, s. 306-311). Jeg tar utgangspunkt i den seneste utgivelsen jeg fant knyttet til dette temaet (Anderson, 2019, s. 206-211), men supplerer tidvis med utdypende forklaringer fra de andre utgivelsene.

2.2.1 Gjensidig utforskning

Et avgjørende poeng i SDT, er at terapeuten tar imot klienten med en raushet og gjestfrihet. Inspirert av Derrida (gjengitt fra Still, 2005, s. 85-97), ser Anderson for seg at hun både er vertskap og gjest i møte med klienten. Terapeuten ser på klienten som en gjest, ved at hun tar imot vedkommende med gjestfrihet. Samtidig ser hun på seg selv som en gjest, i form av at hun behandler vertskapet, altså klienten, med respekt. Hun må tilpasse seg klientens språk, livssituasjon og omstendigheter. Videre beskriver hun klientens narrativ som en dyrebar gave. En «historieball», som er strimlet opp, og som terapeuten gradvis er med på å rulle ut. Hun forsøker å være bevisst på at hun ikke kan se alle sidene av ballen samtidig, men får kun med seg fragmenter av helheten. I begynnelsen stiller terapeuten mange

spørsmål, og er som en nysgjerrig elev. Klienten er ekspert. Etter hvert blir det gjerne en mer toveis kommunikasjon, hvor også klienten undrer seg over sin egen historie (Anderson, 2019, s. 206-208). Dialogen blir da til et slags partnerskap (Anderson, 2007d, s.45).

2.2.2 Relasjonell ekspertise

Klienten regnes som sagt som ekspert i sitt eget liv. Terapeuten er bare innom i et øyeblikk, og kan derfor aldri få den samme forståelsen (Anderson, 2007d, sa. 46-47). Terapeutens forutinntatthet og egne erfaringer kan derimot stå i veien for å forstå klientens erfaringer (Anderson, 2019, s. 208). De kulturelle forventningene om at terapeuten skal være ekspert på innholdet eller løsningene, er ikke nødvendigvis det som skaper en meningsfull prosess hos klienten. Å fokusere på klient-terapeutrelasjonen kan være vel så viktig (Anderson, 2003, s. 206-207). Terapeuten blir en ekspert på å skape relasjonen og miljøet som kan bidra til utvidende samtaler. Gjennom dette kan ny mening, nye forståelser og ny handling vokse frem (Anderson, 2007d, s. 46-47). Jeg vil hevde at dette er relatert til den terapeutiske alliansen, samt det følelsesmessige båndet til terapeuten, som anses som betydningsfulle faktorer for virksom terapi (Tilden, 2017, s. 97-98).

2.2.3 Ikke-vitende posisjon

Ideen om at klienten er ekspert på sitt eget liv, henger tett sammen med filosofien om en ikke-vitende posisjon. Dette er en holdning som tilsier at kunnskap skapes gjennom dialog mellom samtalepartnerne, i tråd med sosialkonstruksjonismen (Anderson, 2003, s. 175-180; 2019, s. 209). Terapeutens forutinntatte og eventuelt fastlagte ideer om hva som er løsningen, må i størst mulig grad legges bort. Såkalt viten og kunnskap om den andre vil føre til mindre dialog, og dermed motarbeide at det skapes noe nytt. Ved å isteden stille spørsmål, kan derimot problemer «opløses» (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 259). Rent praktisk anbefaler Anderson (2019) at terapeuter har en prøvende innstilling til kunnskapen man mener man selv har, og en nysgjerrig tilnærming til klienten. Videre er det avgjørende

at terapeuten følger med på klientens respons. Dersom vedkommende ikke selv viser interesse for temaet, er det heller ikke det terapeuten skal holde fokus på (s. 209).

2.2.4 Nysgjerrighet

Å være nysgjerrig, overlapper mye med å være ikke-vitende. Gjennom såkalt genuin nysgjerrighet er tanken at terapeuten forsøker å lære om og forstår klienten så godt som mulig. Det at terapeuten lytter aktivt til det som blir sagt, vil gjerne signalisere for klienten at det vedkommende er opptatt av er viktig. Dette vil igjen føre til en tettere dialog, hvor terapeuten får en dypere forståelse for klientens opplevelse av eget liv. Motsatsen til denne filosofien er å ta utgangspunkt i fastlagte skjema eller ideer om hvilken samtale man skal ta, hva som er riktig å gjøre og hvordan (Anderson, 2019, s. 209). Altså en mer nomotetisk tilnærming (dette vil bli forklart nærmere i metodekapittelet) (Snævarr, 2017, s. 174-175).

2.2.5 Åpenhet

Anderson (2019) erfarer at klientene er opptatt av hva terapeuten tenker og noterer ned. Hun skriver at terapeutens spørsmål gjerne kan virke påtrengende, og at de da kan undre seg over hvorfor terapeuten spør om akkurat de tingene som vedkommende spør om. I tråd med en samarbeidende-dialogisk tilnærming, sier hun at åpenhet rundt nettopp disse tingene kan være nyttig (s. 210). Bakhtin hevder at å gjøre private tanker offentlige bidrar til å skape dypere forståelse (gjengitt fra Anderson, 2007d, s. 50). I tillegg kan åpenhet om for eksempel faglig usikkerhet og ulike verdimeslige holdninger gjøre det lettere for terapeuten å stå i kontroversielle eller vanskelige situasjoner (Anderson, 2003, s. 141). Å bare lytte uten å respondere skaper ikke felles forståelse og dialog, men separate og eventuelt uuttalte monologer. I tillegg innebærer det en risiko for at terapeutens misoppfatninger knyttet til klienten ikke blir korrigert. En åpenhet om tanker fra terapeutens side vil skape endring og skape nye tanker – for alle parter i terapirommet. Både gjennom uttalelsene fra terapeuten selv, og fra responsen som klienten eventuelt gir tilbake (s. 50-51). Anderson (2003; 2019)

hevder at også åpenhet om hvem terapeuten er, har en verdi. For at klienten skal stole på sin terapeut, er det naturlig at klienten vet noe om sin samtalepartner. Det kan gjøre det lettere for klienten selv å være åpen (s. 142; s. 210).

2.2.6 Usikkerhet

Å gå inn i en samarbeidende dialog med usikkerhet, kan skape en annen kurs enn om målet var klart fra starten. Anderson (2019) knytter dette til den tidligere nevnte «medheten». Om terapeuten og klienten sammen er åpen for å utforske det ukjente, kan det skapes en prosess der ukjente og nye historier dannes. Dette krever at først og fremst terapeuten tåler usikkerheten, vagheten, det ukjente og uforutsigbare i et slik samtaleløp. Det er her snakk om en kreativ prosess preget av spontanitet (s. 210). Dette kan samtidig lette terapeutens ubehag rundt for eksempel å oppleve at man kan ikke nok om et tema. «Trygghet i det utrygge» kan skape en forløsning som åpner for autonomi, fleksibilitet og kreativitet. Dette kan igjen bidra til å styrke klientens opplevelse av eierskap, ansvarlighet og handlekraft i eget liv (Anderson, 2007d, s. 52-53).

2.2.7 Gjensidig omdannelse

Det siste punktet i SDT handler om endring hos både klient og terapeut. Endring eller omdannelse hos *klienten* er hovedformålet med det meste av terapi, og derfor naturlig nok det som vektlegges mest. Likevel er det i et relasjonelt og dialogisk samspill uunngåelig at en eller annen form for omdannelse skjer med alle de involverte; herunder at klienten også har innflytelse på terapeuten (Anderson, 2019, s. 210-211). Om terapeuten bevisstgjør seg denne refleksiviteten mellom menneskene i terapirommet, kan de sammen utnytte det fulle potensialet av den gjensidige påvirkningen. På denne måten kan samtalene skape en endringsprosess av nye historier, ny forståelse og nye mål (Anderson, 2007d, s. 51-52).

2.2.8 Kritikk og forsvar av tilnærmingen

Selv om SDT generelt er anerkjent som en nyttig og effektiv terapeutisk tilnærming (Locati et al., 2019, s. 233-235 og 241), er det nødvendig å også trekke frem at den ikke er udiskutabel.

Diskusjonen rundt ikke-vitende posisjon har vært på dagsordenen i det familieterapeutiske fagfeltet i Norge de siste årene. Foucault (1976/1999) er opptatt av at makt ikke forsvinner, men bare fremstår på nye, gjerne skjulte måter (s. 25-61). I tråd med dette skriver Holmberg og Sundet (2021) at selv om ikke-vitende posisjon tilstreber å redusere maktubalansen mellom terapeut og klient, kan man risikere å gjøre det motsatte ved at terapeutens makt, verdier og faglige tilnærminger tilsløres (s. 272-274). Anderson (2009) påpeker derimot at faren ved dette i stor grad kan veies opp ved at terapeuten er bevisst på at hen «vet noe». Fokus bør derfor være på *hvordan, når og hvorfor* terapeuten benytter eller legger frem det hen vet (s. 309).

Både det å ha en ikke-vitende tilnærming og å fokusere på relasjon kan oppleves som at en ikke tar avstand fra problematiske handlinger og meninger fra klientens side. Dette er i tråd med Minuchin (1996), som hevder at en konstruktivistisk holdning kan frata terapeuten noe av muligheten til å jobbe med det problematiske. Betyr det at terapeuten støtter illegal eller såkalt sosial forkastelig adferd? Anderson (2019) mener at dette ikke er tilfelle. Hun er opptatt av man ikke trenger å være enig i det den andre sier, tenker eller gjør, men at man har en innstilling om å forsøke å være nysgjerrig på meningen bak det, sett fra den andres ståsted. Når noe virker ulogisk eller ubegripelig, kan det være nyttig å forsøke å forstå den andres «kart» (s. 208-209).

Når det kommer til holdningen om åpenhet, kan en stille spørsmål ved om dette er mulig i sin fulle form. Her er Anderson (2003; 2007d) bevisst på utfordringen, ved at hun bruker nettopp ordet «åpenhet» fremfor «transparens». Hun tror heller ikke at total gjennomsiktighet er mulig mellom mennesker. Ordet «åpenhet» viser derimot til at man har en innstilling om at man velger å delta med seg selv, slik at det kan skape nye refleksjoner og ny forståelse (s. 140-141; s. 51). En annen utfordring knyttet til bruken av eget liv eller egne

historier, er at det kan ta fokus bort fra klienten selv. Her ber Anderson (2019) terapeutene ha i bakhodet at det tross alt er klientens endring som er viktigst (s. 207 og 210).

Det samarbeidende prinsippet skal gi klientene «en opplevelse av tilhørighet og medvirkning, felles eierskap til, og ansvar for behandlingen» (Anderson, 2019, s. 211). Hvor reell denne alliansen er, kan også diskuteres. Locati et al. (2019) sin case-studie avdekket at denne tilnærmingen kan dekke over de elementene som ikke fungerer i terapien (s. 233). Det kan være uttalt at det er en allianse, men det betyr ikke nødvendigvis at relasjonen oppleves som positiv for klienten. Blant annet kan det føre til at klienten tilbakeholder informasjon eller følelser som går imot det såkalt positive samspillet. Forfatterne av studien går så langt som å kalle det en «pseudo-allianse» (s. 237-241).

2.3 Relevans for problemstillingen

Jeg vil her kort legge frem hvorfor jeg hevder at det teoretiske rammeverket jeg har valgt, er relevant for min problemstilling.

Pornografiens historie i Norge viser at dette er en form for seksualitet som har vært og fortsatt i stor grad er tabuisert (Langfeldt, 2005, s. 97-102). Kinsley et al. (1948, gjengitt fra Kvale & Brinkmann, 2015) beskriver en rekke forskningsmessige holdninger og ferdigheter som de så på som nødvendige i intervjuer knyttet til nettopp tabuisert seksualitet (s. 154-155). Selv om de beskriver forskere, vil jeg hevde at dette også kan knyttes til terapeuter som snakker med klienter om seksualrelaterte tema. Slik samtalene beskrives av mine informanter i de påfølgende kapitlene, er det mange fellestrekk.

Først og fremst må intervjueren være i stand til å snakke om tabubelagte seksuelle aktiviteter. Vedkommende må ifølge Kinsley et al. også være ærlig, vennlig og medmenneskelig, skape trygghet og fortrolighet, samt være åpen om hva man er opptatt av og hvorfor man spør om det man spør om. Intervjueren bør vise interesse for informantens

egne opplevelser, og samtidig hjelpe vedkommende til å utvikle sin egen tenkning gjennom åpne samtaler (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 154-155). For meg er dette i stor grad overlappende med de syv filosofiske holdningene som Anderson beskriver i SDT.

Postmodernisme og sosialkonstruksjonisme er relevant for problemstillingen, blant annet fordi det er uløselig knyttet til SDT (Anderson, 2007a). Jeg vil hevde at SDT ikke kan forstås uten å også forstå disse. Dette er også teoretiske holdninger som er nødvendige for at jeg skal stille meg mer åpen for å forstå hvordan terapeutene forholder seg til, og forstår porno i parforhold, og tilsvarende for terapeutene i møte med par og andre klienter. Det systemiske perspektivet er også knyttet til SDT (Anderson, 2003, s. 42). Det er relevant for min problemstilling, ettersom det kan si noe om de ulike systemene som inngår i samtalene i terapirommet.

2.4 Litteratursøk

Da jeg startet på dette masterprosjektet gikk jeg gjennom store deler av det jeg anså som aktuell litteratur med tanke på min problemstilling. Jeg søkte i hovedsak gjennom databasene Idunn, Academic Search Elite og SocIndex. Jeg brukte også biblioteksøkemotoren Oria, samt Google Scholar. Søkeordene jeg brukte og kombinerte på ulike måter, var i første omgang følgende:

Tabell 3:

Søkeord	Norsk	Engelsk
	Terapeut	Therapist
	Familieterapeut	Family / Marriage / Couples therapist
	Allianse / Terapeutisk allianse	Alliance / Therapeutic alliance
	Porno / Pornografi	Porn / Pornography
	Nettsex / Internettseksualitet	Cyber sex
	Seksualitet	Sexuality
	Verdier	Values
	Holdninger	Attitudes
	Åpenhet	Openness
	Terapeutens frykt	Fear
	Familievern / Parterapi	Couples therapy / marriage therapy / marriage counselling
	Klient / Par / Ekteskap / Forhold	Client / Couples / Marriage / Relations
	Skam	Shame
	Tabu	Taboo
	Relasjon	Relations
	Ukomfortable samtaler	Uncomfortable conversations
Samtaler om seksualitet / porno	Talking about sexuality / pornography	

Ved hjelp av søkefunnene, gikk jeg videre med nye søkeord etter hvert som jeg så hvilke begrep ulike forskere benyttet i sine artikler. Jeg søkte også etter relevante artikler direkte i ulike tidsskrifter som gikk igjen, eller som jeg anså som relevante på grunn av tematisk nærhet til problemstillingen.

Det viste seg tidlig at det var vanskelig å finne litteratur som omhandler porno i parforhold, samtidig som det er knyttet til terapeutens ståsted. Jeg har derfor benyttet meg av en kombinasjon av litteratur koblet til seksualitet, porno og/eller terapeuter. Mye har også blitt funnet ved å se gjennom litteraturlistene til delvis relevante artikler.

Jeg har *forsøkt* å fortrinnsvis bruke norsk eller nordisk litteratur der dette fantes. De nordiske kildene jeg har funnet relevante, har i stor grad vist til andres forskning. Jeg har da gått direkte til grunnkildene, selv om disse stort sett ikke har vært nordiske. Jeg anser det som en

svakhet ved studien at jeg i stor grad ikke kan koble funnene til norsk eller nordisk forskning. Samtidig har det, slik jeg ser det ikke vært tilstrekkelig med geografisk relevant forskning.

Litteratur knyttet til SDT fant jeg gjennom å søke på Oria etter artikler og bøker av Harry Goolishian og Harlene Anderson. Jeg søkte etter skandinavisk og engelskspråklig litteratur. Postmodernisme, sosialkonstruksjonisme og systemteori fant jeg gjennom Andersons egne tekster, samt litteratur i pensumlistene på masterutdanningen i familieterapi og systemisk praksis.

Jeg har kun benyttet meg av artikler som er fagfellevurderte, og som er trykket i tidsskrifter med en vitenskapelig redaksjon. Dette kontrollerte jeg via nettsiden «Register over vitenskapelige publiseringskanaler» (Kanalregisteret, u.å.).

Alt i alt har litteratursøkene vært en dynamisk prosess. Ettersom jeg ikke opplevde at min problemstilling ble gjenspeilet i den eksisterende litteraturen, har jeg vært nødt til å finne mye av litteraturen fortløpende og på kreativt vis. Søkeprosessen har derfor ikke vært så målrettet og systematisk som jeg først hadde håpet på.

3 Metode

I det følgende kapittelet går jeg først gjennom det metodiske grunnlaget for dette masterprosjektet. Videre beskriver jeg fremgangsmåten fra Sikt-godkjenning til fire ferdig transkriberte intervjuer. Her fletter jeg også inn metodekritikk og de etiske vurderingene jeg gjorde underveis. Deretter viser jeg detaljert til stegene i analyseprosessen, før jeg drøfter reliabiliteten og validiteten i forskningen til slutt.

3.1 Metodisk utgangspunkt

Ingen forskningsmetode vil kunne beskrive menneskers liv, sinn og virkeligheter fullstendig. Malterud (2001) hevder at kvalitativ tilnærming likevel kan være med på å utvide forståelsen (s. 487). Jeg har hatt dette i bakhodet da jeg valgte et kvalitativt masterprosjekt, inspirert av Interpretative Phenomenological Analysis (heretter omtalt som "IPA"). Som jeg senere vil komme tilbake til, er disse to tett knyttet sammen. Videre bygger IPA på fundamentene, hermeneutikk, fenomenologi og idiografi (Smith et al., 2009, s. 11). Jeg vil i det følgende blant annet gå igjennom disse, og si noe om hvorfor de er relevante her. Idiografi forklares kun helt kort.

3.1.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ metode er en forskningsmessig tilnærming som har økende utbredelse – spesielt innenfor samfunnsvitenskapelige studier. Et sentralt punkt er den tette kontakten mellom forsker og den eller de som blir studert. Gjennom innsamlingsmetoder som intervju, observasjoner og analyser av for eksempel videoopptak, dokumenter og bilder håper en på å få en bredere forståelse av blant annet enkeltpersoner, grupper eller sosiale fenomener. En vanlig metode for datainnsamling er dybdeintervjuer. Dette blir sett på som en nyttig fremgangsmåte for å fylde data om de en forsker på, da det kan gi mer informasjon om

blant annet personers opplevelser, synspunkter og forståelse. Ikke minst også i forhold til enkeltmenneskers adferd og hvordan personer forholder seg til hverandre (Thagaard, 2018, s. 11-13). Dette er i tråd med typen problemstilling jeg har valgt meg, samt intervjuetoden jeg har benyttet.

Kvalitativ metode settes gjerne opp som en motsats til kvantitativ metode, hvor en jobber med tellbare data. Kvalitative studier går dypere inn i informasjonsinnsamlingen for hver informant, og vil da naturlig ta for seg et mindre antall informanter. Kvantitative studier vil derimot samle inn data om større grupper. Dette gjøres gjerne gjennom spørreundersøkelser med relativt avklarte svaralternativer. Man vil da kunne få informasjon om flere, men gjerne ikke gå like dypt inn i hver enkelt respondents svar (Johannesen et al., 2016, s. 239-242; Rasborg, 2013, s. 430-431; Thagaard, 2018, s. 15-17).

Fordi noe av målsettingen med kvalitative tilnærminger er å få økt forståelse for den, de eller det som studeres, er fortolkning ofte relevant innenfor metoden. Fokus ligger gjerne på mening og kommunikasjon. Av den grunn knyttes det ofte til fortolkende teorier som hermeneutikk og fenomenologi (Smith et al., 2009, s. 44-45; Thagaard, 2018, s. 33, 36-39).

3.1.2 Hermeneutikk

Ordet hermeneutikk kommer av «hermeneuein», og oversettes gjerne til å “tolke” eller “fortolke” (Thomassen, 2006, s. 157). Denne typen fortolkningslære har tradisjonelt vært mer opptatt av de såkalte “åndsvitenskapene” enn naturvitenskapene (Krogh, 2014, s. 41). Fremfor å finne frem til objektiv sannhet, er forskeren mer opptatt av å fange opp meningen i et fenomen eller noe knyttet til den menneskeskapte virkeligheten. Hermeneutikken kan dermed være relevant i kvalitative tilnærminger (Bjørndal & Hofoss, 2004, s. 19-22). Historisk handlet hermeneutikken først og fremst om fortolkning av teologiske tekster. Schleiermacher (gjengitt fra Thomassen, 2006) blir sett på som den som videreutviklet dette til en allmenn lære, gjennom å ikke bare la det handle om tekst, men om selve handlingen å

fortolke og forstå. Han var opptatt av at utgangspunktet for all forståelse skjer gjennom språket (s. 157-159).

I nyere tid har Gadamer (gjengitt fra Thomassen, 2006) vært definerende i debatten om hva hermeneutikk skal innebære. Han bygger videre på Heidegger og mener blant annet at det ikke er snakk om en metode, men en filosofisk teori. En teori om forståelser, og om hva som skjer i oss og med oss nå vi opplever at vi forstår. Sentralt her står «den hermeneutiske sirkel», som Gadamer også videreutviklet. Begrepet handler om at en persons forståelse av for eksempel en tekst er knyttet til både helheten og deler av teksten. Sirkelbevegelsen innebærer en stadig utvidelse av mening og forståelse. Gadamer tilføyde at også fortolkeren er en del av denne forståelsessirkelen. Om en forsker for eksempel skal analysere et transkribert intervju, vil det være uunngåelig at hen fortolker ut fra sin egen horisont og sine egne fordommer. Gadamer beskriver ikke fordommer med negative ord, fordi våre fordommer er det som i det hele tatt muliggjør all forståelse. Alternativet er å være uforstående (s. 86-93). Kvale og Brinkmann (2015) går så langt som å si at det er nytteløst å lete etter «den egentlige meningen» når man analyserer intervjuer og lignende. Fortolkningsprosessen er selve styrken ved kvalitative intervjuer. Alternativet ville være at forskeren gjør seg til ekspert over meningene fra informanten ved å påstå at ens egen kategorisering er realiteten (s. 236-244).

I tråd med hermeneutisk tankegang, vil jeg aldri klare å fange informantenes *egentlige* opplevelser og tanker (Thomassen, 2006, s. 86-87). Av den grunn blir fokus i dette masterprosjektet derimot på å *fortolke* det de forteller til meg, silt gjennom mine tanker og opplevelser knyttet til informantene.

3.1.3 Fenomenologi

Fenomenologi har ikke bare et nært slektskap med, men regnes også som en videreføring av hermeneutikken. Begrepet kommer av «phainomenon» og «logos» som til sammen kan oversettes til «læren om det som viser seg for oss» (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 62-64;

Thommassen, 2006, s. 82). Tong et al. (2007) omtaler fenomenologi som det å beskrive meningen og signifikansen av opplevelser (s. 351). Jeg tolker dette som svært nærliggende definisjonene av hermeneutikk som er nevnt over. Det er også tett knyttet opp mot hvordan jeg har formulert problemstillingen min.

Fenomenologien regnes av mange som grunnlagt av Husserl. Selv om den kan være både en kommunikasjonsteori, en filosofisk tradisjon og vitenskapelig forskningsmetode er det i hovedsak en type kritisk refleksjon som står i motsats til de positivistiske og såkalt objektivistiske tilnærmingene til vitenskap. Utgangspunktet er hvordan fenomener *fremstår*, og at de fremtrer ulikt for ulike mennesker (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 62-63; Zahavi, 2014, s. 195-196). Dette er i tråd med hvordan jeg forsøker å analysere funnene i dette masterprosjektet. En fenomenologisk holdning vil innebære at en forsøker å møte et fenomen fordomsfritt og med et åpent sinn, i den grad dette i det hele tatt er mulig. Man tar utgangspunkt i fenomenet selv, og undersøker eller analyserer dette gjennom bruk av både intuisjon, forestillingsevne, hukommelse, følelser og persepsjon (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 62-64).

3.1.4 Interpretative Phenomenological Analysis

IPA er en analysemetode som direkte oversatt kan beskrives som «fortolkende-fenomenologisk analyse». Smith et al. (2009) hevder at IPA er knyttet til hermeneutikk ved at det er en «fortolkende bestrebelse» (s. 3, egen oversettelse). På sett og vis er det en slags dobbel hermeneutikk, fordi forskeren forsøker å skape mening ut fra informantens eget forsøk på å skape mening ut fra sine erfaringer (Smith & Osborn, 2008, s. 53). Videre er IPA fenomenologisk ettersom man er opptatt av å utforske menneskers erfaringer eller opplevelser *på sine egne premisser*. Dette er i tråd med Husserls (gjengitt fra Smith et al., 2009), som oppfordret fenomenologer til å sette søkelys på tingene *i seg selv*. Man fokuserer på den enkeltes erfaring, fremfor å plassere all informasjon i abstrakte kategorier (s. 1). Her kan fenomenologien relateres til idiografiens individuelle og spesifikke tilnærminger i forskning, i motsetning til nomotetiske vitenskaper. Sistnevnte har et mer lovforklarende og

generaliserende fokus (Smith et al., 2009, s. 37-38; Snævarr, 2017, s. 174-175). IPA og idiografi er i tråd med mitt eget masterprosjekt, ettersom jeg har tatt for meg beskrivelser av enkeltpersoner. Jeg er opptatt av hva disse erfarer, opplever og mener, uten å påpeke at de sier noe samfunnsmessig generelt. I den grad analysen til en viss grad henter *elementer* fra nomotetisk vitenskap, er det knyttet til sammenligningene jeg gjør mellom de ulike informantene. Det er likevel ikke i nærheten av definisjonen av nomotetisk vitenskap i sin helhet.

Videre er IPA relevant med tanke på at dette er en kvalitativ studie. IPA er en kvalitativ forskningstilnærming hvor en forsker på et fåtall informanter (Smith et al., 2009, s. 1-3). Man er mer opptatt av å få «rike og tykke beskrivelser» om disse fremfor litt data om mange. Den dikotomiske strofen om «kvalitet fremfor kvantitet» er en passende beskrivelse, også for IPA (Alase, 2017, s. 13).

Metoden er opprinnelig knyttet til psykologi, men har etter hvert blitt brukt mer og mer innen helse-, human- og sosialvitenskapene (Smith et al., 2009, s. 4-5). Dette gjør metoden relevant både for min arbeidsplass, profesjon, utdanning og for mitt interessefelt. At studien tar for seg pornotematikk gjør IPA ytterligere relevant, da metoden ofte blir benyttet i forskning knyttet til seksualitet. Denne type temaer «av sensitiv natur» er spesielt utsatt for fremmedgjøring og sykeliggjøring. IPA-metoden kan være med på å utfordre dette (s. 143).

Generelt kan man altså si at IPA er en forskningsmetode som tar for seg den personlige erfaringen og meningsskapingen hos mennesker som mer eller mindre deler en kontekst eller en opplevelse. Man er gjennom dette opptatt av hvordan disse involverer seg eller orienterer seg mot verden eller et fenomen, og samtidig skaper mening ut av den (Smith et al., 2009, s. 45-46). Mitt fokus blir på den tentative, subjektive analysen, fremfor absolutte sannheter (s. 80). I dette masterprosjektet forsøker jeg å følge Smith et al. (2009) sitt prinsipp om at mennesker er meningsskapende vesener. Det som gir mening for dem kan komme frem gjennom å lytte til, og analysere deres detaljerte erfaringsbeskrivelser og refleksjoner (s. 3).

3.2 Fremgangsmåte og etikk

Her vil jeg presentere fremgangsmåten for å fremskaffe data før analyseprosessen. Det vises til både etiske vurderinger og metodekritikk fortløpende gjennom teksten.

3.2.1 Sikt-godkjenning

Ettersom dette studentprosjektet behandler personopplysninger, fordrer det en godkjenning fra «Sikt», tidligere «NSD» (VID, 2023). Dette søkte jeg om etter at prosjektplanen var godkjent av veileder. Sikt poengterte at mine informanter ikke måtte utgi identifiserbar informasjon om sine klienter. Dette ble derfor påpekt i intervjuene, samt at jeg hadde det i bakhodet gjennom transkriberingsprosessen. Søknaden ble godkjent 8. juli 2022 (vedlegg 2).

3.2.2 Informanter

Temaer knyttet til seksualitet, og ikke minst pornografi, vil av mange vil regnes som meget privat (Timm, 2009, s. 19). Jeg antok derfor at det ville være krevende å få klienter ved familievernkontorene til å ville snakke med meg om dette temaet. Jeg ser på det som forskningsmessig uetisk å skulle intervju noen som potensielt ikke ønsker å snakke med meg om et gitt tema (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021), og valgte derfor en annen informantgruppe. *Terapeuter* ved familievernkontorene vil derimot kanskje være mer vant til å snakke om disse tingene, og dermed muligens også mer åpen for å la seg intervju om et tema som ikke handler om *egen* bruk av porno. Dette er også i tråd med Smith et al. (2009), som anbefaler å velge informanter en har tilgang på. De skriver videre at det innen IPA-metoden kan være nyttig å velge en gruppe informanter som man til en viss grad kan relatere seg til (s. 42). Jeg er selv ansatt som familieterapeut ved et familievernkontor, og vil anta at jeg i stor grad kjenner til arbeidsmetodene, klientgruppene og tematikken som gjerne går igjen ved de ulike familievernkontorene i Norge. Samtidig kan faren da være at jeg har en forforståelse av hvordan ting *bør* være i en slik kontekst. Jeg forsøkte derfor å

være refleksiv med tanke på egne erfaringer og forståelse (Malterud, 2001). Fra informantenes ståsted, kan min arbeidstilknytning tilsvarende gjøre det lettere for dem å snakke med meg, blant annet fordi de kanskje antar at jeg forstår deler av deres arbeidssituasjon. Likevel kan faren være at de føler et ekstra press på å svare det som forventes av terapeuter i familievernnet. Jeg forsøkte å bøte på dette ved å være kontekstsensitiv (Smith et al., 2009, s. 180-181).

Inklusjonskriteriene for å være informant for masterprosjektet ble følgende:

- 1) Utdannet terapeut (familieterapeut, psykolog, sexolog eller lignende)
- 2) Ansatt ved et familievernkontor

Innenfor IPA-metodikken er man opptatt av å finne en mindre, relativt homogen gruppe av informanter. En informantgruppe blir aldri helt ensartet, men avgrensningen gjør det likevel lettere å sammenligne likheter og ulikheter, samt gå dypere inn i variasjonene innad (Smith et al., 2009, s. 3-4, 49-50). En slik gruppe informanter, anså jeg som et avgrenset og strategisk utvalg, med tanke på problemstillingen min (Thagaard, 2018, s. 54).

For å få tak i informanter, valgte jeg tre ulike familievernkontor som jeg ikke har noen tilknytning til. Jeg tok kontakt med resepsjon og leder via epost, og presenterte kort prosjektet, samt mine ønsker (se vedlegg 3). I tillegg la jeg ved et fullstendig informasjonsskriv om hva det innebar for dem å delta, samt deres rettigheter (se vedlegg 4). Etter en del kontakt frem og tilbake, satt jeg igjen med tre informanter. Én av disse har jeg kommunisert med i profesjonell sammenheng tidligere. Etersom jeg så på tre informanter som et absolutt minimum, spurte jeg en bekjent ved et fjerde familievernkontor, og vedkommende svarte at hen gjerne kunne stille til intervju.

I denne prosessen benyttet jeg meg av tre ulike metoder for å fremskaffe informanter, slik det kommer frem av skjemaet under:

Tabell 4:

Metode/begrep	Betydning	Hvem og hvordan
<i>Referral/portvakt</i>	Benytte sentrale personer (portvakter) i avgrensede miljø til å få tilgang til relevante kontakter (Fangen, 2004, s. 63-65; Smith et al., 2009, s. 49).	Resepsjonister og ledere ved familievernkontorene brakte beskjed videre til sine kollegaer/ansatte.
<i>Snowballing</i>	Få nye informanter gjennom informanter man allerede har (Smith et al., 2009, s. 49).	Den ene informanten satte meg i kontakt med den andre informanten. Den andre informanten satte meg i kontakt med den tredje informanten.
<i>Opportunities</i>	Bruk av egne kontakter som informanter, eller for komme i kontakt med informanter (Smith et al., 2009, s. 49-50).	Direkte spørsmål til en bekjent om vedkommende ønsket å stille til intervju.

Etisk sett vil det kunne være utfordringer knyttet til at jeg har en viss tidligere kjennskap til to av informantene. De kan ha følt seg presset til å delta for å hjelpe meg. De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021) skriver at samtykke til å delta i forskning skal være frivillig og uten at det utøves press på deltakerne. Jeg har forsøkt å unngå dette så langt det lar seg gjøre ved å skriftlig og muntlig informere om muligheten til å avstå – på forhånd og i ettertid – uten at det vil ha noen sosiale eller andre konsekvenser (Thagaard, 2018, s. 85-87).

Som sagt ble jeg til slutt stående igjen med fire informanter. Smith et al. (2009) skriver at 3-6 informanter gjerne er nok når det er snakk om studentprosjekter knyttet til IPA-metoden (s. 51). Med tanke på det idiografiske prinsipp, er små utvalg relevant for denne studien. I teorien hevder de at selv én deltaker er nok i enkelte IPA-studier (s. 49-51). Kvalitativ forskning bruker ofte få deltakere, men det blir ikke sett på som mindre vitenskapelig av den grunn (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 148-151). Mine informanter er følgende:

Tabell 5:

Informant	Kjønn	Alder (tiår)	Fartstid i familievern
Informant A	Kvinne	40-årene	Under fem år
Informant B	Mann	50-årene	Over fem år
Informant C	Mann	30-årene	Under fem år
Informant D	Kvinne	50-årene	Under fem år

Jeg unngår å bruke navn på informantene, men benevner dem etter bokstav A til D. All informasjonen om informantene som fremkommer, er godkjent av de det gjelder. Informantenes kjønn kunne av konfidensialitetsgrunner vært anonymisert. Jeg valgte likevel å beholde denne markøren, ettersom norske menn og kvinner statistisk har noe ulikt verdisyn og tilnærming til porno (Norstat, 2022; Træen et al., 2004, s. 195-196). Alder er omskrevet til tiår og ansettelsesperiode delt inn etter under og over fem år. Jeg opplevde at noe informasjon om dette var relevant med tanke på tidsmessig erfaring. For å unngå gjenkjennelighet har jeg ikke skrevet om de er ansatt ved familievernkontor direkte under *Bufetat*, *Stiftelsen Kirkens Familievern* eller andre selvstendige stiftelser. Jeg beskriver heller ikke hvem som har hvilken faglig bakgrunn, men alle informantene har enten familieterapi- eller psykologutdanning. Annen bakgrunnsinformasjon som familiebakgrunn, ideologisk eller religiøs tilknytning kunne også sagt noe om funnene. Jeg har likevel satt en grense her. Det er gjort både med tanke på hvor dypt det er mulig å gå inn tematikken i et forskningsprosjekt på masternivå, og av hensyn til eventuell gjenkjennelse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 213).

3.2.3 Åpenhet og bevisstgjøring

University of Leeds etterlevelsessprotokoll for systemisk familieterapi tar blant annet for seg om terapeuten er åpen for ulike synspunkter og ideer (Stratton et al., 2009, s. 8-9). Selv om dette retter seg mot terapeuter, tenkte jeg at en lignende holdning ville være nyttig å ha med seg inn i dette masterprosjektet. For å være mest mulig åpen, forsøkte jeg å bevisstgjøre meg hva jeg selv forventet å finne, slik at jeg ikke *ubevisst* overførte disse ideene til mine fortolkninger i intervju- eller analyseprosessen (Smith et al., 2009, s. 42).

Mine fordommer var at porno er et tema som blir snakket lite om på familievernkontor, og noe som terapeuter flest ikke har tenkt noe særlig over som relevant i denne sammenhengen. Jeg så for meg at terapeutene sjelden tok initiativ til å snakke om dette selv. Derimot var jeg usikker på hvor hyppig klientene tok det opp. Hvordan terapeutene eventuelt jobbet med par hvor porno ble en uttalt tematikk, tenkte jeg at var tett knyttet til terapeutenes egne verdier. Jeg forventet at flertallet verdimessig hadde et negativt syn på produksjonen og fremstillingen av porno. I tråd med det, så jeg for meg at en form for skepsis overfor den eller de av klientene som benyttet seg av porno ville være til stede. Denne skepsisen antok jeg at kunne bli oppfattet av informantene, enten gjennom direkte eller indirekte kommunikasjon fra terapeutens side.

I alle de fire intervjuene nevnte jeg studien som fant at 80 prosent av de spurte hadde sett på porno, og at 49 prosent hadde sett på porno sammen med en partner (Norstat, 2022). I ettertid innser jeg at dette kan ha påvirket informantenes uttalelser noe. Det *kan* ha gitt informantene et mer normalisert blikk på bruken av porno, som igjen kan ha ført til at de svarte annerledes om sine verdier og åpenhet rundt temaet i møte med sine klienter. Dermed er det mulig at intervjuene ikke ble så åpne for ulike synspunkter og ideer som jeg hadde tenkt på forhånd.

3.2.4 Intervju

Før jeg gjennomførte intervjuene, lagde jeg en intervjuguide (se vedlegg 5). Smith et al. (2009) beskriver kvalitative forskningsintervju som en samtale med et formål (s. 57). Ved hjelp av intervjuguiden ønsket jeg derfor å se til at jeg forholdt meg til problemstillingen, samt forskningsspørsmålene jeg hadde valgt. Jeg gjorde noen endringer i guiden etter det første intervjuet, fordi jeg stilte flere nye spørsmål som jeg ønsket å sikre meg at jeg også spurte de andre om. Guiden ble forfattet med tanke på en semistrukturert tilnærming. De fleste kvalitative undersøkelser benytter seg av nettopp åpne eller semistrukturerte intervju (Johannesen et al., 2016, s. 147-148). Det betyr likevel ikke at intervjuene var ustrukturerte. Jeg ønsket å stille de fleste spørsmålene jeg på forhånd hadde forfattet, men så det ikke som

absolutt nødvendig å gjennomgå alle for enhver pris. Formuleringen og rekkefølgen kunne også endres ut fra hvordan samtalen forløp (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 156-157). Jeg hadde tenkt ut ulike oppfølgingsspørsmål jeg eventuelt kunne stille om samtalen gikk den ene eller den andre veien, men jeg forsøkte samtidig å være åpen for at andre svar eller undertema kunne komme opp. Semistrukturerte dybdeintervju er nyttige nettopp når en ønsker å oppfordre informantene til å snakke åpent og gi «rike data» om det de er opptatt av. Gjennom dette kan en få økt innsikt i respondentenes livsverden, for å lettere kunne fortolke betydningen av de beskrevne fenomenene. Dette er noe av grunnen til at IPA ofte er knyttet til denne tilnærmingen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 156-157; Smith et al., 2009, s. 4, 56-59; Tong et al., 2007, s. 351). I ettertid innså jeg at intervjuguiden kunne ha vært mer avklart i forhold til *hva* jeg ønsket å finne ut. Som funnkapittelet vil vise, er derfor ikke alle funnene direkte samsvarende med spørsmålene i intervjuguiden.

Ifølge Yardleys (2000) kriterier for god kvalitativ forskning, er et grunnelement å være bevisst på kontekst (s. 2019-2021). Kontekst kan her bety mange ting. Når det gjelder sted for gjennomføring av intervju, tilbydde jeg meg å møte informantene på sin arbeidsplass, i deres arbeidstid. Min tanke var at dette ville skape mindre stress for dem. I tillegg hadde jeg en idé om at det ville være lettere for dem å snakke om temaet i settingen hvor de nettopp møter sine egne klienter. Alle informantene takket ja til dette, men ett av intervjuene ble likevel gjennomført over video på grunn av sykdom. Jeg sørget likevel for å bruke en kryptert, sikker videotilkobling, samt at dette intervjuet også ble gjennomført i arbeidstiden til vedkommende. I analyseprosessen har jeg prøvd å ha i bakhodet at dette intervjuet er gjort over video, og at det derfor kan ha hatt noe innvirkning på svarene, samspillet og min persepsjon.

I IPA-metoden er det å skape en tillitsfull atmosfære og en god relasjon viktig (Smith et al., 2009, s. 63-64). Jeg forsøkte derfor å ha en ekstra varsom og vennlig tilnærming til informantene. Intervjuene ble gjennomført én til én, da jeg tolker tematikken som potensielt vanskelig å snakke om i fellesskap. Halkier (2016) beskriver for eksempel at sosial kontroll kan være en risiko ved fokusgruppeintervju (s. 13-14). Individuelle intervju er i tillegg ofte foretrukket innen IPA-forskning, da det gir informantene rom for personlige samtaler hvor

en kan tenke mest mulig fritt (Smith et al., 2009, s. 57). Alle intervjuene varte i rundt 60 minutter.

Innledningsvis gikk jeg kort igjennom informasjonsskrivet som alle hadde fått tilsendt på forhånd (se vedlegg 4). Samtykkeerklæringen ble også signert (se samme vedlegg). Intervjuene ble tatt opp på lydopptaker ved bruk av en separat diktafon som ikke kan kobles opp til nett. Dette gjaldt også intervjuet som ble gjennomført over video. Audioopptak blir sett på som tilstrekkelig ved individuelle IPA-intervju (Smith et al., 2009, s. 73-74). I tråd med Sikt-søknaden og "Veiledning for forskningsdatahåndtering" (VID, 2023), ble opptakene lagret på en separat, kryptert minneenhet. De ble ikke lagret sammen med navn eller kontaktinformasjon på informantene. Lydopptakene ble slettet etter at intervjuene var ferdig transkribert.

3.2.5 Transkribering

Å transkribere betyr å *transformere*. Det vil si at noe skifter fra én form til en annen (Kvale & Brinkmann, s. 2015, s. 205). Innen alle kvalitative forskningstilnærminger er det vanlig at de data som forskeren analyserer på et eller annet nivå skal foreligge i form av tekst (Thagaard, 2018, s. 13). Det er viktig å bevisstgjøre seg om at all transformasjon innebærer en form for abstraksjon. I masterprosjektet mitt skjer dette i flere ledd. Allerede fra det fysiske tilstedeværende intervjuet og over til lydopptaket, forsvinner noe informasjon. For eksempel kroppsspråk. Videre vil det fra lydopptak til transkribert tekst falle bort enda mer. Dette kan være stemmeleie og så videre (Kvale & Brinkmann, s. 2015, s. 205).

Jeg transkriberte det første intervjuet selv (Se vedlegg 6). Gjennom intervjuet passet jeg på at navn på vedkommende og arbeidsplassen ikke ble nevnt i selve lydopptaket. Likevel ble det gjort ytterligere anonymisering fra lydopptak til tekst. Egen alder og fartstid i familievernet ble satt inn i bredere grupper fremfor eksakte tall. Annen gjenkjennelig informasjon ble fjernet. I situasjoner hvor jeg var i tvil, avklarte jeg i selve intervjuet hva som var greit for dem å ta med og ikke. Dialekter og sosiolekter ble oversatt til formelt

skriftspråk. Det finnes ikke noen universell standard for hvordan man bør transkribere forskningsintervju (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 208). Jeg tenker likevel at en viss endring av muntlig språk sikrer informantenes konfidensialitet. Kvale og Brinkmann (2015) skriver at ordrett transkribering kan fremstå som usammenhengende og noen ganger gi et inntrykk av «svakt intellektuelt nivå». Etisk sett kan det derfor være fordelaktig å endre på dette for å unngå stigmatisering av informantgruppen (s. 213-214). Jeg har valgt å tydeliggjøre teksten noe, men har likevel sett på det som viktig å beholde mest mulig av det direkte språket. For meg har dette vært en måte å beholde mest mulig informasjon. Ved å markere pauser, tenkeord som “eh” og lignende, opplever jeg at jeg kommer nærmere en mer rettferdig analyse av informantens forståelse, usikkerhet og så videre. Å få med mest mulig av dette ses på som spesielt viktig innen IPA-tilnærmingen (Smith et al., 2009, s. 74).

Til de tre siste intervjuene benyttet jeg meg av en profesjonell transkribent. Vedkommende fikk tydelige instruksjoner om å transkribere på samme måte som førstnevnte intervju. Jeg har yrkesmessig erfaring med transkribering fra tidligere, og opplevde sånn sett at jeg hadde tilstrekkelig erfaring med hvordan dette gjøres. En svakhet kan likevel være at man gjennom selve transkriberingen starter meningsanalysen. Samtidig benytter de fleste forskere sekretærer eller vitenskapelige assistenter til å gjøre denne jobben for seg (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206-207). Selv forsøkte jeg å kompensere ved å bruke ekstra tid på å høre igjennom disse opptakene samtidig som jeg leste de transkriberte intervjuene. Dette gjorde jeg to ganger for hver av de tre siste intervjuene. Jeg la her til ekstra notater knyttet til kroppsspråk og andre momenter jeg ble opptatt av i intervjusituasjonen, for å sikre at relevante opplysninger ikke gikk tapt til den senere analysen (s. 207). Foruten dette, sjekket jeg for transkriberingsfeil, spesielt i forhold til fagspesifikke begreper og lignende.

Med tanke på konfidensialitet, valgte jeg en transkribent som ikke bor i nærheten av noen av familievernkontorene hvor terapeutene jobber. Lydopptakene var også klippet slik at mulig gjenkjennbar informasjon i starten og slutten av samtalen ikke var med. Filene ble i tillegg sendt og returnert i kryptert form. Transkribenten bekreftet skriftlig at vedkommende har taushetsplikt knyttet til innholdet hen hadde tilgang på, og at vedkommende slettet lydopptakene og tekstfilene etter at jobben var gjennomført.

3.3 Analyseprosessen

Innen IPA-tilnærmingen til forskning finnes det ikke én enkeltmetode for å analysere dataene en sitter igjen med. Hovedpoenget er å analysere seg frem til hvordan informantene skaper mening ut fra sine erfaringer og opplevelser. I tråd med et postmodernistisk og sosialkonstruktivistisk ståsted, er jeg ikke ute etter å avdekke sannheten. Derimot vil jeg forsøke å forstå det som er meningsfullt for informantene mine (Smith et al., 2009, s. 66 og 79). Jeg valgte å ta utgangspunkt i Smith et al. (2009) sitt forslag for hvordan en analyse *kan* gjennomføres gjennom seks steg (s. 82-106). Punkt én til fire ble gjennomført sammenhengende for hvert intervju.

3.3.1 Steg 1: Lesing og gjentatt lesning

Første analysesteg etter transkriberingsprosessen, var å lese de transkriberte intervjuene gjentatte ganger, blant annet for å skape en større helhet ut av uttalelsene (Smith et al., 2009, s. 82). I tråd med fenomenologisk holdning, forsøkte jeg å forstå innholdet i intervjuene slik informantene selv erfarte det (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 62-63). En kan diskutere om det er mulig å møte et fenomen eller et annet menneske sine uttalelser uten fordommer. Jeg tror en tilnærming kan være å bevisstgjøre seg hva en forventer å finne. Som tidligere vist, var dette noe jeg gjorde før intervjuene ble gjennomført. Jeg forsøkte å ha disse i bakhodet som *mine* tanker, slik at de ikke ubevisst ble overført til å skulle være informantenes uttalelser.

3.3.2 Steg 2: Nedskrivning av de første notatene

Dette steget handlet om å gå langsomt igjennom hver enkelt setning. Først satte jeg opp tre kolonner, og klippet hele intervjuteksten inn i den midtre kolonnen. Hvert avsnitt fikk et avsnittsnummer. I høyre kolonne noterte jeg meg min fortolkning av teksten (se vedlegg 6). Inspirert av Smith et al. (2009) delte jeg det inn etter om det var deskriptive, lingvistiske eller

konseptuelle kommentarer (s. 84-90). Deskriptive kommentarer ble skrevet med vanlig skrift, og var en beskrivelse av hva jeg oppfattet at teksten handlet om. Lingvistiske kommentarer andre ble skrevet i kursiv og rettet fokus mot *hvordan* ting ble sagt. Konseptuelle kommentarer ble markert som understrekede ord, og var mer fortolkende. Her reflekterte jeg rundt hva teksten handlet om, på et dypere nivå. Jeg vil påpeke at notatene kun er ett av mange mulige måter å tolke, samt punktuere på den skrevne teksten.

3.3.3 Steg 3: Utvikle fremvoksende tema

Videre noterte jeg i venstre kolonne det som for meg vokste frem som bredere tema for større deler av intervjueteksten (se vedlegg 6). Her handlet det om å redusere antall detaljer og samtidig beholde kompleksiteten i innholdet. En stadig større del av min forståelse trådte frem nå, mens informanten kom mer i bakgrunnen. Som i en hermeneutisk sirkel, beveget jeg meg i denne prosessen frem og tilbake mellom venstre, midtre og høyre kolonne (Smith et al., 2009, s. 91-92). I praksis beveget jeg meg også noe frem og tilbake mellom steg 2 og steg 3, da jeg opplevde disse som tett sammenbundet.

3.3.4 Steg 4: Søk etter forbindelser mellom tema

Mange skriver på dette punktet ut teksten for å sortere papirutklippene fysisk. Jeg valgte å gjøre det digitalt, slik at jeg senere kunne få mer oversikt og lettere kunne omgruppere tema som jeg opplevde at hang sammen (se vedlegg 7, for hvordan dette så ut på steg 6). Jeg forsøkte å kategorisere så mange som mulig av avsnittene. De som ikke var relevant i forhold til problemstillingen, ble ikke brukt. Setningene som ble plassert sammen, var gjerne relaterte gjennom lignende tematiske beskrivelser i venstre kolonne. Andre ble plassert sammen etter å ha sett mer på den transkriberte teksten, eller de første notatene i høyre kolonne. Den digitale sammenkoblingen gjorde jeg ved å lage overskrifter basert på tema, fenomen eller lignende, for så å klippe de gjeldende sitatene inn som "merknader" til disse overskriftene i Word.

3.3.5 Steg 5: Gå videre til neste transkripsjon

I tråd med IPA-metoden og idiografiske prinsipper, er det viktig å se hver informant og hvert intervju som en individuell case (Smith et al., 2009, s. 100). Smith og Osborn (2008) anbefaler dette spesielt ved mindre studier (s. 74). Steg én til fire ble derfor gjennomført for hvert av de fire transkriberte intervjuene. Selv om det er umulig å helt legge bort de tidligere intervjuene (Smith et al., 2009, s. 100), forsøkte jeg så godt som mulig å nullstille meg før jeg gikk over til neste intervju. Jeg så på det som uunngåelig at enkelte av temainndelingene ville ligne. Denne tilnærmingen var likevel viktig for å åpne opp for at også andre tema kunne komme frem.

3.3.6 Steg 6: Se etter mønstre på kryss av intervjuene

Siste steg i analyseprosessen var å se etter tema og mønstre som gikk igjen i intervjuene. Et prinsipp jeg forsøkte å ha i bakhodet, var å ikke nødvendigvis knytte kategoriene til like svar, men at de skulle si noe likt eller ulikt om samme tematikk (Smith et al., 2009, s. 101). Som vedlegg 7 viser, forsøkte jeg å bringe sammen temaene fra hvert enkelt intervju til større tema, hvor flere informanter sier noe om det samme. I parentes bak hvert tema listet jeg opp "(A, B, C, D)", og plasserte de relevante sitatene fra informantene som merknad knyttet til hver av bokstavene. Slik fikk jeg oversikt over hvor mange av dem som kunne knyttes til hvert av temaene, og kunne trykke på bokstaven for å få opp de konkrete eksemplene.

Jeg forsøkte deretter å koble sammen temaene under større overskrifter. I første omgang prøvde jeg å dele dem inn etter de opprinnelige forskningsspørsmålene, men jeg opplevde at dette ikke lengre var en naturlig inndeling. Et nytt forsøk på inndeling, ble etter *hvem* det omhandlet: 1) Terapeutenes klienter, 2) terapeutene selv eller 3) organisasjonen og kollegaer (se vedlegg 7). Etter drøfting med veileder valgte jeg å også gå bort fra denne organiseringen, da det fort kunne handlet for lite om mine informanters *egne* erfaringer, som er et viktig prinsipp i IPA-forskning (Smith & Osborn, 2008, s. 53). Det ble dermed nødvendig å gå tilbake til steg én i analyseprosessen. Jeg leste igjennom intervjuene på nytt, og så igjennom notatene og temaene fra steg to og tre. Ett intervju om gangen. På dette

tidspunktet hadde jeg jobbet så mye med tekstene, at nye forståelser ble tydelig. Dette ble til tre hovedtema eller hovedfunn, slik det fremgår av neste kapittel (se vedlegg 8 for en lignende inndeling på et tidligere punkt i prosessen). Funnene eller underfunnene var enkelte av de tidligere temaene, noen nye temaer, samt enkelte omskrivninger eller sammenslåinger av tidligere temaer. Jeg opplevde at jeg også her beveget meg i den hermeneutiske sirkelen, hvor en veksling mellom helhet og deler av tekstene nok en gang var med på å skape nye data (Thomassen, 2006, s. 91-93).

3.4 Reliabilitet og validitet

I det følgende vil jeg diskutere masterprosjektets pålitelighet og gyldighet. Ellers er etiske vurderinger og metodekritikk som sagt gjort forløpende gjennom kapittelet. Jeg valgte å gjøre det slik for å knytte det tydeligere til de spesifikke underkapitlene.

3.4.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler i dette tilfellet om masterprosjektets troverdighet og pålitelighet (Thagaard, 2018, s. 19, 187). Altså om forskningen kan gjentas med samme metode av andre forskere, og gi samme resultat (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 357). Dette er mer utfordrende når en studerer menneskesinnet, fremfor fysiologiske, biologiske eller matematiske vitenskaper (Wheelan, 2013, s. 110-127). Innen kvalitativ forskning, som gjerne ikke knytter seg til et positivistisk vitenskapssyn, vil man kunne stille spørsmålstegn ved om det er mulig å frigjøre slik forskning fra subjektiviteten (Thagaard, 2018, s. 187-188). Jeg har likevel forsøkt å styrke reliabiliteten ved å vise så stor transparens som mulig, uten at det går på bekostning av informantenes konfidensialitet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 213). Jeg har inngående beskrevet alle leddene i forskningsprosessen. Dette innebærer min forforståelse samt hvordan det kan tenkes at den påvirker mitt møte med informantene og mine funn. Videre har jeg vist hvordan jeg gikk frem for å skaffe informanter, gjennomførte intervjuene

og transkriberingsprosessen. Som de følgende kapitlene vil vise, er jeg også åpen om hvordan *jeg* fortolker og drøfter funnene. En slik transparens fremmer reliabiliteten, ved at det gir utenforstående mulighet til å vurdere alle leddene i forskningsprosessen (Thagaard, 2018, s. 188).

3.4.2 Validitet

Validitet kan betegnes som styrken og gyldigheten til mitt masterprosjekt. I dette tilfellet handler det om hvorvidt metoden kan brukes til å undersøke det jeg skal undersøke (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 357). Jeg har vist en teoretisk transparens, ved at jeg tydelig har presentert hvordan funnene er fortolket og drøftet i lys av IPA-metoden (Thagaard, 2018, s. 189). Forskningen er hermeneutisk i form av at det handler om min fortolkning av informantenes fortellinger (Thomassen, 2006, s. 86-93). Jeg forsøker å tydeliggjøre dette ved å bemerke at det er *mine* tolkninger, og ikke absolutte sannheter som beskrives. Videre er masterprosjektet fenomenologisk ved at det ikke påberoper noe generelt, men beskriver de intervjuede terapeutenes opplevelser og erfaringer (Zahavi, 2014, s. 195-198). Jeg vil hevde at jeg her styrker validiteten ved at jeg ikke bare presenterer funn som korrelerer mellom informantene, men også såkalt avvikende tilfeller (Thagaard, 2018, s. 189). Jeg ser på IPA-metoden som en nyttig forskningsmetode for min problemstilling, ettersom den går dypt i å beskrive enkeltpersoners opplevelser, forståelser og erfaringer (Smith, et al., 2009, s. 179-185). Ved bruk av denne, påberoper jeg meg ikke å si noe om en gruppe eller samfunnet generelt. Jeg sier derimot noe om hvordan enkeltpersoners uttalelser i møte med meg kan fortolkes (s. 50-51).

4 Funn

I dette kapittelet vil jeg presentere *mine* funn, slik de har fremtrådt ved å analysere de fire intervjuene etter inspirasjon fra IPA-metoden. Funnene er, slik jeg vurderer det, i tråd med første del av problemstillingen, «Hvordan terapeuter i familievern forstår og forholder seg til porno i parforhold, sett i lys av samarbeidende-dialogisk tilnærming». I tilfellene hvor jeg tar for meg uttalelser omtalt som seksualitet eller intimitet, er det fordi informantene selv kobler det sammen med mine spørsmål knyttet til porno.

Kapittelet er delt inn etter tre hovedfunn. Slik det fremgår av tabellen under, har hver av disse tre underfunn. Noen av underfunnene kunne også hørt hjemme under de andre hovedfunnene, men jeg har gjort en subjektiv vurdering ut fra mitt skjønn.

Tabell 2:

Hovedfunn	Å bringe frem pornorelatert tematikk	Å jobbe med pornorelatert tematikk	Terapeuten i seg selv
Underfunn	Hvor ofte det snakkes om	Pakke opp og skape trygghet	Bekvemmelighet med tema
	Å ta det opp	Klientenes opplevelser, behov og grenser	Egen kompetanse og rolle
	Problematisk eller nyttig å snakke om?	Tillit og fremtid	Verdier og forståelse av porno i parforhold

I tråd med IPA-metoden, er teksten bygget opp gjennom direkte og indirekte sitater fra informantene, samt mine fortolkninger av dem (Smith et al., 2009, s. 109-111). Også der det er indirekte sitater har jeg forsøkt å bruke mest mulig av informantenes egne ord, slik at det antatte budskapet i minst mulig grad skulle endres. Der jeg fortolker mer, eller er usikker på hva de mener, tydeliggjør jeg dette i teksten. Det må likevel bemerkes at *all* gjengivelse vil innebære en viss fortolkning fra meg som forsker (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 236-238). Samtidig kan det tenkes at også leseren av denne teksten vil fortolke teksten annerledes enn den var tenkt fra informantenes eller min side.

Jeg benytter konsekvent begrepet «Informant» A, B, C eller D når jeg viser til kildene. Ellers omtaler jeg disse tidvis som «terapeut» i teksten. Der min stemme siteres, omtales jeg som «I» for «intervjuer». Jeg viser ikke til «linjenummer», men til «avsnittsnummer» i intervjuene, ettersom jeg i transkriberingsprosessen fant det mest nyttig å organisere spørsmål og svar slik. Mer informasjon om informantene og hvordan dataene er samlet inn, finnes i metodekapittelet.

Til slutt i kapittelet legger jeg frem et forslag til en helhetlig og systemisk måte å se funnene på.

4.1 Å bringe frem pornorelatert tematikk

Etter en kort avklaring av hvor ofte informantene opplever å snakke om pornotematikk i terapirommet, tar jeg i dette underkapittelet for meg *om* og *hvordan* pornotematikk eventuelt bringes opp i parsamtaler på familievernkontoret. Jeg går deretter inn på om de opplever temaet som nyttig å snakke om eller ikke. Hovedtendensen ser ut til å være at de fleste ikke snakker mye om tema. Flertallet virker lydhøre overfor klientenes ønsker, og i den grad de nærmer seg temaet porno eller seksualitet, er det stort sett på en varsom måte.

4.1.1 Hvor ofte det snakkes om

På spørsmål om hvor hyppig det blir snakket om eventuell pornobruk i terapitimene, er det stor spredning. Hovedtendensen blant mine informanter, er likevel at det snakkes lite om. På den ene ytterkanten sier informant D at hun aldri har snakket om det, og at det aldri har vært et aktuelt tema i hennes terapitimer (avsnitt 10). På den andre ytterkanten anslår informant B at dette er en del av tematikken hos kanskje hvert femte par som kommer til ham (avsnitt 67). Jeg tolker ham dit at det ikke nødvendigvis betyr at pornobruk er hovedtema, men noe de er innom som en del av samtalene. Informant A sier at hun bare

kommer på ett parterapiforløp der bruk av porno var en del av tematikken (avsnitt 86-87). Informant C gir uttrykk for at det er vanskelig å huske, men han antar at porno var av betydning i kun to av hans parsaker (avsnitt 50-51). I eksemplene hos de to sistnevnte terapeutene, hadde mannens bruk av porno blitt definert av paret selv som en stor del av grunnen til at de ønsket parterapi.

4.1.2 Å ta det opp

Når det kommer til *om* pornobruk er noe terapeutene selv tar opp med klientene, svarer tre av informantene at dette ikke er noe de nødvendigvis gjør. Unntaket er informant B, som fortalte at han relativt hyppig snakket om sex og porno. Han forteller at «Ja, jeg spør, ser du. Jeg spør både om sex og om porno» (avsnitt 69). Ut fra måten han snakker om tematikken både i denne setningen og ellers gjennom intervjuet, får jeg inntrykk av at han ofte bringer frem spørsmål knyttet til både seksualitet og porno. Når han i forrige underkapittel anslår at han snakker med kanskje 20 prosent om porno, sier han at det er fordi han spør direkte om dette (avsnitt 67-73). Han sier at om han tar det opp eller ikke, er avhengig av hvem det er han snakker med. I utgangspunktet er han opptatt av å kunne ta det opp, og så får klientene si «nei» dersom de ikke er komfortable med å snakke om det (avsnitt 188).

Informant C virker noe tvetydig når han sier: «Og jeg vet at jeg ikke spør. Jeg kan ikke huske at jeg har spurt om bruk av porno utenom når vi har jobbet sånn spesifikt med seksualitet, da, og spesielt lystproblematikk ... Jeg spør ikke om det» (avsnitt 57). På den ene siden vedkjenner han at han ikke tar det opp. Samtidig kan uttalelsen hans tolkes til at han *har* spurt om porno dersom seksualitet er tema i terapitimene. Informant A er helt tydelig på at hun ikke benevner eller spør om pornobruk i terapitimene (avsnitt 79 og 85). Hun sier derimot at hun ofte spør hvordan det står til med *seksualiteten* mellom dem (avsnitt 78-79). Som en forlengelse av dette sier hun at hun kunne spurt om bruk av porno som en del av tenningsmønsteret, men at det ikke har skjedd så lenge hun har jobbet med parterapi (avsnitt 83 og 163). Informant D sier som tidligere nevnt at hun ikke har snakket om, eller tatt opp pornotematikk i sine terapitimer (avsnitt 10). Hun tror ikke hun ville tatt det opp

«hvis ikke det stod i bestillingen» (avsnitt 108). Hun sier noe lignende som Informant A og C når hun samtidig hevder at hun kunne brakt det opp dersom klientene allerede snakket om det hun kaller «grenseoverskridelser» eller krenkelser knyttet til seksualitet og samliv. Likeledes om seksualiteten mellom dem ikke fungerer, eller om det er en form for ubalanse mellom partene knyttet til lyst eller ønskede seksuelle handlinger (avsnitt 78-84).

Flertallet av mine informanter oppgir som sagt at de ikke spør om pornobruk. Da jeg ønsket å få svar på *hvordan* de eventuelt går inn i denne tematikken, var det flere som fortalte at de derimot spør om sex og intimitet. Både informant A og D sier for eksempel at de innledningsvis nevner for klientene hvilke temaer de *kan*, eller er vant til å snakke om – herunder seksualitet og intimitet (informant A, avsnitt 75, 83 og 147; informant D, avsnitt 19-21). Informant A formidler at hun tenker tema knyttet til porno går innunder begrepet seksualitet, og at dette er noe klientene forstår «Hvis de skulle ha behov for å snakke om det da» (avsnitt 207). Informant D sier at om de snakker om enkelte tema knyttet til seksualitet, så ville det være naturlig om en også kom inn på porno etter hvert (avsnitt 78 og 106-110). Informant C ser også for seg at det *kan* komme frem om de snakker om seksualitet og han for eksempel ber dem utdype hvordan det er for dem, hva de skulle ønske og hva som er tenningsmønsteret (avsnitt 147). Han sier at «Så har jeg litt en idé om at folk snakker om det de trenger å få snakket om. Hvis du er tålmodig, så tror jeg ikke at folk gidder å holde på og gå rundt grøten for alltid heller» (avsnitt 126). Jeg forstår dette som at han mener at klientene selv tar opp temaet etter hvert, dersom det er viktig for dem. Informant A sier noe lignende:

Jeg tenker de må komme opp med det temaet selv, da, for at man skulle kunne ...
Eller, de må i utgangspunktet komme opp med tema seksualitet selv for at man skal kunne spørre ... eeh ... hva de gjør, for eksempel. (informant A, avsnitt 187)

Informant B, sier som sagt at han både tar opp sex og porno som tema i timene sine (avsnitt 69). Men i likhet med de andre, spør han ikke direkte om porno har en rolle i parforholdet *i starten* på terapiforløpet. Han sier at han «spør om intimiteten» når det «før eller siden kommer en anledning til det» (sitat 71). Deretter sier han:

Og ettersom vi begynner å snakke om det, så er det sex det er snakk om, da ... og fysisk kontakt, nærkontakt seg imellom. Og da snakker jeg også om porno, om porno spiller en rolle ... ja. Og det er sjelden at par sier «Nei, det er ikke ...». (informant B, avsnitt 73)

Han er opptatt av å ikke spørre om dette i første time, «for vi må gå litt forsiktig fram her og sånn. For det er tross alt veldig privat. Ytterst privat» (avsnitt 166). I likhet med informant A og D er han opptatt av å tydeliggjøre overfor parene hva som kan snakkes om. Han sier det både kan være gjennom konkrete spørsmål eller visuelle signaler som intime parbilder eller statuer på kontoret. Gjennom dette gir han samtykke til at «her kan vi snakke om ting» (avsnitt 164). At det er et trygt sted å «snakke om sex og porno, uten at du ...» (avsnitt 55). Dersom klientene *ikke* har behov for å snakke noe rundt dette temaet, har han tillit til at de sier «nei» (avsnitt 188). Slik jeg forstår informant A er hun også opptatt av signalene man sender ut. Hun sier at «Ja, jeg vet jo ikke hvordan det påvirker, men håpet er at de skal oppleve at det er trygt å komme hit og snakke om hva det ... hva de ønsker» (avsnitt 145). Hun vil at klientene skal oppleve at det er naturlig, og ikke ubehagelig for henne å snakke om det (avsnitt 155), og at en som terapeut ikke lar eventuelle «begrensende verdier» skinne igjennom (avsnitt 131). Hun er opptatt av å snakke om slike tema med respekt (avsnitt 151).

Informant C sier at han blir ekstra varsom allerede når han går inn i tema knyttet til parenes seksualitet (avsnitt 143). Om temaet skulle gå videre inn på eventuell pornobruk har han tenkt på det som «... ganske ladet. Nesten litt sånn, ja, farlig eller risikabelt ...» (avsnitt 147). Han tror dette har sammenheng med at det er et tabubelagt tema, og at det kanskje er tydelig rettet mot den ene i parforholdet – «mannen» (avsnitt 143 og 151). Jeg opplever at noe lignende er litt av grunnen til at informant D nevner ulike tema en *kan* snakke om, i starten av terapiforløpet. Hun tror at man ved dette kan ta bort skammen klienter kan ha rundt slike temaer:

D: Det er akkurat som at de tingene du setter ord på, de er mer altså, da er det mer naturlig hvis du skjønner. Da avdramatiserer du det litt.

I: Ja.

D: Og kanskje tar vekk noe av det som de kanskje ... «Å, ja, dette spør de alle om, da er det gjerne ikke så unormalt eller så sjukt eller skambelagt som jeg føler det» ... sant. (informant D, avsnitt 74-76)

4.1.3 Problematisk eller nyttig å snakke om?

Alle informantene ser for seg at det i enkelte situasjoner kan være *problematisk* å snakke med klientene om pornobruk. De sier alle at de i ulike situasjoner ville unngått temaet. Informant A uttrykker at hun tror det kan oppleves «litt invaderende» for klienten å få direkte spørsmål om bruk av porno (avsnitt 183 og 186). Hun sier at «Det blir på en måte for privat. Man blir for nysgjerrig på en feil måte. Man blir på en måte en titter» (avsnitt 218). Informant B mener noe lignende når han sier at det for enkelte klienter kan være «veldig krenkende» å bli spurt om porno og sex. Han trekker da spesielt frem de han kaller «eldre» (omtalt som de rundt 60 år). «De unge» (40-åringer og yngre) sier han at det derimot ikke er noe problem å snakke med om dette (avsnitt 69). Videre sier han at han ikke spør par knyttet til «forskjellige kulturer», hvor han kan bli usikker på om det vil oppleves krenkende. Her nevner han eksempelvis muslimske og afrikanske par. Også om det er ulikt verdisyn på porno *mellom* de to i paret, eller kun den ene ønsker å snakke om det. Han sier også at han ville vært veldig forsiktig med å ta opp temaet porno dersom det har vært et uttalt overgrep. Informanten sier her at det da vil være bedre å snakke om temaet med den ene av dem som ser på porno (avsnitt 188). Litt i tråd med dette, sier informant C at han tror han kunne «vært litt bekymret for å sette noen i en litt vanskelig situasjon, da, overfor rommet og overfor partneren». I dette tilfellet handler det om at han antar at det er flest menn som ser på porno. Spørsmålet blir da mer rettet mot den ene parten, og det kan skape asymmetri (avsnitt 149-155). Informant D sier hun i utgangspunktet ikke tror det ville være problematisk å ta opp tema, men at det likevel ikke er noe som er naturlig å snakke om med *alle* som kommer til parterapi (avsnitt 55-64 og 104-106).

Motsatsen til at noe er problematisk, kan være at noe er *nyttig*. I intervjuet svarer ikke informant B *direkte* på om at han opplever porno som et nyttig eller relevant tema, men jeg tolker det likevel slik at han ikke ville spurt om det så hyppig hvis ikke (avsnitt 69 og 188). Informant C er derimot nølende: «Ja, eller ... Jeg kan jo godt tenke at det hadde hatt en ... at det hadde vært nyttig, eller Det er vel noe ...» (avsnitt 149). Alle virker enige i at porno er relevant å snakke om *som en del av seksualiteten* (informant B, avsnitt 55; informant D, avsnitt 46): Informant A sier blant annet: «Nei, jeg tenker litt sånn at det er seksualitet, og i det så inngår også pornografi. Hvis det er et tema, så tenker jeg at ja ... Da er jeg åpen for å snakke om det» (avsnitt 121). Informant C sier noe lignende:

Sånn det henger sammen i mitt hode, da – hvis jeg skulle plassert «hvor hører pornografi til?» – så hører det til den grenen i treet som er seksualitet. Så jeg hadde tenkt at det hørte til som en del av en eller annen kartlegging der, da. (informant C, avsnitt 147)

Jeg opplever at både informant A og C stiller seg litt undrende til om det i det hele tatt er relevant å ta opp tematikken. Førstnevnte sier «Hva skal vi med den informasjonen egentlig?» (informant A, avsnitt 185), mens sistnevnte sier «For hva skulle man gjort liksom med svaret der?» (informant C, avsnitt 147). Informant C vedkjenner at han egentlig ikke har tenkt på det som et tema han skal ta opp (avsnitt 59). For meg er dette eksempler på at de to ikke tidligere har vurdert at det er nyttig eller relevant å bringe frem pornorelatert tematikk i parterapi.

4.2 Å jobbe med pornorelatert tematikk

Dette underkapittelet handler om hvordan de intervjuede terapeutene jobber med pornorelatert tematikk. Både informant A, B og C er opptatt av å skape trygghet i rommet, og pakke opp tematikken sakte. Videre går de også inn på hva som er klientenes opplevelser og erfaringer knyttet til porno. Da spesielt knyttet til behov og grenser i parforholdet. Det å

forsøke å opparbeide ny, felles tillit innad i paret går også igjen. Informant D, som ikke oppgir å ha snakket med noen klienter om porno, uttaler seg naturligvis ikke om disse temaene.

4.2.1 Pakke opp og skape trygghet

Både informant A, B og C er opptatt av å gradvis bevege seg inn i tematikken, og å være bevisst på hvordan det er for klientene å snakke om porno. Informant B sier for eksempel at han bruker tid på å «pakke ut» rundt dette (avsnitt 40). Videre er han opptatt av det skal oppleves trygt å snakke om det i terapirommet:

Ja, så min erfaring med dem og med alle de hvor vi snakker om porno og sex – mest porno – det er at det er veldig ... verdi i det at folk føler at dette er et trygt sted og et fritt sted, hvor du kan komme og snakke om, senest i dag da, før du kom, snakke fritt om sex og porno uten at du ... For det er ikke noe du snakker om i samfunnet, pussig nok. (informant B, avsnitt 55)

Informant C sier at han i den ene saken også brukte tid på å «pakke opp», etter at de først hadde brukt to timer på å avdekke at mannens pornobruk var deres definerte hovedproblem (avsnitt 37). Han sier at han i samtaler om seksualitet alltid pleier å spørre om «hvordan er det for dere nå, å snakke om dette her?» (avsnitt 134). Med det nevnte paret sier han at det opplevdes «vanskelig» eller «for farlig for de å snakke direkte om hans pornobruk» (avsnitt 122 og 29). Han sier klientene generelt må bli vant til å snakke om seksualitet i terapirommet, og at det tar tid (avsnitt 124). Terapeuten er samtidig ærlig på at han med dette paret «klusset det til» fordi han ikke forstod omfanget av mannens skam knyttet til bruken av porno, eller hennes problematisering av bruken (avsnitt 179-181). Han fikk heller ikke paret til å forstå hverandre (avsnitt 35). Jeg tolker dette som at informant C i likhet med B ønsker å skape en trygghet og frihet slik at temaet skal kunne snakkes om, men at han i dette eksempelet likevel ikke fikk det til.

Informant A bruker ikke begrepet «pakke opp», men sier likevel at de i hennes eksempel «brukte mange timer på å snakke rundt det» (avsnitt 29). I likhet med informant B og C er hun også opptatt av hvordan det skal oppleves for klientene å snakke med henne om tema knyttet til seksualitet. Hun sier hun tror det er viktig å «snakke rundt det med en slags type ramme og respekt» (avsnitt 155), at det snakkes om i en «terapeutisk ramme» og at hun ikke skal oppfattes «for laidback om det» (avsnitt 151).

4.2.2 Klientenes opplevelser, behov og grenser

Jeg opplever at alle de tre terapeutene som har snakket med klienter om pornorelatert tematikk i større eller mindre grad er opptatt av klientenes opplevelser, behov og grenser. De bruker tid på å få frem det begge partene i paret opplever som problematisk og ikke ved pornobruken. Informant A forklarer det ganske tydelig:

Nei, for det var liksom det som også var oppgaven min da. Å prøve å sortere hva som er hva, og hva som er greit og hva som ikke var greit for ... fremover og. Så vi brukte en del tid på hva ... hva som var akseptabelt inn i forholdet også. (informant A, avsnitt 63)

Hun sier videre at hun ser på det som en viktig oppgave for ansatte i familievernet å blant annet hjelpe til med hva som er grensene til parene som kommer. Hva de kan stå inne for eller ikke (avsnitt 131). I eksempelet med paret hun snakker om, sier terapeuten at problematikken var knyttet til at mannen «hadde vært utro gjennom ... eh, å se på pornografi» (avsnitt 15). Etter hvert hadde han også «brukt penger på damer via nettet». Når jeg spør om det er snakk om kommunikasjon over webkamera, bekrefter informanten dette (avsnitt 23-25). Kvinnen «uttrykte ikke noe sånn negativt knyttet til porno i seg selv, men at det var noe som skjedde i hemmelighet» (avsnitt 102). Gjennom «rundt 16 samtaler» med utforsking (avsnitt 33), får terapeuten avdekket at kvinnen var åpen for at paret «kunne godt bruke porno inn i forholdet sitt, for hennes del, men at da måtte det være en felles ting. Og ikke noe han holdt på med sånn alene da» (avsnitt 63). Interaksjon med andre over nett,

derimot, «var hun ikke med på i det hele tatt» (avsnitt 65). Informant B forteller at han også har erfart problematikken med slik samhandling over nett hos enkelte par. Han sier at «det er ofte forbudt, det synes ikke folk noe om. Det er ikke utroskap, da, men de liker det veldig dårlig» (avsnitt 145).

Informant C forteller om to ulike klientpar hvor bruk av porno ble diskutert. Han sier at med det første paret er mannens bruk av porno «helt sånn tydelig definert som et problem» (avsnitt 70). Både mannen og kvinnen var enig i at førstnevntes bruk av porno var «den utløsende faktoren til at de hadde det så vanskelig som de hadde det» (avsnitt 29-31). Det skapte avstand mellom dem, (avsnitt 31). Informant C bruker flere terapitimer på å lete etter *hvorfor* dette var et såpass stort problem. Han sier videre at han «fikk ikke tak i helt hva det var, liksom» (avsnitt 29), og at han ikke helt visste hva han skulle gjøre for å få paret til å forstå hverandres ulike verdier (avsnitt 31-33 og 179) Jeg tolker at terapeuten ikke greide å finne ut av dette innen de sluttet å komme etter tre-fire timer (avsnitt 16). Med det andre paret informant C snakker om, kommer det frem at porno ikke var «det i seg selv som var problemet» (avsnitt 70). Her får terapeuten frem at mannens bruk var «nok mer akseptert» som «en del av hans ... på en måte, ikke seksualitet, men i alle fall, ja, uttrykk eller ...» (avsnitt 78). Paret ønsket selv å jobbe med å «få tilbake mer lyst og liv» i sin seksuelle relasjon. Terapeuten foreslo at mannen skulle prøve å slutte med bruken, så han ikke «dekket det behovet med pornografien» (avsnitt 51). Informant C tolker her mannens pornobruk som noe som «forstyrret noe annet de ville». Det å slutte med det ble derfor et middel for å nå et mål som paret hadde (avsnitt 78).

Informant B sier som sagt at han snakker relativt hyppig om porno med klientene sine (avsnitt 67). Jeg opplever at han beskriver mer generelt hvordan han jobber med det, fremfor å nødvendigvis ta for seg sak for sak i intervjuet med meg. Han sier at de gangene det blir et tema utover bare «en opplysning», er det fordi det er problematisk for en eller begge partene i forholdet på en eller annen måte (avsnitt 104-106). Han sier at det flere ganger har blitt avdekket at den ene har sett på «homoporno», og at det kan oppleves som problematisk for den andre, dersom det er et heterofilt par. Terapeutens tilnærming har da gjerne vært å utforske hvem de er, legnings- og identitetsmessig. I tillegg kan han jobbe med

å pakke ut rundt deres bekymringer og forestillinger om hvordan et heterofilt samliv skal være (avsnitt 26-40). At den ene ser på porno er i seg selv som oftest ikke noe problem (avsnitt 24-26). Derimot sier terapeuten at han «kan telle på én hånd» de gangene han har snakket med par hvor den ene «ikke er med på at du har rett til noe privatliv når det gjelder det seksuelle ...» (avsnitt 110). Her nevner han eksempelvis at den ene parten onanerer mens den andre ikke er til stede, eller onanerer og tenker på andre enn sin partner (avsnitt 114). I og med at han nevner dette når jeg snakker om pornobruk, har jeg tolket det som at det snakk om pornobruk sammen med masturbasjon. Terapeuten sier at:

Det er noe med møbleringen i et parforhold. Er det et rom for meg alene? Og i noen parforhold, så er det ikke det, og da blir det kjempeproblematisk. Av og til fordi de er religiøse, men ikke alltid, ... (informant B, avsnitt 124)

Informant B virker tydeligere enn de andre terapeutene på at han utfordrer klientenes forestillinger (avsnitt 118). Jeg opplever at dette med grenser og behov for eget seksualliv engasjerer terapeuten sterkt. Han sier blant annet:

... og jeg sitter og klør, for jeg har ofte lyst til å si til henne ... «Om du tror det finnes en mann på denne jord som bare tenker på én kvinne når han onanerer, og det er den han er sammen med, så har du tatt forferdelig feil, for jeg tror ikke at det finnes» (latter). (informant B, avsnitt 114)

4.2.3 Tillit og fremtid

Tillit er et tema som både informant A, B og C sier at de har jobbet med i denne sammenhengen. Informant A sier at kvinnen i parforholdet opplevde hendelsene knyttet til pornobruk og kommunikasjon over webkamera som utroskap. De «brukte mange timer på å snakke rundt det» (avsnitt 29). Terapeuten sier at «vi hadde jo noen sånne ... flere ting som vi jobbet litt med. I forhold til det å få tilbake tilliten» (avsnitt 71). En del av prosessen ble å jobbe med at mannen skulle «ta sin del av ansvaret for det». Hun sier at de ikke lyktes helt

med det (avsnitt 109). Derimot lagde de en avtale om at kvinnen skulle ha kontroll over, og «innsyn i maskinen hans, eller på hans sosiale ... eller «devices» da» (avsnitt 69-71).

Terapitimene endte med at de skulle prøve å fortsette parforholdet (avsnitt 41-43). Hun skulle prøve å legge hendelsene bak seg, mot at mannen fortsatte å gå til individualterapi for å jobbe med sin angivelige avhengighet (avsnitt 45-51). Terapeuten sier at hun likevel er usikker på om kvinnen klarte å komme over det (avsnitt 29).

Informant B tar opp et eksempel hvor mannen i et uttalt heterofilt parforhold ikke bare hadde sett på «homoporno», men også brukt «en sånn sexside», som igjen hadde ført til at han hadde fysisk møtt og vært intim med en annen mann (avsnitt 26 og 36). Han sier at klienter som opplever at partneren har brutt tilliten deres, gjerne kan si «jeg har stolt på ham hundre prosent». Her svarer terapeuten at «du kan ikke stole på noen hundre prosent» (avsnitt 118). Likevel sier han i dette eksempelet at å gjenopprette tillit var noe de jobbet med. Dette ble forsøkt oppnådd gjennom å la samtalene på familievernkontoret være «et fritt sted for disse to unge å utforske og finne ut hvordan det ville gå og hvordan dette ville være» (avsnitt 51). Det endte med at mannen ikke ønsket å gå «bak ryggen hennes» mer, men fortsette i parforholdet med henne. Kvinnen var angivelig «veldig raus, hun hadde ikke noe imot at han så på gay porn, men ikke leve det ut, da» (avsnitt 43-45). Han sier at «de kom seg igjennom det og snakket mye om det» (avsnitt 38). Slik jeg forstår dette eksempelet, snakket de sammen om hva tillit for dem skulle være, og hvordan den kunne styrkes nok til at de kunne fortsette å være et par.

Tillit er også en del av tematikken i eksempelet til informant C hvor mannens bruk av porno var et stort problem i seg selv. Begrepet kom først opp fordi paret snakket om «tillitsbrudd», samtidig som at det var vanskelig for terapeuten «å få tak i hva det faktisk handlet om» (avsnitt 10). Informanten sier at pornobruken ikke bare innebar en verdikonflikt for mannen selv, men også at det var «et veldig tydelig brudd for henne og hennes verdier» (avsnitt 179). Informant C sier at han opplevde at paret skalerte tillitsbruddet på samme nivå som «andre utroskapsaker jeg har hatt», eller «saker med mer alvorlig tillitsbrudd på en måte» (avsnitt 74). I dette eksempelet sier terapeuten at han slet med å forstå at hun opplevde bruken av porno som såpass alvorlig (avsnitt 105). Han forsøkte «å pakke opp» (avsnitt 37), og å skape

forståelse mellom dem. Likevel «traff ikke» mannens forklaringer «noen plass hos henne» (avsnitt 35). Å skape en ny tillit der den var brutt, ble vanskelig her. Han sier han ikke husker hvordan det gikk videre med dem, ettersom de avsluttet etter fire terapitimer (avsnitt 16-18).

4.3 Terapeuten i seg selv

Det siste hovedfunnet knyttes mer til terapeutenes opplevelse av seg selv. Jeg tar først for meg hvordan de opplever å snakke om porno med klienter på familievernkontoret. Mitt inntrykk er at alle fire sier at de er villige til å snakke om porno, men at det er noe ulikt hvor bekvemme de er med tematikken. Dette henger delvis sammen med hva de ser på som innenfor og utenfor egen kompetanse eller rolle som terapeut. En fellesnevner er her at de ser på seg selv som annerledes enn sexologer. Til slutt utforsker jeg hva som er terapeutenes verdier knyttet til porno, og hva de tenker om fenomenet knyttet opp mot parforhold. Svarene spenner her fra å ikke ha tenkt noe særlig på tematikken, til en relativt åpen forståelse av porno som et samfunnsfenomen. En viss ambivalens ser ut til å gå igjen i svarene til flere av informantene. Alle ser for seg at porno kan ha en funksjon i parforhold. Samtidig er flertallet også opptatt av det finnes grenser for hva som er greit og ikke, knyttet til hvilken type porno det er snakk om, eller hvordan det benyttes.

4.3.1 Bekvemmelighet med tema

Informant B sier at han kan snakke ganske åpent og avslappet om tematikken (avsnitt 168). Han sier at samtaler om seksualitet og porno, som alle andre tema, aktiverer oss, og at det kan henge sammen med resonans opp mot terapeutens liv på en eller annen måte. Han kjenner seg ikke igjen i kollegaer som unngår tema som gjør noe med oss. Det å være menneskelig er ikke en motsats til å være profesjonell, hevder han (avsnitt 180 og 184).

Terapeuten forteller at han selv er homofil, og at dette gjerne kan være av betydning for å snakke om tema knyttet til seksualitet:

Fordi, i homomiljøet (...) har vi et mye mer avslappet forhold til sex. Og hvor sex er veldig mye snakket om som en interessant og objektiv samtale om nytelse og hvor komplisert vi er som mennesker og hvor fantastisk, og ditt og datt ... (informant B, avsnitt 196)

Videre sier han at som en seksuell minoritet blir man nødt til å forholde seg til en majoritet som legger andre ting i for eksempel seksualitet (avsnitt 198-200). Slik jeg forstår ham har han blitt nødt til å lære seg å forholde seg til tematikk som også *ikke* resonnerer med hans eget liv. Dette ligner for meg på følgende kommentar fra informant A: «Jeg tror det er veldig viktig at vi ... at vi behersker å snakke om seksualitet i familievernet. (...) hva vi mener om saken, det er egentlig ikke så veldig interessant» (avsnitt 131). Informant C nevner også begrepet resonans:

Jeg tenker at vi terapeuter har jo alle noen ting som resonnerer forskjellig i oss, da. Som gjør at vi kan stå i ting og ikke kan stå i ting. Og jeg tror litt som at det med bruk av porno eller porno som tema, det er nok noe som jeg kan stå ganske greit i. Og så er det andre ting som jeg tåler veldig dårlig å stå i, eller, der jeg blir normativ. Eller bare ... «her kan jeg ikke hjelpe dere» ... (informant C, avsnitt 173)

Informant A sier at hun er åpen for å snakke om porno, og at hun tror hun ville opplevd det som greit (avsnitt 121 og 169). Informant D har som sagt ikke snakket om pornobruk med klienter tidligere, men sier at hun tror det ville gått fint å snakke om uten at hun «hadde blitt stressa av det» (avsnitt 30). Hun svarer at hun gradvis snakker mer og mer om seksualitet generelt (avsnitt 18), men at «Jeg skal ikke snakke om det mer enn det jeg kan tåle, på et vis» (avsnitt 16). Hun sier at hun ville synes det var vanskelig om det var snakk om porno som går over en grense. Her nevner hun krenkelser eller ulovlig porno (avsnitt 118).

4.3.2 Egen kompetanse og rolle

Med unntak av informant B, som har jobbet ved flere ulike familievernkontor gjennom mange år (avsnitt 8), sier de tre andre informantene noe om at deres korte arbeidstid spiller inn på deres vurdering av egen kompetanse i samtaler om pornotematikk og seksualitet. Informant A sier at hun var uforberedt og at hun «ble nok tatt litt på senga» da et par tok opp problematikk knyttet til mannens pornobruk. Hun forteller at hun opplevde seg usikker på egen kompetanse. Terapeuten sier at dette blant annet hadde sammenheng med at det var en av hennes første saker som nyansatt (avsnitt 165). Informant C sier som tidligere nevnt at han hadde problemer med å forstå at pornobruken ble oppfattet som et så stort problem hos det ene klientparet. Han sier dette i samme setning som han sier «da hadde jeg jo ikke jobbet her lenge» (avsnitt 31). Informant D påpeker også at hun ikke har jobbet lenge på familievernkontor (avsnitt 6). Både informant A og D sier at de generelt hadde lite undervisning om seksualitet under utdanningen (informant A, avsnitt 117; informant D, avsnitt 36). For meg virker det som at det er med på å forsterke tanken om at dette er en tematikk de kan for lite om.

Informant C synes å ha en oppfatning om at sexologene ved samme familievernkontor kan mer om tema knyttet til både porno og seksualitet enn ham selv. Han ser for seg at sexologene både snakker og jobber med det på en annen måte enn ham selv (avsnitt 95-97). Informant D sier hun kunne snakket med klienter om pornorelaterte tema så lenge det er ting hun kjenner hun «har kompetanse på». Om det ble «for teknisk eller fysiologisk» ville hun derimot invitert en av sexologene med ved neste samtale (avsnitt 32). Både informant A og B påpeker opp til flere ganger i intervjuene at de ikke er sexologer – uten at jeg bringer opp denne fag- og yrkesgruppen (informant A, avsnitt 175; informant B, avsnitt 120 og 149). Ut fra min tolkning, kan dette både si noe om hva de legger i egen kompetanse, og hva som er deres rolle som terapeuter i familievernet. Informant B sier at han tenker annerledes enn sexologene ved samme arbeidsplass om «hvordan pornotitting påvirker samleie i et parforhold». Han mener at sexologene gjerne har et mer teknisk språk om det, knyttet til hva som fysiologisk skjer med kroppen (avsnitt 149). Han sier også at han antar at alle menn onanerer, men at han ikke vet sikkert siden han ikke er sexolog (avsnitt 120). Dette nevner han, fordi han kobler sammen det å se på porno med å onanere (avsnitt 81). Informant A

setter et skille mellom seg selv og sexologene når jeg spør om hvor mye fokus det er naturlig å ha på tema knyttet til porno i parsamtaler, og om hun synes det burde kommet opp oftere. Hun svarer da: «Jeg er jo ikke en sexolog. Jeg er familieterapeut. Så vårt hovedanliggende er jo ofte å hjelpe til med relasjoner, og ofte så brenner det på helt andre steder først» (avsnitt 175). Videre sier hun at hun har tenkt at klienter som vil snakke om porno kanskje heller går til en sexolog enn til henne (avsnitt 181). Slik jeg forstår disse setningene, ser hun muligens på pornotematikk som utenfor hennes fagområde. Det er uklart for meg om det handler om følelsen av manglende kompetanse eller om det er knyttet til at ulike terapeutgrupper kan gis ulike roller.

4.3.3 Verdier og forståelse av porno i parforhold

Til slutt vil jeg her ta for meg hva som er terapeutenes tanker og verdier rundt porno som fenomen. Dette knytter seg delvis til hva de personlig mener, men også hva de er opptatt av når det ses opp mot parene de har samtaler med.

Som svar på spørsmål om hva informant A tenker om porno, drar hun på det. Hun sier:

(Pause) Jeg tenker at det er ... (pause). Jeg, altså ... Jeg har ikke noe sånn veldig, sånn lange tankerekker om hva jeg har tenkt om det, men jeg tenker at jeg er ... alle har ulike måter, eh ... (pause) ... å ... eeh ... altså å være seksuelle på da. Og sånn at det ... Jeg tenker ikke at det er noe sånn ... Jeg har ikke noe sånn veldig tanker om hva som er lov og hva som ikke er lov og ... (informant A, avsnitt 127)

Hennes måte å uttrykke seg her, *kan* tolkes som at hun ikke har bevisstgjort seg hva som er hennes verdier knyttet til porno. Hun sier hun tenker at bruk av porno er en av mange måter å være seksuell på, og at hun ikke tror hun har «noe verken for eller imot det» (avsnitt 123). Hun formidler deretter at «Hva jeg skulle mene om det, det er helt irrelevant» (avsnitt 151). Det er viktig for henne å være nøytral, slik at hun kan møte begge parter, for eksempel der hvor den ene synes det er «no go» med pornografi, og den andre synes det er greit (avsnitt

151). Som tidligere nevnt er hun mer opptatt av å ikke vise om man som terapeut eventuelt har «begrensende verdier». Hun ønsker heller å rette fokus over på hva som er klientenes verdier: «Finne frem til hva som er grensene deres, eller hva de kan stå inne for eller ikke» (avsnitt 131).

Informant B snakker først og fremst om forskjellige oppfattelser av porno, samt de ulike funksjonene det kan ha i et parforhold. Måten han snakker om det, kan indirekte si noe om hans tanker og verdier knyttet til tematikken. Han nevner at enkelte terapeuter i familievernet er opptatt av å stille «de moralske» spørsmålene, med tanke på menn og kvinner som utnyttes av pornoindustrien. Selv sier han at han ikke orker å forholde seg til dette (avsnitt 102). Derimot trekker han frem sider ved porno som han ser på som positive for parforhold. På den ene siden tenker han at personer som ser på porno kan få mer lyst til å være intime sammen. Han tror ikke det vil gjøre at man har «et verre forhold og har mindre sex med din samboer». Snarere tvert imot (avsnitt 149-151). Dette er motsatt av informant C sitt tidligere nevnte eksempel, hvor det å slutte med porno var et middel for å få tilbake lysten i et parforhold (avsnitt 78). Videre sier førstnevnte at om den ene ser på porno og onanerer fordi hen er kåt, tar denne personen ansvar for egen seksualitet fremfor å «plage» partneren sin:

B: Jeg vil si at nesten hundre prosent av porno er sammen med onani, da, hvor du deltar aktivt selv.

I: Ja.

B: Og da slutter du ... En del opplever det greit, for da slutter du å plage din kone, eller hun plager deg. At du vil ha sex fordi du er så kåt, og en løsning på ... og på en måte å slappe av. Da blir det noe du tar ansvar for selv, slik at det kan være «Fred i heimen» (smiler). (informant B, avsnitt 151-153)

Han hevder at det er «kjempeproblematisk» om det ikke er rom for partenes egen seksualitet alene (avsnitt 124). Han opplever som sagt at enkelte klienter kan ha en formening om at alt skal være felles. At en i et parforhold skal gi fra seg sitt privatliv seksuelt (avsnitt 114). I møte med klientene dette gjelder, forsøker han å utfordre disse ideene

(avsnitt 118). Han antar selv at mange fra slutten av tenårene allerede ser på porno, og at det er en vane man tar med seg inn i forholdet. «For det å ligge sammen med din partner, det er noe helt annet», og for de fleste «helt uproblematisk» (avsnitt 102). Slik jeg forstår ham, ser han for seg at pornografi er en del av menneskers private seksualitet, og som fint kan eksistere parallelt med et samliv. Han stiller spørsmålsteget ved partnere som mener at den andre er utro eller begår en form for svik når vedkommende ser på porno og onanerer uten at partneren er en del av det (avsnitt 112-114). Derimot sier han at når bruken av porno går over til «sexsnakk med et annet menneske» digitalt, er det ikke greit lenger. Det «er ikke porno. Det er heller ikke utroskap, men det er veldig ... en utlevering» (avsnitt 145). Slik jeg forstår informant B her, ser han ikke på pornobruk i parforhold som problematisk i seg selv, men at det kan bli utfordrende om det fører til noe mer. Videre sier han at «det blir veldig feil, i forhold til din samboer», om den ene parten forsøker å iverksette det en har sett i porno i parforholdet (avsnitt 138-141). Han ser også ut til å ha møtt en verdimelessig grense da det kom frem at mannen i en familie med små barn «så på porno, men på grensen til barn». Altså at de som ble fremstilt i mediet, *var* eller *så* unge ut (avsnitt 128). Han sier at han da for «første og siste» gang ringte fagetisk team i fagforeningen sin.

Informant C sier at han kjenner på ambivalens når det kommer til hva som er hans verdier knyttet til porno, men at han samtidig vet han «ikke synes det er galt at det finnes» (avsnitt 163):

Litt som fenomenen, eller industri da, så er jeg nok ganske todelt. At jeg tenker at det er jo en industri som har dårlig rykte, og mye med og ... god grunn. Sant? Men jeg klarer ikke tenke at det er uetisk i seg selv. (informant C, avsnitt 163)

Kanskje er det derfor han, som beskrevet tidligere, syntes det var vanskelig å forstå at mannens bruk av porno «skulle bli et så stort problem» hos det ene paret han jobbet med (avsnitt 31). I likhet med informant A (avsnitt 151), er han tydelig på at han ikke ser på seg selv som fordømmende, verken overfor «pornografien i seg selv, eller til å bruke det» (avsnitt 165). Han opplever at det er naturlig at det appellerer til oss som mennesker. Han sammenligner det med rus og apper på mobiltelefonen, «som får dopaminet til å fyre»

(avsnitt 165). Samtidig sier han at på samme måte som at man ikke bør drikke for mye, kan det «lage problemer for deg», om en bruker «porno hele veien» (avsnitt 167). Han putter det «i denne store sekken [av fenomener] som henvender seg til de menneskelige instinktene vi har, som du ikke bør ha for mye av hvis det lager problemer for deg» (avsnitt 169). Den siste setningen tolker jeg som at det er opp til hver enkelt person eller hvert enkelt par å vurdere når det eventuelt blir problematisk med bruk av porno. Dette bekrefter han på et vis senere i intervjuet når han ser for seg at det kanskje er «en eller annen verdi for meg i det å ikke bli (...) så normativ, og i alle fall ikke på vegne av andre» i «de sakene» (avsnitt 185).

Når informant D snakker om sine verdier knyttet til porno, forstår jeg det som verdiene hennes *i jobben* som terapeut. Altså hennes verdier *i møte med klienter* hvor porno kunne blitt et tema. For eksempel sier hun:

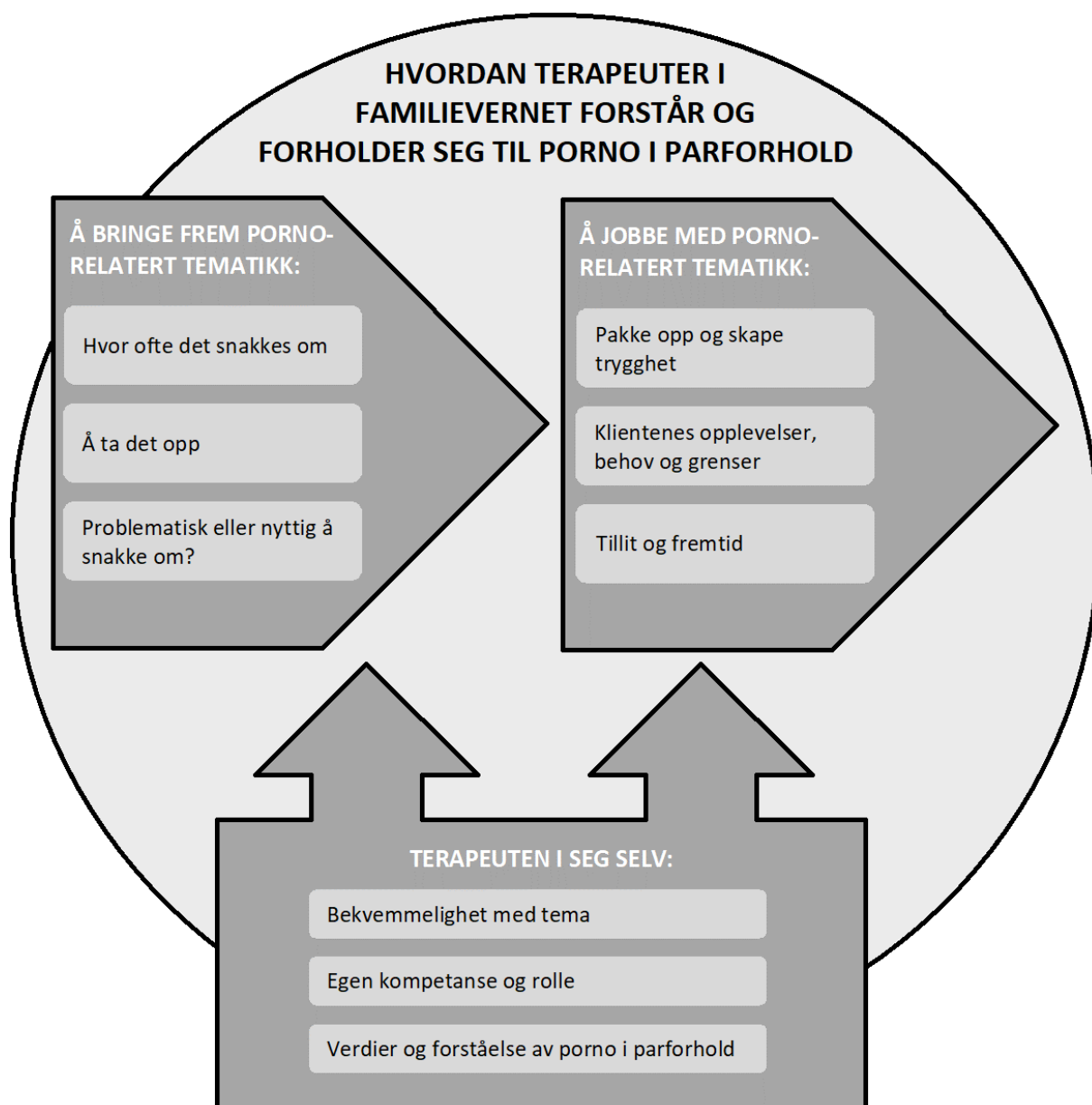
Men jeg ser jo for meg at det kan være noe som både er til glede, men òg til stor frustrasjon hos par, hvor den ene vil og den andre ikke vil. Eller at den ene ser mye uten at den andre ... (informant D, avsnitt 54)

Ut fra dette tolker jeg at det er en viss ambivalens, slik informant C også beskriver det (avsnitt 163). Videre sier hun at det finnes «mange slags porno» (avsnitt 118), og om det er problematisk eller ikke, avhenger også av det. Hun opplever at det blir utfordrende når det er snakk om overgrep, kvinnesyn og krenkelser. Hun spør seg selv hvor grensen går, og om det er mulig å vite om det er frivillig og likeverdig. Likevel sier hun at hun er villig til å gå inn og «reflektere rundt de tingene» (avsnitt 118 og 134). I likhet med informant B (avsnitt 128), sier hun at hennes grenser er tydeligere når det er snakk om medier som potensielt er ulovlige. For eksempel seksuelle fremstillinger av barn (avsnitt 130-132).

4.4 Helhetlig syn på funnene

Avslutningsvis vil jeg her forsøke å forklare kort hvordan mine funn kan ses systemisk og helhetlig. Som de tre mørkegrå pilboksene i figur 1 viser, har jeg konstruert tre hovedfunn i dette masterprosjektet. Under hver av disse funnene finnes tre underfunn. Disse vises i de lysegrå avrundede rektanglene som er innlemmet i hver av de mørkegrå pilboksene.

Figur 1:

Jeg har plassert de to første hovedfunnene i pilbokser som peker mot høyre, da jeg ser dem i et tidsperspektiv. Innen systemisk teori ser man gjerne på prosesser som sirkulære (Lorås & Bertrando, 2017, s. 287-288). Den lysegrå bakgrunnssirkelen viser til at denne prosessen også kan være det, selv om de to øverste pilboksene gir et mer lineært inntrykk.

Jeg ser for meg at de *å bringe frem pornorelatert tematikk* er noe som i hovedsak hører hjemme i den innledende fasen av et terapiforløp. Derav den første pilboksen. I tilfellene hvor tema ikke blir formulert fra starten av, markerer det likevel begynnelsen på noe nytt *når* det blir bragt frem. Om pornotematikk oppfattes som problematisk eller ikke, plasserer jeg også her, ettersom jeg ser på det som relevant for om tema blir utvidet eller ikke.

Funnene knyttet til *å jobbe med pornorelatert tematikk* er plassert til høyre for forrige hovedfunn, ettersom disse i hovedsak kommer etter at tema er igangsatt mellom terapeut og paret. Selv om det å pakke opp og skape trygghet også kunne vært plassert i den venstre pilboksen, har jeg valgt å legge den her, da informantene som tidligere beskrevet omtaler dette som en stor og langvarig del av terapiprosessen. Pilboksen peker videre mot høyre ettersom parterapien og/eller porno som tema ikke nødvendigvis avsluttes her. Fra et sirkulært perspektiv, kan det også påstås at terapeutene kanskje tar med seg erfaringene og forståelsene fra én parsak til den neste. Dermed kan man se for seg at pilen peker tilbake på den venstre pilboksen igjen.

Det tredje hovedfunnet, *terapeuten i seg selv*, har piler som peker opp mot de to første hovedfunnene. Med dette ønsker jeg å vise at terapeutene har stor betydning for hele terapiforløpet i kraft av sin bekvemmelighet, kompetanse- og rolleforståelse, verdier og tanker. Disse underfunnene påvirker de andre funnene. Både i forhold til *om* det jobbes med tematikken, *hvordan* det jobbes med, samt hvordan det oppleves av både terapeut og paret som kommer til samtale.

5 Drøfting av funn

Målet med dette masterprosjektet er å utdype hvordan terapeuter i familievernet forstår og forholder seg porno i parforhold, sett i lys av samarbeidende-dialogisk tilnærming (SDT). I dette kapitlet vil jeg drøfte mine egne funn opp mot teori. Drøftingen er delt inn på samme måte som funnkapitlet. Altså presentert etter de tre hovedfunnene, med tre underfunn knyttet til hver av dem. Jeg har gått systematisk gjennom alle underfunnene for å diskutere eventuelle koblinger mellom disse og hovedteorien, SDT. Spesielt med fokus på de syv filosofiske holdningene som Anderson (2019) legger frem (s. 206-211). Disse er markert med *kursiv* i teksten for å koble dem tydelig til SDT. Jeg har også forsøkt å knytte funnene til postmodernisme, sosialkonstruksjonisme og systemteori, siden disse er tett sammenvevde med hovedteorien (Anderson, 2007a). I tillegg til dette har jeg valgt å presentere drøftingen opp mot annen relevant forskning og teori for å utvide forståelsen.

I tabellen på neste side presenteres en oversikt over hvilke deler av teorien som jeg fant nyttig å drøfte mot de spesifikke funnene.

Tabell 6:

FUNN (under) VS. TEORI (til høyre)	Epistemologisk ståsted:	Postmodernisme	Sosialkonstruksjonisme	Systemteori	Samarbeidende-dialogisk tilnærming:	Gjensidig utforskning	Relasjonell ekspertise	Ikke-vitende posisjon	Nysgjerrighet	Åpenhet	Usikkerhet	Gjensidig omdannelse
	Å bringe frem pornorelatert tematikk:											
Hvor ofte det snakkes om												
Å ta det opp		X	X			X		X	X	X		
Problematisk eller nyttig å snakke om		X	X				X	X	X			
Å jobbe med pornorelatert tematikk:												
Pakke opp og skape trygghet			X	X		X	X	X	X	X	X	
Klientenes opplevelser, behov og grenser		X	X	X		X		X	X	X		
Tillit og fremtid		X	X	X			X	X				X
Terapeuten i seg selv:												
Bekvemmelighet med tema							X			X	X	X
Egen kompetanse og rolle		X	X				X	X	X		X	
Verdier og forståelse av porno i parforhold		X	X	X		X	X	X	X	X		X

5.1 Å bringe frem pornorelatert tematikk

I de følgende avsnittene vil jeg drøfte eksempler på det å bringe frem pornorelatert tematikk i parterapi på familievernkontoret.

5.1.1 Hvor ofte det snakkes om

Det første funnet handler om hvor ofte mine informanter snakker eller har snakket med klienter om tema relatert til porno i terapitimer med par på familievernkontoret. I motsetning til de andre funnene, ser jeg det ikke som hensiktsmessig å koble dette opp mot mitt epistemologiske ståsted og SDT. Jeg har likevel valgt å ta dette med i drøftingen fordi det kan være nyttig å ha i bakhodet når drøftingen av de andre funnene leses.

Med unntak av informant B, som sier at porno er en del av tematikken med kanskje hvert femte par han snakker med, beskriver de andre terapeutene relativt lav forekomst. Informant D oppgir null, A oppgir én og B oppgir to parsamtaler. Jeg fant ikke noen norsk forskning knyttet til dette, men studie av 500 medlemmer av American Association for Marriage and Family Therapy oppgir en lignende tendens. Det fremgår her at de i snitt møtte fire klienter hvert år hvor «cybersex» var en del av tematikken. 51 prosent av utvalget møtte i snitt tre klienter i året, mens 17 prosent ikke møtte noen klienter hvor cybersex var tema. Med «cybersex» mener forfatterne bruk av internett for seksuelle formål (Goldberg et al., 2008). Jeg vurderer dette til å overlape med min forståelse av porno i dette masterprosjektet, foruten at cybersexbegrepet kanskje dekker noe bredere. Selv om mitt informantutvalg i utgangspunktet er for lite til å sammenligne med denne studien, kan den noe lavere forekomsten muligens også knyttes til tre av terapeutenes korte fartstid i familievernet (Markovic, 2007, s. 203).

Som tidligere nevnt, har 43 prosent av menn og 59 av kvinner sett på porno sammen med en partner. 62 prosent av menn og 22 prosent av kvinner ser på porno minst én gang i måneden, mens 94 prosent av menn og 66 prosent av kvinner oppgir at de i løpet av livet har

sett på porno (Norstat, 2022). Dette har positiv korrelasjon til Træen og Danebacks (2012) studie som fant at 94 prosent av menn og 68 prosent av kvinner i Norge noen gang har sett porno (s. 3-5). På bakgrunn av dette vil jeg hevde at andelen parsamtaler om dette på familievernkontoret er kunstig lav med tanke på at dette er en tematikk som sannsynligvis er relevant for mange par.

5.1.2 Å ta det opp

Blant mine informanter oppgir bare én av dem at han selv tar opp porno som tematikk i parterapi (Informant B). De andre tre forteller at dette i hovedsak ikke er noe de har bragt på banen i parterapi. Selv om mitt utvalg er lite, viser det en lignende tendens som Goldberg et al. (2008) sin nevnte studie. Disse finner at bare 20 prosent av de 500 amerikanske familierapeutene som ble spurt, oppga at de rutinemessig spurte klientene om «cybersex use» (s. 474).

Informant B, som oppgir at han relativt ofte spør om sex og porno, vil jeg si at følger flere av prinsippene som også fremheves i SDT. Holdningen om *gjensidig utforskning* er et eksempel på dette. Her er det et poeng at før samtalene går over til en tydeligere toveis kommunikasjon, er det typisk at terapeuten i starten stiller klienten mange spørsmål (Anderson, 2019, s. 206-208). Jeg mener at dette også delvis kan henge sammen med filosofien om *nysgjerrighet*. Når terapeuten spør om ulike tema som *kan* være aktuelle, viser vedkommende interesse for klientene. Ifølge Anderson (2019) kan dette føre til en tettere dialog (s. 209). Samtidig kan slike direkte spørsmål virke påtrengende for klienten. Dette kunne vært løst ved at terapeuten viser *åpenhet*. Altså at vedkommende sier noe om hvorfor hen er interessert i å få vite mer om nettopp dette (s. 210).

En alternativ tilnærming til tematikken kunne også vært *ikke-vitende posisjon*. Fernández et al. (2007) tolker dette som at en for eksempel spør klientene hva de ønsker å snakke om (s. 133-134). Dette er delvis relatert til informant D, som uttaler at hun ikke ville tatt opp temaet porno med mindre det «stod i bestillingen». I likhet med informant A, nevner hun

temaer de *kan* snakke om. Dette kan knyttes til PLISSIT-modellen i sexologisk arbeid. Her står P-en for «Permission». Det handler blant annet om å gi klientene tillatelse til å snakke om, samt bli akseptert for sin seksualitet (Almås & Benestad, 2017b, s. 172-173). Dette er igjen i tråd med sosialkonstruksjonistiske og postmodernistiske prinsipper (Gergen, 2010, s. 12-31; Øfsti, 2010, s. 15-17). Jeg vil hevde at informant A forholder seg til dette når hun forsøker å vise klientene at deres holdninger og handlinger tolereres av henne, uavhengig av hva hun eventuelt måtte stå for og kjenne på selv. Dette ligner også på Almås og Benestad (2017a) sitt prinsipp om at terapeuter som jobber med seksualitet ikke bør fremstå som ubekvemme i møte med tematikken (s. 69).

Informant B og D sier at de gir rom eller tid til å komme inn på temaet etter hvert, når det oppleves som trygt nok, både for en selv og i møte med terapeuten. Dette viser igjen til holdningen om *gjensidig utforskning*. Her er ett av prinsippene at terapeuten ser på seg selv som en gjest som tilpasser seg vertskapetets språk, livssituasjon og omstendigheter (Derrida, gjengitt fra Still, 2005, s. 85-97). Dette kan også speiles i informant C, som er opptatt av å snakke om det klientene ønsker eller trenger å få snakket om. Det viser i tillegg til *nysgjerrighetsfilosofien*, hvor det klienten er opptatt av er viktigst (Anderson 2019, s. 209). Denne oppmerksomheten rundt klientens behov, er avgjørende for terapeuter som jobber med seksualitet (Almås & Benestad, 2017a, s. 69). Jeg vil hevde at disse tingene viser til en systemisk holdning og bevissthet rundt tredje ordens kybernetikk, hvor fokus på alle personene i terapirommet er viktig (Anderson, 2003, s. 44; Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 28).

I motsetning til de andre, sier informant B at han har tillit til at klientene selv sier «nei» om de ikke ønsker å snakke om tema som porno (avsnitt 188). Den *ikke-vitende* posisjonen fremhever at terapeuten skal legge bort temaer dersom klientene ikke viser interesse for disse (Anderson 2019, s. 209). Sett i lys av Foucaults (1976/1999) maktteorier kan man spørre seg om dette er noe klientene våger eller makter å gjøre. Han vil hevde at makt alltid er til stede, selv om det noen ganger kan være godt skjult (Foucault, 1976/1999, s. 25-61; Jensen, 2009, s. 62-63). Å ha et fokus på klientenes grenser og ønsker, vil uansett kunne ses på som avgjørende i en terapeutisk situasjon. Almås og Benestad (2017a) skriver at respekt

for klientens grenser er spesielt viktig i møte med temaer knyttet til seksualitet og intimitet. Det kan oppleves krenkende å bli spurt om tematikk som ikke oppleves relevant eller som vedkommende ikke er klar for å snakke om (s. 66). Dette er også i tråd med World Association for Sexual Health sin erklæring om seksuelle rettigheter, som blant annet fremhever retten til å holde seksualiteten privat (WAS, 2014). Dette underbygges delvis av Norstat-studien (2022), som viser til at 59 prosent opplever det ubehagelig eller litt ubehagelig å snakke om egne pornovaner. Bare 35 prosent svarte at det ikke er ubehagelig. En fallgrube kan samtidig være at terapeuten forsøker å være respektfull ved å unngå å i det hele tatt spørre om temaer er greit å snakke om eller ikke (Almås & Benestad, 2017a, s. 66). Altså, å delvis gå bort fra holdningene om å ha en *gjensidig utforskning*, være *ikke-vitende* og vise *nysgjerrighet*.

5.1.3 Problematisk eller nyttig å snakke om?

Alle informantene sier at det er situasjoner hvor de *har* opplevd, eller tenker det *ville vært* problematisk å snakke med klientene om pornobruk. Samtidig ser de for seg at det i enkelte situasjoner også ville vært nyttig. Fra et postmodernistisk ståsted er dette forståelig. Terapi kan i seg selv ses på som en konstruksjon (Parker, gjengitt fra Øfsti, 2010, s. 17), og hva som er nyttig innhold vil da være relativt åpent. Anderson (2019) beskriver at SDT blant annet vokste frem fra erfaringer om at ulike parter i subsystemer opplevde situasjoner ulikt (s. 201). I tråd med postmodernistisk filosofi, ble dermed tankegangen innen SDT at terapien må tilpasses dem det er snakk om (s. 202-206). Fra et sosialkonstruksjonistisk ståsted blir det også påpekt at hva som er riktig eller feil blant annet avhenger av den sosiale situasjonen man står i (Gergen, 2010, s. 12-31). Av denne grunn tenker jeg det er rimelig at mine informanter noen ganger ser på tematikken som problematisk, og andre ganger ikke.

Når terapeutene sier at de i ulike situasjoner ville unngått temaet, kan dette vise til den tidligere nevnte retten til å holde seksualiteten privat (WAS, 2014), samt viktigheten av å respektere klientens grenser. Almås og Benestad (2017a) hevder at terapeuter gjerne kan bli ivrige etter å snakke med klienter om seksualitet, og dermed forvente at intime detaljer er

noe klientene ønsker å snakke om. En fallgrube kan være at det ikke oppleves relevant for klienten(e) (s. 66). Informant A og C sier noe av det samme når de selv stiller spørsmål ved om det i det hele tatt er relevant å ta opp en slik type tematikk. Kanskje ser de på det som et etisk dilemma. Markovics (2007) studie av 10 britiske systemiske terapeuter som tok for seg hvordan de jobber med seksuelt relatert tematikk i terapi, fant blant annet at flere så på *nysgjerrighet* rundt klientenes seksualliv som et profesjonsetisk dilemma (s. 204). Studien viste også at flere av terapeutene så på seksuelle tema som invaderende eller krenkende, og at de følte seg som en «kikker» ved å snakke om det (s. 202-204). Dette er opplevelser som informant A og B også bekrefter i forhold til pornotematikk. Alders- og kulturforskjeller kan også være grunner til at terapeutene unngår, eller er varsom i møte med dette (Markovic, 2007, s. 204-205). Dette er også informant B opptatt av. Jeg tenker at det kan være knyttet til dominerende diskurser om at seksualitet er privat og potensielt støtende (Markovic, 2007, s. 206-208). Det kan også kobles mot makt og undertrykkelse (Foucault, 1976/1999, s. 25-45).

Holdningene og opplevelsene som mine informanter legger frem her, kan ses i sammenheng med Anderson (2003) og SDT sin filosofi om *relasjonell ekspertise*. Noe av det som skaper et nyttig terapiforløp, er at det gis fokus til klient- og terapeutrelasjonen (s. 206-207). Kanskje er frykten for å ødelegge denne, noe av grunnen til at terapeutene ser det problematiske i å snakke om porno med klientene. Samtidig kunne et økt fokus på *nysgjerrighet* vært relevant. Tanken er at terapeuten skal forsøke å lære om, samt forstå klienten så godt som mulig. Dette gjøres i stor grad gjennom å stille spørsmål. Likevel bør ikke dette gå på bekostning av verdien om at det som er viktig for klienten skal være det som er viktig for terapeuten (Almås & Benestad, 2017a, s. 69; Anderson, 2019, s. 209).

Informantene sier ikke så mye om *hva* som er nyttig ved å snakke om pornotematikk, men det kommer frem at flere er åpne for å snakke om det, eller ser på det som relevant å komme inn på som en del av seksualiteten. Dette kan speiles i Markovics (2007) studie, hvor terapeutene blant annet uttaler at sex er et viktig tema i terapi, at det bør snakkes om jevnlig av helse- og sikkerhetsmessige årsaker, samt at det kan være underliggende for andre tema som kommer opp (s. 202). Jeg vil hevde at dette er enda et eksempel på SDT sin filosofi

om genuin *nysgjerrighet*, som kan føre klienter og terapeut tettere sammen, slik at de forstår hverandre bedre (Anderson, 2019, s. 209). Dette er igjen relatert til den *ikke-vitende posisjonen*, hvor man har en prøvende innstilling til hva man vet, og en spørrende tilnærming til klienten. Samtidig er det viktig å gå bort fra tematikk som klientene ikke viser videre interesse for (Almås & Benestad, 2017a, s. 69; Anderson, 2019, s. 209).

5.2 Å jobbe med pornorelatert tematikk

Her vil jeg se på hvordan mine informanter jobber med pornorelatert tematikk i sine terapitimer, sett i lys av teori.

5.2.1 Pakke opp og skape trygghet

De tre informantene som har snakket med klientpar om porno, beskriver at de gradvis beveger seg inn i tematikken gjennom å «pakke opp» over en tidsperiode. Jeg ser for meg at dette kan handle om å bygge relasjon og å skape samarbeid gjennom dialog. Jeg ser på dette som relatert til Harris og Hays (2008), som hevder at åpenhet og et tillitsfullt miljø er viktig når en skal snakke med familier om seksualitet (s. 240). Dette er noe som resonnerer med Andersons (2003; 2019) beskrivelser av SDT (s. 64-75; s. 202-206). Jeg vil hevde at det mer spesifikt kan knyttes til fem av de syv filosofiske holdningene hun legger frem:

Det å gradvis «pakke opp» en historie, kan knyttes til *gjensidig utforskning*. Anderson (2019) beskriver hvordan klientenes historier kan ses på en dyrebar gave som må behandles med respekt – en «historieball», der vedkommende sin livshistorie er strimlet opp og krammet sammen som en ball. Terapeuten kan sammen med klienten gradvis rulle ut tråden (s. 206-208). Dette er relatert til Rød (2013), som er opptatt av å jobbe terapeutisk ved å kartlegge hva paret opplever som problematisk med internettbruken. Hun sier at mange aldri har snakket åpent om disse tingene før de kommer til terapeuten (s. 283).

Å være med på å pakke opp klientenes historie gradvis, krever en genuin *nysgjerrighet* hos terapeuten. Dette fordrer at vedkommende forsøker å lytte og lære hva som er viktig for klientene, før man går mer inn i tematikken. Med det signaliserer terapeuten at klientene er viktige (Anderson, 2019, s. 209). Informant B bekrefter blant annet dette når han ønsker at det skal føles som et trygt sted å snakke om sex og porno.

De overstående punktene peker også naturlig mot en *ikke-vitende* posisjon: Å ta seg tid til å gradvis snakke seg inn i et tema, og å vikle ut «historieballen» i trygge omgivelser, slik informant A og B beskriver. Dette blir mer fruktbart om terapeuten forsøker å legge bort ideer og løsninger knyttet til den andre (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 259).

Jeg hevder som sagt også at både informant A, B og C er opptatt av å skape trygghet hos parene de snakker med. Jeg kobler dette til *relasjonell ekspertise* som filosofi og holdning i møte med klientene. Relasjon er vel så viktig som innhold i terapi (Anderson, 2003, s. 206). Ved at terapeuten bruke sin antatte ekspertise knyttet til å skape et godt miljø og en god relasjon, skapes det utvidende samtaler (Anderson, 2007d, s. 46-47).

Videre kan trygghetsfokuset knyttes til holdningen om *usikkerhet*. Terapeuten skal ikke ha et klart mål for samtalen, temaet eller løsningene, men derimot stille seg åpen for det ukjente. Dette gjøres blant annet gjennom «medhet» (Shotter, 2006). Terapeuten fokuserer på trygghet i det utrygge, sammen med klientene (Anderson, 2007d, s. 52-53). Gjennom dette oppstår en prosess hvor nye historier skapes (Anderson, 2019, s. 210). En utpakking av historier, slik informantene nevner, er etter mitt syn i tråd med dette. Det kan også kobles til sosialkonstruksjonismen, ettersom vår oppfattelse av historier, ståsted og hendelser avhenger av dialogen (Gergen, 2010, s. 43-44).

Trygghetsfokuset kan videre knyttes til systemteorien, feedbackteori og annen ordens kybernetikk. Terapeuten vil i henhold til dette ikke bare være en observatør eller en utenforstående skikkelse. Alle partene i et rom påvirker hverandre gjensidig (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 66). Jeg vil hevde at informant C er bevisst på dette når han spør hvordan

det er for klientene å snakke om det de snakker om. Skulle han vært enda tettere på Andersons (2003; 2019) filosofi, kunne han vist *åpenhet* ved å dele om seg selv, sine egne verdier og erfaringer (s 142; s. 210). Dette kunne skapt en sirkularitet som muligens ville gitt mer trygghet og dypere forståelse (Anderson, 2007d, s. 50-51).

5.2.2 Klientenes opplevelser, behov og grenser

At terapeuter lytter, hører og prøver å forstå, er ifølge Anderson (2007c) avgjørende for god terapi (s. 35-38). Informant A, B og C sier at de er opptatt av å utforske hva klientene opplever og tenker rundt pornobruken: Hva de ser på som greit eller ikke, og hvorfor det eventuelt er problematisk.

Jeg tolker dette til å være i tråd med SDTs holdning om multiple virkeligheter (Anderson, 2019, s. 199-201). SDT er dermed en postmodernistisk terapiretning, ved at man er opptatt av å forstå klientenes fortellinger som subjektive (Øfsti, 2010, s. 15-17). Videre er den sosialkonstruksjonistisk ved terapeuten ikke påberoper en absolutt sannhet (Gergen, 2010, s. 12-31). Klientenes historier og forståelser er dermed viktig å få frem. Om terapeutene derimot hadde inntatt en tilsynelatende mer forutinntatt rolle, kunne de mistet informasjon om klientenes faktiske opplevelser, ønsker og behov. Klientenes syn spenner tross alt fra holdninger om pornobruk som absolutt forbudt, til å at det kun nevnes som en ikke-problematisk opplysning. Man kan finne det samme spennet i forskningslitteraturen. Partnerens bruk av porno kan for noen oppleves som et svik (Goldberg et al., 2008, s. 476), mens det for andre ikke trenger å være negativt. Enkelte opplever derimot positiv effekt av pornobruk (Koletić et al., s 2021, s. 6-8). Informantene mine trår dermed i et systemisk terreng, ved at en ikke bare må forholde seg til potensielt ulike ståsted mellom terapeut og klient, men også noen ganger til ulike syn mellom de to enkeltpersonene i parforholdet (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 86-88).

Fokuset de tre informantene har på klientenes historier, behov og ståsted, kan etter mitt syn også knyttes til *gjensidig utforskning*, *ikke-vitende posisjon* og *nysgjerrighetsprinsippet*, slik

disse tidligere har blitt beskrevet (Anderson, 2019, s. 206-209). Samtidig tolker jeg informant B som at han kan gå litt på siden av dette fokuset. Han sier at han noen ganger kan utfordre klientenes forestillinger – spesielt i møte med klienter hvor den ene ikke aksepterer at partneren skal ha rom for *noe* seksuelt privatliv. Anderson (2019) skriver at terapeuten ikke trenger å være enig med klientene i alt de mener eller gjør, men heller forsøke å vise en nysgjerrighet fremfor å utfordre dem (s. 208-209). Samtidig kan informant B sin tilnærming her vise til et fokus på filosofien om *åpenhet*. Altså at terapeuten viser hvem han er gjennom å være åpen om sine tanker og verdier (s. 210). Dette kan igjen kobles til Qureshi (2009), som skriver at terapeuten og klientens kunnskap er komplementære. Dette er noe av det som fører til samskaping av ny kunnskap (s. 211-217).

5.2.3 Tillit og fremtid

Terapeut A, B og C beskriver at de jobber med tillit innad i paret som et middel for å skape en felles fremtid dem imellom. Dette kan kalles en type omdannelsesarbeid. Men ettersom de ikke beskriver en omdannelse som også innebærer en eventuell endring også hos terapeuten, vil jeg ikke kalle det *gjensidig omdannelse* i tråd med SDT (Anderson, 2019, s. 210-211). De jobber sosialkonstruksjonistisk og postmodernistisk, ved at forståelsen av hva et eventuelt tillitsbrudd innebærer, er opp til paret selv (Anderson, 2007a, s. 11-13). Altså inntar terapeuten en *ikke-vitende posisjon* (Anderson, 2019, s. 209). En av klientene kaller for eksempel pornotitting i seg selv for utroskap, mens andre kobler tillitsbruddet til andre faktorer som indirekte henger sammen med pornobruk. Dette er i tråd med Hertlein (2004), som mener at klientene selv må avgjøre hva som er internettutroskap for dem og ikke (s. 158-159).

Jeg vil hevde at tillitsarbeidet kan kobles til SDT-filosofien om *relasjonell ekspertise* (Anderson, 2007d, s. 46-47). I disse tilfellene ser det ut som at informant A og C først og fremst setter søkelys på relasjonene innad i parforholdene. Videre vil jeg påstå at de tidvis også fokuserer på relasjonen mellom klienter og terapeut (Anderson, 2003, s. 206-207), Informant B forsøker for eksempel å skape et terapeutisk rom for utforskning av hva en ny

tillit vil inneholde. Informant C nevner et terapiforløp der han ikke bare sliter med å få paret til å forstå hverandre, men han har selv vansker med å skjønne hvorfor den ene ser så alvorlig på partnerens pornobruk. Her tolker jeg det til at han ikke klarer å benytte seg av relasjonseksperiseprinsippet. Samtidig vil jeg hevde at han ved å innse dette er bevisst på feedbackteori, samt hans egen rolle knyttet til annenordens kybernetikk (Jensen, 2009, s. 58-60; Lorås & Bertrando, 2017, s. 286). Alt dette kan også kobles til systemteori, med tanke på at det er et sirkulært fokus (Torsteinsson, 2019, s. 30-32)

5.3 Terapeuten i seg selv

Funnene som drøftes opp mot teori her, er knyttet til ulike tema relatert til terapeuten som person.

5.3.1 Bekvemmelighet med tema

Både informant A og B sier at de kan snakke ganske åpent om porno. Informant B og C sier i tillegg at de er temmelig avslappet eller at de kan «stå ganske greit» i samtaler som omhandler denne tematikken. Jeg vil koble dette til SDT-filosofien om *relasjonell ekspertise* (Anderson, 2003, s. 206-207), ettersom mindre angst og ubehag knyttet til seksuelle tema, fører til en mer åpen og fleksibel dialog (Harris & Hays, 2008, s. 247). For eksempel mener Timm (2009) at terapeuter ikke bør være dømmende eller vise egne negative reaksjoner i møte med det klientene legger frem. Klientene vil som regel registre dette, og det vil igjen stenge av for videre samtale og refleksjon (s. 26). Harris og Hays (2008) viser til at familieterapeuter er opptatt av å nettopp kunne snakke åpent og avslappet om temaer knyttet til seksualitet. Selv om de opplever at de har nok kunnskap rundt tematikken, stopper det opp om bekvemmeligheten ikke er der (s. 240-241, 247). Dette kan henge sammen med at systemiske terapeuter gjerne opplever ubehag knyttet til seksuelle tema, ettersom det fort kan ha personlig påvirkning (Markovic, 2007, s. 204-205). Egen usikkerhet

rundt et tema kan gjøre at man ikke opplever at man kan hjelpe klientene (Harris & Hays, 2008, s. 240). Informant D sier noe om dette. Hun er opptatt av å ikke snakke mer om det enn hun «kan tåle». Samtidig er hun opptatt av å etter hvert kunne bevege seg lengre inn i vanskelige tema. Dette kan være en form for *gjensidig omdannelse*, ved at samtalene skaper endring hos både klienter og terapeut (Anderson, 2007d, s. 51-52; 2019, s. 210-211).

Informant B hevder at hans legning som homofil gjør at han er mer avslappet i møte med temaet seksualitet. Jeg tenker at dette også handler om *relasjonell ekspertise*. Mange terapeuter har ikke utviklet en bred forståelse av egen seksualitet, og vil derfor oppleve det vanskeligere å være med på å utforske andres seksualitet (Harris & Hays, 2008, s. 240-241). Jeg ser for meg at seksuelle minoriteter har blitt nødt til å bevisstgjøre seg hvem de er, i kraft av å være annerledes enn majoriteten. Jeg tolker dette til å være i tråd med «Sexual Attitude Reassessment» (SAR) og «Sexual Self Acknowledgement» (SSA), som er metoder for personlig utvikling som brukes innen sexologifeltet, knyttet til utforskning av egne seksuelle holdninger og erfaringer (Almås & Benestad, 2017b, s. 179). Dette kan igjen føre til en utvidet forståelse av andre, og dermed også en større relasjonell ekspertise.

Å gå inn en samtale om porno uten å vike unna på grunn av ubekvemmelighet, kan også handle om å klare og tåle å stå i *usikkerhet* – altså å være åpen for å utforske noe som kanskje er ukjent og ubehagelig (Anderson, 2007b, s. 52-53; 2019, s. 210). Motsatsen til dette vil være gjensidig dissonans. Altså at terapeuten ikke tåler klientens historie, på grunn av assosiasjon til egne, gjerne ubearbeidede historier (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 316-317). Det er nettopp ved å tåle å stå i det ubekvemme at det vil skapes en åpen nok dialog til å snakke om seksuelle tema (Harris & Hays, 2008, s. 241, 248; Markovic, 2007, s. 204). Slik jeg forstår informant A, peker hun mot at egen bekvemmelighet rundt tema porno og seksualitet ikke bør ha betydning for terapien. Kanskje kan dette også gjøres gjennom at terapeuten viser en grad av *åpenhet* rundt seg selv (Anderson, 2019, s. 210).

5.3.2 Egen kompetanse og rolle

Terapeutenes bekvemmelighet knyttet til pornotematikk, kan blant annet knyttes deres syn på egen kompetanse. Timm (2009) bringer frem fire forslag for at terapeuter skal føle seg komfortable med seksuelle tema i terapi:

- 1) Å lese seg opp, samt oppdatere seg på sexologi.
- 2) Å bli kjent med seg selv og sin egen seksualitet.
- 3) Å få støtte gjennom kollegaer og veiledning.
- 4) Å øve på å jobbe med tema (s. 21-24).

Punkt 1 og 4 er koblet til kompetanse og trening i å jobbe med porno og seksualitet. Alle fire informanter sier noe som tyder på at de ikke alltid føler de har nok kompetanse til samtaler knyttet til porno eller seksualitet. Dette er i tråd med Markovics (2007) undersøkelser, som viser at systemiske terapeuter opplever at de ikke har nok kompetanse, erfaring og egentillit til å jobbe med slike tema (s. 204-209). Dette kan henge sammen med lite undervisning om seksualitet under utdanningen, slik informant A og D bemerker. Noe som støttes av en spørreundersøkelse blant 217 familieterapeuter i Norge (Nordahl, 2016, s. 39-41). Enda mer spesifikk er Goldbergs et al. (2008) sin studie, som viste at 73 prosent av familieterapeutene oppga at de ikke fikk trening i å jobbe med *nettrelatert* seksualitet under utdanningen (s. 474-476). At informant A, C og D sier de ikke har jobbet lenge på familievernkontor, er også relevant i forhold til kompetanse. Noe forskning viser til at lengre klinisk erfaring gjør det lettere å jobbe med seksualitet i terapi (Markovic, 2007, s. 203), men det er også studier som fremhever at dette ikke er det viktigste (Harris & Hays, 2008, s. 247-248).

I lys av SDT trenger ikke manglende kompetanse å utgjøre et problem i møte med klienter hvor porno er en del av tematikken. Om terapeuten fastholder prinsippene om å være *ikke-vitende*, ha *nysgjerrighet* og i tillegg stole på *usikkerheten* i terapiforløpet, kan utvidelser, forståelse og endring likevel skje (Anderson, 2019, s. 206-211). Nissen-Lie et al. (2010) sin undersøkelse viste at jo *mer* psykoterapeuter betvilte sin egen kompetanse, jo bedre allianse fikk de med klientene. Relasjonsproblemene ble også redusert (s. 627). Dette kan vitne om at manglende opplevelse av kompetanse ikke nødvendigvis er et problem, men noe som

derimot retter fokus mot *relasjonell ekspertise* som en viktig del av terapi (Anderson, 2019, s. 208-209).

Når alle informantene også poengterer at de ikke er sexologer, sier det ikke bare noe om synet på egen kompetanse, men også hvilken rolle de opplever at de har. Markovics (2007) studie finner at mange terapeuter føler at de ikke bør gå utenfor sin profesjonelle ekspertise, eller late som at de er sexologer (s. 205). Når informant A i mine øyne har en holdning om at pornotematikk er utenfor hennes fagområde, viser hun kanskje til noe av det samme. Almås og Benestad (2017a) hevder derimot at en profesjonell holdning ikke bare handler om kyndighet, men også viljen til å inkorporere ny kunnskap (s. 65 og 68). Jeg vil hevde at dette også peker på *ikke-vitende posisjon og nysgjerrighet*. Dersom terapeuten skulle tatt rollen som en sexologisk ekspert, ville muligheten til utforskning og åpenhet som disse SDT-holdningene gir, kanskje falle bort. Dette ville ikke skapt noe nytt i relasjonen (Anderson, 2003, s. 175-180; 2019, s. 209). Det kunne ført til en fastlåst, positivistisk holdning, fremfor en mer åpen tilnærming i tråd med postmodernistisk og sosialkonstruksjonistisk teori (Cruikshank, 2012).

5.3.3 Verdier og forståelse av porno i parforhold

Som tidligere vist, er terapeuter i liten grad utdannet til være profesjonelle i møte med seksualitet. Almås og Benestad (1997) sier at denne mangelen fører til at terapeutene fort blir avhengig av egne holdninger og erfaringer for å kunne hjelpe klienter som kommer med denne typen tematikk (s. 87). Av den grunn hevder jeg det er viktig å drøfte hva som er terapeutenes egne verdier og forståelse av porno i et parperspektiv.

Terapeutene jeg intervjuet fremhever litt ulike syn rundt hvordan de ønsker å forholde seg til klienters bruk av porno. Informant C sier at han ikke ser på seg selv som fordømmende overfor de som bruker porno. Informant A fremhever at det er viktig for henne å være nøytral, da dette er et middel for å kunne møte begge parter. For eksempel om de har ulike

syn på hva som er greit og ikke. Informant D uttrykker også at porno er noe som gjerne gis ulik mening og verdi blant personene innad i et parforhold. Det kan diskuteres hvorvidt det er mulig å være nøytral og uten egne verdier (McCarthy & Ross, 2019, s. 13). Likevel viser terapeutene her et systemisk fokus: at interaksjonen innad i parforholdet er sirkulær (Lorås & Bertrando, 2017, s. 286). Terapeutens ståsted påvirker terapirelasjonen, og dette er spesielt tydelig gjennom informant A sine uttalelser. Dette er et eksempel på annenordens kybernetikk, hvor terapeuten også regnes som en del av gjensidig påvirkende systemer (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 66). I lys av SDT, kan det tenkes at terapeutene her benytter seg av *relasjonell ekspertise* (Anderson, 2003, s. 206-207). Slik informant A sier, ønsker de kanskje ikke at terapeutens verdier skal overskygge informantens verdier, og dermed hindre videre dialog. Dette er i tråd med McCarthy og Ross (2019), som mener det er viktig at terapeutens seksuelle verdier ikke overskygger klientenes (s. 13-14).

Samtidig kan disse eksemplene være et brudd med SDT-filosofien om *åpenhet*. Anderson (2019) hevder at terapeuten bør bruke seg selv, sitt indre og sin egen historie inn i terapien (s. 202-206). Blant annet fordi en mer åpen dialog ifølge Bakhtin (gjengitt fra Anderson, 2007d) vil skape en dypere forståelse (s. 50). Informant B er her tydeligere rundt hva han selv mener knyttet til porno i parforhold. Det er uklart hvor mye av denne tydeligheten han viser overfor klientene, men han var mye tydeligere om sine verdier overfor meg enn de andre terapeutene. Dersom han velger å være tydelig overfor parene han møter, *kan* det i tråd med åpenhetsholdningen gjøre det lettere for klientene, i og med at de uansett vil lure på hva terapeuten egentlig mener (Anderson, 2019, s. 210). Her vil jeg samtidig fremheve McCarthy og Ross (2019), som hevder at klinikerer har rett på å ha sine egne verdier, men at de likevel ikke bør overkjøre klientenes holdninger (s. 15).

Generelt tolker jeg informant B som mer *vitende* enn sine kollegaer. Han er tydeligere på når han mener porno kan knyttes til utroskap og ikke, samt hva han mener om porno som en privatsak innad i parforhold. Om disse holdningene blir for tydelige, *kan* det føre til mindre dialog og nyskaping sammen med klientene (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 259). De andre terapeutene fremstår derimot som mer *ikke-vitende* i intervjuene. Slik jeg forstår informant C, er det opp til hver enkelt person eller hvert enkelt par å vurdere om pornobruk er

problematisk for dem eller ikke. Dette er i tråd med et postmodernistisk og sosialkonstruksjonistisk ståsted (Gergen, 2010). Det kan også knyttes til holdningen om systemisk *nysgjerrighet*: Man må utforske sammen med paret for å finne ut hva de ser på som utfordrende og ikke (Anderson, 2019, s. 209).

Informant C og D peker mot en viss ambivalens med tanke på egne verdier knyttet til porno. Samtidig sier informant D at hun er villig til å gå inn og reflektere rundt tingene som kan være vanskelig knyttet til pornobruk – spesielt med tanke på å utfordre seg selv. På denne måten tror jeg at det er mulig å skape et miljø for *gjensidig utforskning*, der terapeut og paret utforsker sammen (Anderson, 2007d, s.45). Kanskje kan dette igjen skape en *gjensidig omdannelse*, ved at både par og terapeut lar seg påvirke for å skape nye historier og ny forståelse (Anderson, 2007d, s. 51-52).

5.4 Oppsummerende bemerkninger

«For tingene er ikke gode eller onde i seg selv; de blir hva vår tanke gjør dem til.»
(Shakespeare, 1604/1991, s. 89).

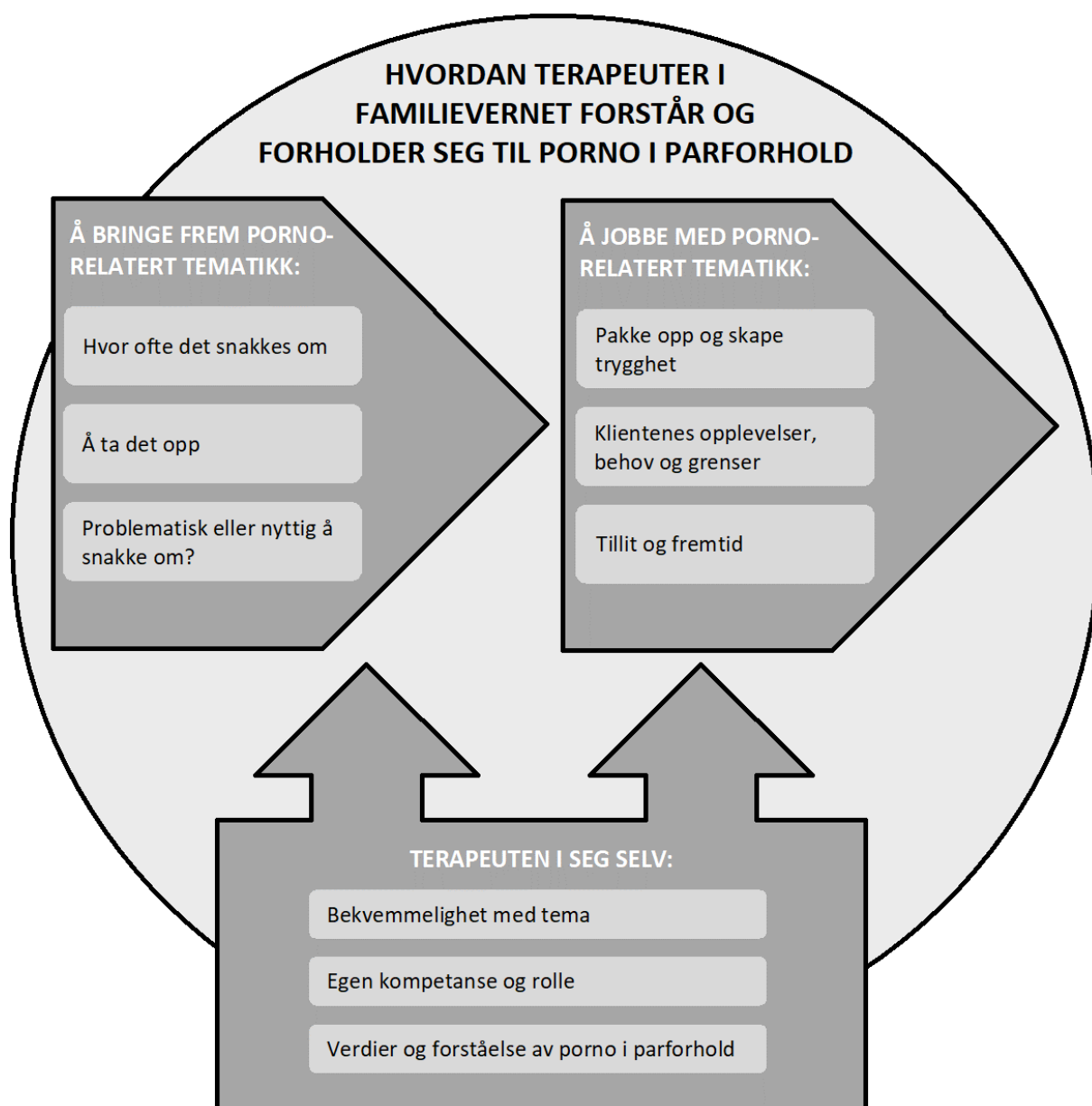
Sitatet fra “Hamlet” er noe som minner om postmodernisme og sosialkonstruksjonisme. Det beskriver noe av grunnen til at jeg valgte å skrive om porno, og hvordan terapeuter forstår og forholder seg til det. Det kan blant annet forklares gjennom «Sexual script theory». At seksualitet er knyttet til tradisjonelle, religiøse og sosiale normer (Fischer & Træen, 2022, s. 3152). Noe tilsvarende kan også sies om terapeuter og klienters forståelse av porno (Hald et. al., 2014, s. 4-11). Koletić et al. (2021) hevder at også forskning på porno er preget av allerede definerte skript. Fordi studier gjerne har fokusert på de negative sidene, har det også vært dette man har funnet (s. 3). Av den grunn har jeg i dette masterprosjektet i stedet forsøkt å se nærmere på hvordan terapeuter som jobber i familievernnet selv forstår og forholder seg til porno i parforhold.

I tillegg til postmodernistisk og sosialkonstruksjonistisk teori, vil jeg hevde at samarbeidende-dialogisk tilnærming byr på et godt teoretisk grunnlag for å utforske på tabuiserte og potensielt ubehagelige tema. Fokuset på blant annet relasjon, åpenhet, nysgjerrighet og systemet mellom klienter og terapeut, kan være med på å skapes trygge og åpne dialoger (Anderson, 2019). Dette mener jeg er spesielt viktig når man jobber med en tematikk som kan være knyttet til sterke holdninger og følelser (Hald, 2019, s. 389-390).

Avslutningsvis vil jeg igjen trekke frem figur 1. Hovedfunnene og flertallet av underfunnene er noe jeg ser for meg at terapeuten er nødt til å forholde seg til, samlet sett gjennom terapiforløpet. Jeg vil hevde at dette er i tråd med Anderson (2007d), som påpeker at de syv filosofiske holdningene innen SDT er sammenknyttet og udelelige (s. 44). Som sirkelen i bakgrunnen symboliserer, går det derfor an å se systemisk og sirkulært på funnene i dette masterprosjektet. Vinklingen kan kobles til annen ordens kybernetikk, ved at tema er knyttet til klientene og porno, samtidig som at fokuset er på terapeutene. Disse utgjør et system hvor paret og terapeuten gjensidig påvirker hverandre (Anderson, 2019, s. 210-211).

Gjennom informantenes uttalelser og aktuell forskning, har jeg på denne måten forsøkt å drøfte hvordan samarbeidende-dialogisk tilnærming kan være en nyttig måte å snakke om, samt forholde seg til pornotematikk i parterapi på familievernkontor.

Figur 1:

6 Avslutning

Jeg vil i dette kapitlet først kort oppsummere funnene i masterprosjektet. Videre vil jeg ta for meg funnene i lys av tidligere forskning, før jeg legger frem svakheter og begrensninger ved studien. Deretter vil jeg presentere forskningsprosjekter som kunne vært relevant å jobbe videre med relatert til denne masteroppgaven. Til slutt drøfter jeg hvilken betydning funnene kan ha for min og andres praksis.

6.1 Kort oppsummering

Problemstillingen for dette masterprosjektet har vært «**Hvordan terapeuter i familievernet forstår og forholder seg til porno i parforhold, sett i lys av samarbeidende-dialogisk tilnærming**». Med utgangspunkt i fire intervjuer, kom jeg frem til tre hovedfunn og ni underfunn, slik det fremgår av tabellen under:

Tabell 2:

Hovedfunn	Å bringe frem pornorelatert tematikk	Å jobbe med pornorelatert tematikk	Terapeuten i seg selv
Underfunn	Hvor ofte det snakkes om	Pakke opp og skape trygghet	Bekvemmelighet med tema
	Å ta det opp	Klientenes opplevelser, behov og grenser	Egen kompetanse og rolle
	Problematisk eller nyttig å snakke om?	Tillit og fremtid	Verdier og forståelse av porno i parforhold

Kort forklart viser funnene at temaet i stor grad ikke snakkes om, men at terapeutene er åpne for å jobbe med temaet dersom parene i hovedsak initierer det selv. De er opptatt av å gå varsomt frem og skape trygghet, samt være lydhøre for klientenes behov. Alle peker på sin begrensede kunnskap i motsetning til sexologer. De fleste antar at porno *kan* ha en

funksjon hos enkeltindivider og i parforhold. Samtidig har de selv grenser for hvilke typer porno de kan akseptere.

Som tabell 6 på side 61 viser, har jeg gjennom drøfting og fortolkning funnet en sterk korrelasjon mellom intervjufunnene og de fleste filosofiske holdningene knyttet til samarbeidende-dialogisk tilnærming. I aller høyeste grad ikke-vitende posisjon, relasjonell ekspertise og nysgjerrighet. Funnene kan også kobles tett opp mot sosialkonstruksjonisme og postmodernisme, men også til en viss grad systemteori.

6.2 Funnene sett i lys av tidligere forskning

I drøftingskapittelet har jeg foruten SDT og den epistemologiske grunnlagsforståelsen forsøkt å koble funnene mine opp mot tidligere forskning som viser til noe av det samme eller motsatsen til mine informantfunn.

Forskning knyttet til porno har i liten grad vært mulig å bruke opp mot min problemstilling, da det jeg har funnet i stor grad har en annen vinkling. Fokuset er gjerne på produksjonen (Tyler, 2015), kvinnesynet (Vandenbosch & van Oosten, 2017), eller barns bruk av mediet (Berggrav, 2020; Medietilsynet, 2020). Det er forsket på porno knyttet til parforhold (for eksempel Perry & Davis, 2017; Shuler et al., 2021), men dette har også vært vanskelig å inkorporere i masterprosjektet, ettersom min vinkling har vært hvordan *terapeuter* forholder seg til det. Noe litteratur knyttet til hvordan terapeuter forholder seg til klienter, og ikke minst seg selv i møte med klienter, har vært relevant (Nissen-Lie et al., 2010; Qureshi, 2009). Samtidig har det ikke vært nok i seg selv, da det ikke nødvendigvis er spisset tilstrekkelig inn mot mitt tema. Her har derimot forskning som omhandler hvordan terapeuter forholder seg til seksualitet i terapirommet vist seg å være det mest relevante jeg har funnet. En del av disse studiene er knyttet til seksualitet i seg selv (Harris & Hays, 2008; Markovic, 2007), mens andre er relatert til porno i tillegg (Goldberg et al., 2018; McCarthy & Ross, 2019; Timm, 2009).

Utover dette har jeg ikke funnet noe tidligere forskning med samme tilnærming til tematikken som min problemstilling, uavhengig av om det kobles til SDT eller ikke.

6.3 Svakheter og begrensninger ved studien

Utover momentene jeg peker på her, vil jeg minne om metodekapittelet, hvor jeg fortløpende har diskutert mulige svakheter og begrensninger ved min fremgangsmåte.

En typisk kritikk av kvalitative studier, er at funnene bygger på uttalelsene fra få informanter (Smith et al., 2009, s. 51). Det er sannsynlig at jeg ville fått andre svar om jeg hadde intervjuet flere enn fire terapeuter. Samtidig har jeg valgt å forholde meg til retningslinjen om å ikke gjennomføre flere intervju enn at det er mulig å gjøre dype analyser av alle svarene (Thagaard 2018, s. 59). Hadde jeg hatt en annen sammensetning av informanter, ville jeg også fått andre svar. Både om alle terapeutene tilhørte samme faggruppe, eller om det var større variasjon av faglig bakgrunn. Tilsvarende om det hadde vært større spenn i ansettelsestiden i familieverntjenesten.

Temaer knyttet til seksualitet kan være ubehagelig å snakke om med klienter (Harris & Hays, 2008, s. 240). Det kan tenkes at det også vekket et visst ubehag å skulle bli intervjuet om samme tema. Dette kan ha gjort dem tilbakeholdne i uttalelsene, eller at de sa det de antok at jeg ville høre (Thagaard 2018, s. 108-109). Kanskje er det gitte terapeutsript om holdninger og handlinger i møte med porno og seksualitet, slik at det er vanskelig å vise andre sider i møte med en intervjuer som også er en kollega. Spesielt dersom de opplevde et asymmetrisk maktforhold mellom intervjuer og informant (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 51).

En annen svakhet er at informantene ofte snakker om seksualitet og porno om hverandre. Forskningen jeg har knyttet funnene opp mot, gjør tidvis det samme. Dette gjør at det kan

være vanskelig å vurdere om funnene handler om porno alene, eller om det handler om andre deler av seksualiteten.

Det bør også nevnes at metoden og ikke minst min subjektive drøfting er med på å forme hvilke funn som står igjen til slutt. I tillegg kan min fremgangsmåte for å finne og velge ut litteratur ses på som ikke systematisk eller fullstendig nok. Det finnes databaser jeg ikke har hatt tilgang på, samt litteratur jeg har valgt bort fordi de ikke er skrevet på engelsk eller skandinaviske språk. Det er også en svakhet at jeg ikke har kunnet drøfte funnene mot forskningsartikler med en lik problemstilling eller utelukkende med samme geografiske og kulturelle kontekst.

6.4 Videre forskning

Dette masterprosjektet har gjort meg nysgjerrig på flere aspekter som jeg ikke har gått mer inn på. Det kunne vært interessant om det ble gjort en tilsvarende studie, men med kun familieterapeuter, eller eventuelt med en større bredde av terapeuter. Med tanke på funnene knyttet til kompetanse og rolle, kunne det også blitt undersøkt hvordan sexologer forholder seg til tematikken. En lignende problemstilling, men med utgangspunkt i klientene som kommer til familievernkontoret, hadde også vært nyttig å se opp mot funnene som er presentert her. Min kollega, Gunvor Christine Torkildsen Bratli har nylig levert sin egen masteroppgave i psykososial helse, hvor hun undersøkte nettopp hvordan klienter opplever å snakke om seksualitet på familievernkontoret. Jeg ser for meg at det kunne vært spennende å sammenligne våre to studier for å skrive en felles artikkel om dette en gang.

6.5 Implikasjoner for praksis

Det er vanskelig å påstå at mine funn skal ha betydning for andres praksis. I starten hadde jeg forhåpninger til at funnene kunne peke mot at tabuiserte temaer som porno og

seksualitet generelt kunne bringes opp oftere i terapirommene. Jeg har tenkt at en åpenhet til å spørre, våge å gå inn i, eller å lytte til klientenes initiativ rundt ubehagelige tema er viktig. Alternativet er at klientene unngår å snakke om deler av livet som kanskje er relevant i samtalene på familievernkontoret. Personlig har jeg erfart at forskningsprosessen har gjort meg mer uredd i møte med tabubelagte temaer som sex og porno. Samtidig erkjenner jeg i større grad enn før at det for mange også er nødvendig med en stor grad av varsomhet i møte med denne typen tematikk. Her har samarbeidende-dialogisk tilnærming vist meg at samspillet mellom terapeut og klient er viktig for å imøtekomme parenes ønsker og behov.

Litteraturliste

- Alase, A. (2017). The Interpretative Phenomenological Analysis (IPA): A Guide to a Good Qualitative Research Approach. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 5(2), 9-19. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.5n.2p.9>
- Almås, E. & Benestad, E. E. P. (1997). *Sexologi i praksis. Behandlers møte med menneskers seksualitet* (1. utg.). Tano Aschehoug.
- Almås, E. & Benestad, E. E. P. (2017a). *Sexologi i praksis* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Almås, E. & Benestad, E. E. P. (2017b). Seksualitet som tema i parterapi. I O. Ness (Red.), *Håndbok i parterapi* (s. 169-181). Fagbokforlaget.
- Anderson, H. (2003). *Samtale, Sprog og Terapi. Et postmoderne perspektiv*. Hans Reitzels Forlag.
- Anderson, H. (2007a). A Postmodern Umbrella: Language and Knowledge as Relational and Generative, and Inherently Transforming. I H. Anderson & D. Gehart (Red.), *Collaborative Therapy. Relationships and Conversations that make a Difference* (s. 7-19). Routledge.
- Anderson, H. (2007b). Historical Influences. I H. Anderson & D. Gehart (Red.), *Collaborative Therapy. Relationships and Conversations that make a Difference* (s. 21-32). Routledge.
- Anderson, H. (2007c). Dialogue: People Creating Meaning with Each Other and Finding Ways to Go On. I H. Anderson & D. Gehart (Red.), *Collaborative Therapy. Relationships and Conversations that make a Difference* (s. 33-41). Routledge.
- Anderson, H. (2007d). The Heart and Spirit of Collaborative Therapy: The Philosophical Stance – “A Way of Being” in Relationship and Conversation. I H. Anderson & D. Gehart (Red.), *Collaborative Therapy. Relationships and Conversations that make a Difference* (s. 43-59). Routledge.

- Anderson, H. (2009). Collaborative Practice: Relationships and Conversations that Make a Difference. I J. H. Bray & M. Stanton (Red.), *The Wiley-Blackwell Handbook of Family Psychology* (s. 300-313). Wiley-Blackwell.
- Anderson, H. (2019). Samarbeidende-dialogisk familieterapi. I L. Lorås & O. Ness (Red.), *Håndbok i familieterapi* (s. 199-212). Fagbokforlaget.
- Anderson, H., Vedeler, A. H. & Bertelsen, B. (2017). En samarbeidsbasert dialogisk tilnærming til parterapi. I O. Ness (Red.), *Håndbok i parterapi* (s. 273-283). Fagbokforlaget.
- Bateson, G. (1972/2005). *Mentale systemers økologi*. Akademisk forlag.
- Berggrav, S. (2020). *Et skada bilde av hvordan sex er. Ungdoms perspektiver på porno* (Redd barna-rapport). <https://resourcecentre.savethechildren.net/>
- von Bertalanffy, L. (1950). An Outline of General System Theory. *The British Journal for the Philosophy of Science*, 1(2), 134-165.
- Bjørndal, A. & Hofoss, D. (2004). *Statistikk for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Bufdir. (2023a, s. 25. April). Søkeresultat på "porno" på bufdirs hjemmesider: <https://www.bufdir.no/sok/?q=porno>
- Bufdir. (2023b, s. 25. April). Søkeresultat på "pornografi" på bufdirs hjemmesider: <https://www.bufdir.no/sok/?q=pornografi>
- Cruickshank, J. (2012). Positioning positivism, critical realism and social constructionism in the health sciences: a philosophical orientation. *Nursing Inquiry*, 19(1), 71-82. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1800.2011.00558.x>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora* (5. utg.). <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/>

Familievernkontorloven. (1997). Lov om familievernkontorer. (LOV-1997-06-19-62). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-19-62>

Fangen, K. (2004). *Deltakende observasjon*. Fagbokforlaget.

Fekjær, S. B. (2013). *Hvordan bli en lykkelig masterstudent. Masteroppgavehåndbok*.
Gyldendal Akademisk.

Fernández, E., Cortés, A. & Tarragona, M. (2007). You Make the Path as You Walk: Working Collaboratively with People with Eating Disorders. I H. Anderson & D. Gehart (Red.), *Collaborative Therapy. Relationships and Conversations that make a Difference* (1. utg., s. 129-147). Routledge.

Fischer, N. & Træen, B. (2022). A Seemingly Paradoxical Relationship Between Masturbation Frequency and Sexual Satisfaction. *Archives of Sexual Behavior*, 51(6), 3151–3167.
<https://doi.org/10.1007/s10508-022-02305-8>

de Flon, H. (2019). Hva er familieterapi? I L. Lorås & O. Ness (Red.), *Håndbok i familieterapi* (s. 15-24). Fagbokforlaget.

Foucault, M. (1976/1999). *Seksualitetens historie, 1. Viljen til viten*. Exil.

Fredriksen, G. (Produsent). (2022). Porno 2022 [Dokumentarserie, TV]. TV Wonder/NRK.
Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/porno-2022>

Gergen, K. J. (2010). *En invitation til sosial konstruksjon* (2. utg.). Mindspace.

Goldberg P. D., Peterson B. D., Rosen K. H. & Sara M. L. (2008). Cybersex: the impact of a contemporary problem on the practices of marriage and family therapists. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34(4), 469-80. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2008.00089.x>

Hald, G. M. (2019). Pornografi. I C. Graugaard, A. Giraldi & B. Møhl (Red.), *Sexologi. Faglige perspektiver på seksualitet* (s. 389-406). Munksgaard.

- Hald, G. M., Seaman, C. & Linz, D. (2014). Sexuality and pornography. I D. L. Tolman & L. M. Diamond (Red.), *APA Handbook of Sexuality and Psychology. Volume 2: Contextual Approaches* (s. 3-35). American Psychological Association.
- Halkier, B. (2016). *Fokusgrupper* (3. utg.). Samfundslitteratur.
- Harris, S. M. & Hays, K. W. (2008). Family Therapist Comfort with and Willingness to Discuss Sexuality. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34(2), 239-250.
<https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2008.00066.x>
- Hertlein, K. M. (2004). *Internet Infidelity: An Examination of Family Therapist Treatment Decisions and Gender Biases* [Doktorgradsavhandling, Virginia Polytechnic Institute and State University]. VTechWorks.
<https://vtechworks.lib.vt.edu/handle/10919/26225>
- Hertlein, K. M., Molina, J. & Mooers, R. (2020). The influence of collaborative pornography viewing on relationship quality in heterosexual couples. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 29(3), 297–306. <https://doi.org/10.3138/cjhs.2020-0028>
- Holmberg, Å. & Sundet, R. (2021). "Ikke-vitende posisjon" i familierapeutisk praksis – muligheter og utfordringer i dagens samfunn. *Fokus på familien*, 49(4), 265–284.
<https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2021-04-03>
- Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt. Kommunikasjons- og familieperspektivet i helse- og sosialarbeid* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Gyldendal akademisk.
- Johannesen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag.
- Johnsen, A. & Torsteinsson, V. W. (2012). *Lærebok i familierapi*. Universitetsforlaget.
- Kanalregisteret (u.å.). *Register over vitenskapelige publiseringskanaler*.
<https://kanalregister.hkdir.no/>

- Koletić, G., Štulhofer, A., Hald, G. M. & Træen, B. (2021). Self-Assessed Effects of Pornography Use on Personal Sex Life: Results from a Large-Scale Study of Norwegian Adults. *International Journal of Sexual Health*, 33(3), 342-356. <https://doi.org/10.1080/19317611.2021.1918310>
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Kummen, T. (2016). *1900-2015. Familievernets historie. Oppstart og etablering av tjenesten* (03/2016). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Langfeldt, T. (2005). *Erotikk og fundamentalisme – fra Mesopotamia til kvinnefronten*. Universitetsforlaget.
- Locati, F., Carli, P., Lang, M. & Parolin, L. (2019). The flip side of collaborative alliance: a single-case study. *Research in Psychotherapy*, 22(2), 233–243. <https://doi.org/10.4081/ripppo.2019.384>
- Lorås, L. & Bertrando, P. (2017). Systemisk parterapi. I O. Ness (Red.), *Håndbok i parterapi* (s. 285-298). Fagbokforlaget.
- Macleod, P. J. (2021). Influences on ethical decision-making among porn consumers: The role of stigma. *Journal of Consumer Culture*, 21(2), 381-404. <https://doi.org/10.1177/1469540520970247>
- Malterud, K. (2001). Qualitative research: standards, challenges and guidelines. *The Lancet*, 358, 483-488. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(01\)05627-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(01)05627-6)
- Markovic, D. (2007). Working With Sexual Issues in Systemic Therapy. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 28(4), 200-209. <https://doi.org/10.1375/anft.28.4.200>

- McCarthy, B. & Ross, L. W. (2019). Therapist Values: Assessing and Treating Traditional and Nontraditional Relationships. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 27(1), 11-16. <https://doi.org/10.1177/1066480718811327>
- Medietilsynet. (2020). *Barn og medier 2020 – Ungdoms erfaring med porno på nett*. (Delrapport 5, mai 2020). <https://www.medietilsynet.no/fakta/rapporter/barn-og-medier/>
- Minuchin, S. (1996). Konstruktivismens forførelse: at definere magten væk vil ikke få den til at forsvinde. *Fokus på familien*, 24(1), 52-57.
- Nissen-Lie, H. A., Monsen, J. T. & Rønnestad, M. H. (2010). Therapist predictors of early patient-rated working alliance: A multilevel approach. *Psychotherapy Research*, 20(6), 627-646. <https://doi.org/10.1080/10503307.2010.497633>
- Nordahl, N. C. (2016). *Seksualitet som tema i familierapi* [Masteroppgave, Høgskolen i Oslo og Akershus]. Oda. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/10642/3425/Nordahl.pdf?sequence=2>
- Norstat. (2022). *Porno 2022* [Internt dokument – ikke publisert]. TV Wonder/NRK.
- NOU 2019: 20. (2019). *En styrket familietjeneste – en gjennomgang av familieverntjenesten*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-20/id2678371/>
- Perry, S. L. & Davis, J. T. (2017). Are Pornography Users More Likely to Experience a Romantic Breakup? Evidence from Longitudinal Data. *Sexuality & Culture*, 21(4), 1157–1176. <https://doi.org/10.1007/s12119-017-9444-8>
- Qureshi, N. (2009). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I K. Eide, N. Qureshi, M. Rugkåsa & H. Vike (Red.), *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 206-230). Gyldendal akademisk.
- Rasborg, K. (2013). Sosialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi. I L. Fuglsang (Red.), *Videnskabsteori i samfundsvidenskabene* (s. 403-438). Samfundslitteratur.

- Rød, O. (2013). Å være eller ikke være på nett, er det spørsmålet? Terapeutisk arbeid med par der bruk av internett og sosiale medier har bidratt til å skape samlivsproblemer. *Fokus på familien*, 41(4), 268-286. <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2013-04-03>
- Shakespeare, W. (1604/1991). *Hamlet. Tragedie i 5 akter*. Aschehoug.
- Shotter, J. (2006). Understanding process from within: an argument for 'witness'-thinking. *Organization Studies*, 27(4), 585–584. <https://doi.org/10.1177/0170840606062105>
- Shuler, J., Brosi, M., Spencer, T. & Hubler, D. (2021). Pornography and Romantic Relationships: A Qualitative Examination of Individual Experiences. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 47(6), 605–620. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2021.1930308>
- Skre, I. M. (2021, 8. november). Terapi. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/terapi>
- Smith, J. A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Intepretative Phenomenological Analysis. Theory, Method and Research*. Sage.
- Smith, J. A. & Osborn, M. (2008). Interpretative Phenomenological Analysis. I J. A. Smith (Red.), *Qualitative Psychology A Practical Guide to Research Methods* (2. utg., s. 53-80). Sage.
- Snævarr, S. (2017). *Vitenskapsfilosofi for humaniora. En kritisk innføring*. Cappelen Damm akademisk.
- Still, J. (2005). Derrida: Guest and Host. *Paragraph*, 28(3), 85–101. <https://doi.org/10.3366/para.2005.28.3.85>
- Stratton, P., Pote, H., Cottrell, D., Boston, P., Shapiro, D. & Hanks, H. (2009). *Systemic Family Therapy Manual. Therapist Adherence Protocol. Training edition*. University of Leeds.

- Svendsen, K.-O. B. (2022, 16. november). Parterapi. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://sml.snl.no/parterapi>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal akademisk.
- Tilden, T. (2017). Forskning på parterapi. I O. Ness (Red.), *Håndbok i parterapi* (s. 93-107). Fagbokforlaget.
- Timm, T. M. (2009). "Do I Really Have to Talk About Sex?" Encouraging Beginning Therapists to Integrate Sexuality into Couples Therapy. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 8(1), 15-33. <https://doi.org/10.1080/15332690802626692>
- Tong, A., Sainsbury, P. & Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. *International Journal for Quality in Health Care*, 19(6), 349-357. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzm042>
- Torsteinsson, V. W. (2019). Familieterapiens historie. I L. Lorås & O. Ness (Red.), *Håndbok i familieterapi* (s. 25-39). Fagbokforlaget.
- Træen, B. & Daneback, K. (2012). The use of pornography and sexual behaviour among Norwegian men and women of differing sexual orientation. *Sexologies*, 22(2), e41-e48. <https://doi.org/10.1016/j.sexol.2012.03.001>
- Træen, B. & Schaller, S. (2013). Talking to patients about sexual issues: Experiences of Norwegian psychologists. *Sexual and Relationship Therapy*, 28(3), 283–293. <https://doi.org/10.1080/14681994.2013.768338>
- Træen, B., Spitznogle, K. & Beverfjord, A. (2004). Attitudes and Use of Pornography in the Norwegian Population 2002. *Journal of Sex Research*, 41(2), 193-200. <https://doi.org/10.1080/00224490409552227>

- Tyler, M. (2015). Harms of production: theorising pornography as a form of prostitution. *Women's Studies International Forum*, 48(1) 114–123.
<https://doi.org/10.1016/j.wsif.2014.11.014>
- Vandenbosch, L. & van Oosten, J. M. F. (2017). The Relationship Between Online Pornography and the Sexual Objectification of Women: The Attenuating Role of Porn Literacy Education, *Journal of Communication*, 67(6), 1015–1036. <https://doi.org/10.1111/jcom.12341>
- VID. (2023, 18. januar). *Veiledning for forskningsdatahåndtering*.
<https://www.vid.no/forskning/forskningsdata/#behandling-og-lagring>
- WAS. (2014). *Declaration of Sexual Rights*. World Association for Sexual Health.
https://web.archive.org/web/20180329102102/http://www.worldsexology.org/wp-content/uploads/2013/08/declaration_of_sexual_rights_sep03_2014.pdf
- Wheelan, C. (2013). *Naked Statistics: Stripping the Dread from the Data*. W. W. Norton & Company.
- Yardley, L. (2000). Dilemmas in Qualitative Health Research. *Psychology & Health*, 15(2), 215-228. <https://doi.org/10.1080/08870440008400302>
- Zahavi, D. (2014). Fænomenologi. I C. Finn & S. Kjøppe (Red.), *Humanistisk videnskabsteori* (s. 189-222). Lindhardt og Ringhof.
- Øfsti, A. K. S. (2010). *Parterapi. Kjærlighet, intimitet og samliv i en brytningstid*. Universitetsforlaget.
- Aabakken, L. (2021, 8. november). Terapeut. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/terapeut>

Vedlegg

1. Epostkorrespondanse: Norstat-undersøkelse
2. Sikt-godkjenning
3. Rekrutteringsepost
4. Informasjonsskriv til informanter, med samtykkeerklæring
5. Intervjuguide
6. Transkriberingseksempel
7. Tematisk kategorisering, med sitater
8. Ny tematisk kategorisering

Vedlegg 1: Epostkorrespondanse: Norstat-undersøkelse

21.05.2023, 14:01 Gmail - Referanser fra undersøkelse, Pomo 2022

 Asbjørn Heskestad <asbjornandreas@gmail.com>

Referanser fra undersøkelse, Porno 2022

Geir Fredriksen <geir@tvwonder.no> 23. mai 2022 kl. 08:12
Til: Asbjørn Heskestad <asbjornandreas@gmail.com>
Kopi: Mirja Minjares <mirja.minjares@nrk.no>

Hei Asbjørn,

Takk for hyggelige ord! Se vedlagt. Jeg ønsker deg lykke til med oppgaven foran deg -spennende tema!

Hilsen,

Geir

Geir Fredriksen
Daglig leder/ Executive producer

geir@tvwonder.no
+47 90 65 11 73
Middelthuns gate 12 D
0368 OSLO
org.nr.914110068

20. mai 2022 kl. 21:57 skrev Asbjørn Heskestad <asbjornandreas@gmail.com>:

Hei, og takk for den glimrende dokumentarserien dere har laget for NRK om porno i 2022.

Jeg holder på med masteroppgave i familierapi og systemisk praksis, hvor jeg skriver om hvordan porno spiller inn hos mennesker som kommer til parterapi. Slik det også beskrives i Porno 2022 erfarer jeg selv at det er vanskelig å finne studier/forskning knyttet til tematikken i Norge. Jeg er derfor glad for at dere foretok en undersøkelse selv.

Derfor lurer jeg på: Er denne publisert noe sted, eller er det mulig å få tilgang til dataene dere kom frem til? Det ville være til stor nytte for meg og min egen forskning.

Med vennlig hilsen

Asbjørn Heskestad
Familierapeut
Familievernkontoret i Vest-Agder

<https://mail.google.com/mail/u/0/?ik=8591c2b6f7&view=pt&search=all&permmsgid=msg-f:1733596401183543730&simpl=msg-f:17335964011835...> 1/2

3 vedlegg

 image.png
7K

 Pornundersøkelse, åpne svar.xlsx
186K

 Pornundersøkelse.XLSX
177K

Vedlegg 2: Sikt-godkjenning

Til informasjon: Denne typen godkjenning ble tidligere gjort av Norsk senter for forskningsdata (NSD), som i 2022 slått sammen med Uninett og Unit, under navnet «Sikt».

27.01.2023, 10:43 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

 Sikt

[Meldeskjema](#) / [Terapeuters tanker rundt pornorelatert tematikk i parsamtaler på famili...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer 864374	Vurderingstype Standard	Dato 08.07.2022
----------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

Prosjekttittel
Terapeuters tanker rundt pornorelatert tematikk i parsamtaler på familievernkoret

Behandlingsansvarlig institusjon
VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig
Jacob Cilius Vinsten Christiansen

Student
Asbjørn Andreas Heskestad

Prosjektperiode
15.06.2022 - 15.08.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige
Særlige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.08.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar
OM VURDERINGEN
Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personverregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG
Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET
Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger, særlige kategorier av personopplysninger om religion, filosofisk overbevisning og seksuelle forhold eller orientering frem til 15.08.2023.

LOVLIG GRUNNLAG
Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

Behandlingen av særlige kategorier av personopplysninger er basert på uttrykkelig samtykke fra den registrerte, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a og art. 9 nr. 2 a.

<https://meldeskjema.sikt.no/6240a6ed-b95f-4de7-8437-99f048aee8f/d/vurdering>

1/2

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelige angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos oss: Henrik Netland Svensen

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 3: Rekrutteringsepost

21.05.2023, 14:43 Gmail - Forskningsprosjekt

 Asbjørn Heskestad <asbjornandreas@gmail.com>

Forskningsprosjekt

Asbjørn Heskestad <asbjornandreas@gmail.com> 15. august 2022 kl. 20:33
Til: [REDACTED]

Kjære kollegaer,

Jeg er ansatt som familierapeut ved Familievernkontoret i Vest-Agder. Jeg holder på med min masteroppgave i samme fagfelt, og er på utkikk etter å intervju noen av terapeutene som jobber hos dere. Jeg håper derfor at du som mottar denne eposten kan sende den videre til leder eller terapeutene hos dere.

Forskningsprosjektet heter "Pornotematikk i samtaler på familievernkontoret", og omhandler samtaler terapeuter har – eller ikke har – med enkeltklienter/par om porno. Dersom en *ikke* har hatt samtaler om dette, er det også relevant. Jeg er på utkikk etter tre til fem ansatte som jeg kan intervju hver for seg i opptil 60 min. Dersom noen av dere ønsker å stille, antar jeg at det er enklest om jeg har samtaler ved deres arbeidsplass. Vedlagt ligger informasjonsbrev om prosjektet.

Jeg hadde satt stor pris på om dere kunne hjelpe meg med dette. Hvem vet – kanskje kan det også skape faglige refleksjoner som kan bli nyttige i deres arbeidshverdag?

Med vennlig hilsen

Asbjørn Heskestad
Familierapeut,
Familievernkontoret i Vest-Agder

Tlf: 938 15 925

 NSD - Informasjonsskriv til informanter og samtykkeskjema - ferdig.pdf
1134K

<https://mail.google.com/mail/u/0/?ik=8591c2b6f7&view=pt&search=all&permmsgid=msg-a:r4950525364360309790&simpl=msg-a:r49505253643...> 1/1

Vedlegg 4: Informasjonsskriv til informanter, med samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Pornotematikk i parsamtaler på familievernkontoret”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se nærmere på samtaler par har med terapeuter om porno. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

En undersøkelse gjort blant et utvalg av 1000 personer (NRK, 2022), finner at 80 % av alle over 18 år, har sett porno. 49 % har sett sammen med en partner. Jeg tenker at dette derfor *er* eller *kunne* vært en relevant tematikk hos par som kommer til kliniske samtaler på familievernkontor. Dette prosjektet vil derfor ta for seg hva terapeutene erfarer, samtaler om og mener om pornobruk hos klienter de møter i parterapi.

Problemstillingen er ”Terapeuters tanker rundt pornorelatert tematikk i parsamtaler på familievernkontoret”, og hovedspørsmålene jeg vil analysere er:

- 1) Blir temaet tatt opp i samtalen? I så fall av hvem – og hvordan?
- 2) Hvilke dilemmaer opplever terapeuten i samtaler som fremkommer om temaet?
- 3) På hvilken måte opplever terapeuten at ens egne verdier kommer frem i dette?

Prosjektet gjennomføres som min masteroppgave i Familieterapi og systemisk praksis ved VID vitenskapelige høgskole. Opplysningene er foreløpig ikke tiltenkt andre formål.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID vitenskapelige høgskole er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har fått spørsmål om å delta, fordi du jobber som familieterapeut, psykolog eller annen terapeut ved et familievernkontor, og har samtaler med par. Jeg har fått din kontaktinformasjon gjennom din leder, deg selv direkte eller gjennom andre kontakter knyttet til din arbeidsplass.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta, innebærer det at jeg møter deg til et individuelt, 60 minutters semistrukturert intervju på din arbeidsplass. Jeg vil ta notater og lydopptak fra samtalen, som deretter blir transkribert. Samtalen og funnene vil bli anonymisert. Ingen informanter vil være gjenkjennelige i den ferdige masteroppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Opplysningene

behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Kun prosjektansvarlig Asbjørn Heskestad, og veileder Jacob Cilius Vinsten Christiansen vil ha tilgang på lydopptak og notater. Ditt navn og dine kontaktopplysninger vil lagres på en kryptert minnebrikke med kode. Lydopptaket fra intervjuet slettes straks det er transkriberte. Det transkriberte og anonymiserte intervjuet og evt andre notater og sitater, vil lagres på en separat enhet, adskilt fra navneliste og eller gjenkjennbare data.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Alle opplysninger skal være anonymisert innen prosjektet avsluttes og oppgaven er godkjent, noe som etter planen er august 2023. Kontaktopplysningene på den krypterte kodede minnebrikken slettes også.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høyskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- VID vitenskapelige høyskole ved Jacob Cilius Vinsten Christiansen, jchu@ucl.dk, tlf +45 284 91 175.
- VID sitt personvernombud: Nancy Yue Liu, personvernombud@vid.no, tlf. 938 56 277.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Asbjørn Andreas Heskestad
Prosjektansvarlig

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet "Pornotematikk i parsamtaler på familievernkontoret", og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i muntlig intervju med Asbjørn Heskestad.
- at det tas lydopptak av intervjuet.
- at transkriberte sitater kan brukes i den ferdige masteroppgaven, i anonymisert form.
- at opplysninger om meg lagres på en separat, kryptert minnebrikke med kode. Disse slettes ved prosjektslutt.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5: Intervjuguide

Intervjuguide

Forspørsmål:

- Utdanning, alder og hvor lenge jobbet på FVK?
- Kan du huske en konkret samtale hvor temaet kom opp eller *kunne* vært relevant. Vil du fortelle om den?

Hovedspørsmål 1: Blir temaet tatt opp i samtalen? I så fall av hvem – og hvordan?

- *Hvis temaet kommer opp:*
 - o Hvor ofte er denne tematikken uttalt?
 - o Hvem tar opp tematikken
 - o Hvordan kommer det opp?
- *Hvis temaet ikke kommer opp: Se senere punkt.*

Hovedspørsmål 2: Hvilke dilemmaer opplever du at fremkommer i samtaler om temaet?

- Hva opplever du er innholdet i disse samtaler (utover eksempelet fra starten)?
 - o Legges det frem som et problem, en utfordring, et dilemma, et spørsmål, eller som en opplysning som ikke er et problem?
 - o Hva er klientenes verdier knyttet til tematikken?
- Symboliserer Familievernkontoret som organisasjon verdier som påvirker tematikken?
 - o Evt kollegafellesskapet og deres "felles" verdier?

Hovedspørsmål 3: Hvordan opplever du at egne verdier spiller inn?

- Har du egne tanker om tematikken, verdimesig?
- Påvirker dine verdier samtalen, tror du?
 - o Hvordan? Feks eget ubehag eller nysgjerrighet?
 - o Åpner det opp eller lukker det samtalerne?
 - o Fremkommer det egne dilemmaer her?
- På hvilken måte opplever du at det evt kan være nyttig å snakke om tematikken med klientene?
 - o Er det noen ganger nyttig å unngå tematikken?

Alternativt spørsmål: Hvis tema ikke/sjelden kommer opp

[I stedet for hovedspørsmål 1 og 2]

- Tenker du at tema kunne eller burde ha kommet opp hyppigere?
 - o Evt. hvorfor og hvordan bør det opp hyppigere?
 - o Evt. hvorfor er det ikke relevant?
 - o Evt. hvorfor er det vanskelig å ta det opp/følge opp temaet?
- Tror du terapeuter er med på å påvirke om tematikken blir aktuell i samtaler på familievernkontoret?
- Hva tror du terapeuten, familievernkontorets eller samfunnets verdier kan ha å si for om og hvordan tematikken snakkes om – eller for at det ikke snakkes om?

Vedlegg 6: Transkriberingseksempel

Tematikk	Originalt transkript (A = Informant A, I = Intervjuer)	Første notater (deskriptive, lingvistiske og konseptuelle kommentarer)
Om terapeuten spør	79. A: Ja, men jeg ... ja, men jeg ... men jeg snakker ikke ... eller benevner ikke pornografi. Nei, det gjør jeg ikke.	A verken spør om, eller snakker om porno
Om klientene tar det opp	80. I: Nei, og det er noe som ... Det er sjeldent at de tar det opp?	Bruker ordet «pornoGRAFI». A bruker dette selv om intervjuer ikke gjør det. Markerer det mer «kliniske» begrepet en avstand til fenomenet?
Porno vs. seksualitet	81. A: Veldig sjelden.	Klientene selv tar veldig sjeldent opp porno som tema.
Seksualitet/intimitet	82. I: Ja, så da er det gjerne altså hvis tematikken kanskje er seksualitet, sant ... så, så ... Så kommer man kanskje inn på det eller, og de tilfellene ...?	[Ledende spm., men A har sagt noe om dette tidligere]
Snakker ikke om porno	83. A: Ja, og hvis jeg da spør om hvordan det står til med intimiteten eller seksualiteten, så kan de jo ... fortelle at enten ... at ikke de har sex lenger, eller at de har ... eh ... at det er greit. Men de kommer ikke inn på så dype temaer som hva de bruker ... eller hva ... Ja, hva om de ... om de bruker pornografi sammen eller om det er på en måte ... om de bruker det innenfor tenningsmønsteret sitt eller ikke. Så det kommer aldri opp det. Det ... Vi går aldri så langt inn i temaene.	A spør om seksualiteten/intimiteten. Ikke skille mellom «min og din» seksualitet, men kun «felles» seksualitet?
Tenningsmønster/-virkemiddel	84. I: Nei. Så det er ikke sånn at du spør konkret om om porno, men du spør kanskje om seksualitet eller intimitet mellom dem?	Porno som undertema under seksualitet/intimitet? Om sexen uteblir eller om sexen er grei. Porno som virkemiddel i felles sexliv
Om terapeuten spør	85. A: Ja. Nei, jeg spør aldri om porno, nei.	Porno som en del av tenningsmønsteret «Går aldri så langt inn i temaene». Porno er avgrenset, langt inn i seksualitetstematikken/undertema?
Hvor mange par	86. I: Er det ... vil du ... har du hatt flere enn det eksemplet du nevnte der porno har vært tema? Eller har vært aktuelt? 87. A: Nei. Nei, jeg kan ikke huske det, nei.	A spør om seksualitet, men aldri om porno. A kan bare huske ett par der porno var tema.

Vedlegg 7: Tematisk kategorisering, med sitater

Funn fra intervju 1-4

Tallkoder = intervjufunn. → = intervjufunn henger sammen med andre funn

Gul = informant A Grønn = informant B Blå = informant C Grå = informant D

1. KATEGORISERING (ikke bruke)

1. Klienter:

1.1 Verdier:

- 1.1.2 Klientenes verdier rundt porno [del opp i positivt vs negativt (under)]? (A, B, C, D) → 2.2.1, 3.3, 3.4
- 1.1.3 Hva som (potensielt) gjorde/kan gjøre det problematisk (A, B, C, D) → 4.1, 1.2.4
 - 1.1.3.1 Porno som utroskap (A, B, C, D)
 - 1.1.3.2 Pornobruk over lengre tid (A, B, C, D)
 - 1.1.3.3 Kontakt med andre over nett/gjennom porno (A, B, C, D)
 - 1.1.3.4 Bruk av penger på porno (A, B, C, D)
- 1.1.4 Bruk/snakke om åpent eller i skjul/hemmelighet? Evt bruke sammen? (A, B, C, D) → 4.2
- 1.1.5 Klientens skam (A, B, C, D) → 1.2.1
- 1.1.6 Klientenes tanker om terapeutens/kontoret/organisasjonens verdier (A, B, C, D) → 2.1.1, 3.3, 3.4, 1.2.5

1.2. Annet:

- 1.2.1 Klientene tar opp tema/villighet til å snakke om det (porno og/eller seksualitet) (A, B, C, D) → 1.1.5, 2.2.2, 2.2.3, 3.5, 3.6
- 1.2.2 Ønske for behandlingen og fremtiden (A, B, C, D) → 2.2.4
- 1.2.3 Hvordan terapien/saken endte (A, B, C, D)
- 1.2.4 Funksjon for/årsak til bruk av porno (det klientene sier og det terapeut tenker) (A, B, C, D) → 1.1.3
- 1.2.5 Om terapeutens identitet, rolle, kjønn, legning m.m. påvirker klientene (A, B, C, D) → 1.1.6

2. Terapeuten

2.1. Verdier:

- 2.1.1 Terapeutens fokus på/tanker om klientenes ønsker/tanker? (A, B, C, D)
- 2.1.2 Terapeutens verdier/tanker om porno [del opp i positivt vs negativt (under)]? (A, B, C, D) → 1.1.6, 3.3, 3.4

2.2. Annet:

- 2.2.1 Terapeutens villighet til/komfort med å snakke om porno/(seksualitet) (A, B, C, D) → 1.1.2, 2.2.6, 3.2, 3.5, 3.6
- 2.2.2 Terapeut tar opp tema (porno og/eller seksualitet)? (A, B, C, D) → 1.2.1
- 2.2.3 Hvor ofte det snakkes om porno (A, B, C, D) → 1.2.1
- 2.2.4 Hvordan jobbe med det/snakke om det (A, B, C, D) → 1.2.2, 3.2
- 2.2.5 Tidsaspekt, antall timer gir/bruker med klientene (A, B, C, D) → 3.1
- 2.2.6 Terapeutens fartstid ved FVK. Kompetanse. Spiller inn? (A, B, C, D) → 2.2.1, 3.2

3. Familievernkontoret/kolleger/ledelsen

- 3.1 Tidsbegrensning, antall timer (A, B, C, D) → 2.2.5
- 3.2 Snakke med/ta med/koble saken over på coterapeut/sexolog? (A, B, C, D) → 2.2.1, 2.2.4, 2.2.6
- 3.3 Har familievernnet spesifikke verdier/holdninger knyttet til porno? Kan det snakkes om? (A, B, C, D) → 1.1.6, 2.1.2, 3.4
- 3.4 Har kollegaene spesifikke verdier/holdninger knyttet til porno? (A, B, C, D) → 1.1.6, 2.1.2, 3.3
- 3.5 Kollegaers verdier rundt/villighet til/kultur for å snakke om porno/sex med klienter? (A, B, C, D) → 1.2.1, 2.2.1, 3.6
- 3.6 Tanker om/kultur for å snakke om porno/sex med kolleger (A, B, C, D) → 1.2.1, 2.2.1, 3.5

4. Annet

- 4.1 Pornoavhengighet (A, B, C, D) → 1.1.3
- 4.2 Min, din og vår felles seksualitet (A, B, C, D) → 1.1.4

Asbjørn H: I: Altså, nå har jo du et eksempel her nå, som er et godt eksempel. Når det blir lagt fram, blir det lagt fram som et problem eller en utfordring? Eller var det ... Hender det at

Svar

Asbjørn H: B: Ungt par, han var, eller er veldig kjent politiker her, men de er unge, under 30, og utrolig flotte mennesker. Han kom hit og hun, og ... I utgangspunktet var det det at,

Svar

Asbjørn H: C: Nei, jeg tror nok ... på en måte så husker jeg saken veldig godt, fordi jeg ble vel oppmerksom på hvor alvorlig ... Jeg kjente nok ikke igjen den samme alvorligheten her

Svar

Asbjørn H: I: Tenker du at par tenker at det er noe som de skal snakke om, som et problem? En ting er jo å snakke om, ok, kan dette være en del av seksualiteten deres? Men tror du at noen kommer med ... eh ... at det er problematikken forut. 51
D: Og at de ikke sier det? 52
I: Ja, 53
D: Det kan jo være, men det aner jeg ikke. Men jeg ser jo for meg at det kan være noe som både til glede men og til stor frustrasjon hos i par, hvis den ene vil og den andre ikke vil, eller, at den ene ser mye uten at den andre ... Altså, at det kan være et utgangspunkt for noe som blir vanskelig, absolutt. Men jeg har ikke tenkt så veldig mye over om det er mer tema enn det som kommer fram. For det kommer jo ikke fram, så det kan jo godt være (ler). 54
D: Tenker at klientene kanskje ikke tør å ta opp tematikk/problemattikk rundt porno? D ser for seg at porno kan være både en glede og en frustrasjon hos par. Feks om den ene vil og den andre ikke vil. Eller om den ene ser mye porno uten at den andre ... (vil/vet?)
D: Tenker at porno kan være utgangspunkt for noe som er vanskelig i forholdet. Tema kommer ikke frem i timene hennes, så hun vet ikke.
5. desember 2022, 19:59

Svar

Asbjørn H: A: At det ble på en måte en litt sånn ... Jeg forstod ganske tidlig at det ... det var ikke noe farlig å prate om. Og at jeg kunne spørre om det. Eh ... (pause) Og det ... Sånn sett, så

Svar

Asbjørn H: I: Ja. Tenker du at dine kolleger, at man har den samme tanken om det? Du sa jo litt om ulikheter der. 167
B: Nei, det er interessant. Asbjørn. Jeg ... Bare

Svar

Vedlegg 8: Ny tematisk kategorisering

Selv om dette er en oppdatert kategoriinndeling fra vedlegg 7, er det ikke den endelige kategoriseringen. Se tabell 2 på side 4 for inndelingen jeg stod igjen med til slutt.

2. NY KATEGORISERING (Nye forskningsspørsmål og underoverskrifter)

(Tallene i parentes viser til funnene/sitatene fra forrige kategoriinndeling [se vedlegg 7])

1. Å bringe frem pornorelatert tematikk

- a. Å ta opp tematikken:
 - i. *Hvor ofte det snakkes om det i terapitimene* 2.2.3
 - ii. *Om terapeuten tar det opp:* 2.2.2
 - iii. *Om det er problematisk for klientene å snakke om porno (se bl.a. 2.2.1)*
 - iv. *Om terapeuten tenker det er nyttig/relevant å snakke om (se 2.2.1)*
 - v. *Terapeutens villighet til, og komfortabelhet med å snakke om det (se 2.2.1)*
- b. Å vise at en åpen for å snakke om porno/ulike tema
 - i. *Hvordan ta det opp [og når] (se 2.2.4 og 2.2.2)*
 - ii. *Ikke være fordømmende (se 2.2.1, 2.2.4)*
- c. Terapeutens opplevelse av klientenes tilnærming til temaet:
 - i. *Erfaringer med at klientene tar det opp eller ikke* 1.2.1
 - ii. *Opplevelse av om klientene er villige til å snakke om det (se 1.2.1)*
 - iii. *Opplevd skam hos klientene?* 1.1.5

2. Hvordan jobbe med pornorelatert tematikk

- a. Eksempler på ulike måter de ulike terapeutene jobber med det:
 - i. *Å pakke ut, utforske, sortere, opplyse, sette i systemisk perspektiv, bedre seksuallivet til paret osv (se 2.2.4)*
 - ii. *Sett opp mot klientenes ønsker fra terapeuten* 1.2.2, 2.1.1
 - iii. *Evt: Terapeut opp mot klientens ønsker*
 - iv. *Ikke fordømme/la egne verdier skinne igjennom? (forrige underkapittel?) (bl.a. 2.2.4)*
- b. [Forholde seg til klientenes ulike ønsker/syn på det? 1.1.2, 2.2.1]
- c. Forholde seg til skam? 1.1.5
- d. Individuell seksualitet og felles seksualitet i parforholdet 4.2
- e. Forståelse av egen kompetanse (diskutere om funnene handler om seksualitet her):
 - i. *Hvilken betydning egen fartstid i familievernet har* 2.2.6
 - ii. *Koble på kollegaer/få om hjelp fra en annen terapeut* 3.2

3. Funksjon og verdier

- a. Terapeutens tanker om pornoens eventuelle funksjon i parforholdene 1.2.4
- b. Terapeutens verdier 2.1.2
 - i. *Terapeutens egne verdier* 2.1.2 (+ evt 1.2.4)
 - ii. *Hvordan terapeuten forholder seg til klientenes ønsker og verdier* 2.1.1, evt 1.1.2
 - iii. *Hvordan terapeuten forholder seg til familievernets verdier:*
 1. *Sett opp mot organisasjonens verdier* 3.3
 2. *Sett opp mot kollegaers verdier* 3.4